

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA ŞİDDET
(ÖĞRENCİ, ÖĞRETMEN ve YÖNETİCİLERİN
YAKLAŞIMLARI)**

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan: **Yasemin CAN**

İSTANBUL, 2007

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA ŞİDDET
(ÖĞRENCİ, ÖĞRETMEN ve YÖNETİCİLERİN
YAKLAŞIMLARI)**

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan: Yasemin CAN

050712324

Danışman:

Yrd.Doç.Dr.Orhan AKİNOĞLU

İSTANBUL, 2007

YEMİN METNİ

Sunduğum Yüksek Lisans Tezimi Akademik Etik İlkelerine bağlı kalarak, hiç kimseden akademik ilkelere aykırı bir yardım almaksızın bizzat kendimin hazırladığına and içerim.

27. 07. 2007

Yasemin CAN

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA ŞİDDET (ÖĞRENCİ, ÖĞRETMEN ve YÖNETİCİLERİN YAKLAŞIMLARI)

Tezi Hazırlayan: Yasemin CAN

Özet

Bu çalışma, ilköğretim okullarında şiddet ile öğrenci, öğretmen ve yönetici yaklaşımlarını incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma iki ayrı bağımsız evrenden oluşmakta ve bu evrenlerden alınmış iki bağımsız örneklem içermektedir. Birinci evren İstanbul ilindeki ilköğretim okullarında öğrenim gören 6. , 7. ve 8. sınıf öğrencilerini; ikinci evren ise İstanbul ilindeki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmen ve yöneticileri kapsamaktadır. Araştırmanın örneklemini İstanbul ilinin Tuzla ilçesinde bulunan basit tesadüfi örnekleme seçilmiş 9 ilköğretim okulunda öğrenim gören 269 öğrenci ile, bu kurumlarda görev yapan 81 öğretmen ve yönetici oluşturmaktadır.

Araştırmanın oluşturulmasında betimsel tarama yöntemi uygulanmıştır. Şiddet ve şiddetin sebepleri üzerinde duran genel kaynaklar ve ilköğretim okullarında şiddet olaylarını inceleyen kaynaklar taranmıştır. Verilerin toplanması, öğrenciler ile öğretmen ve yönetici yaklaşımlarını inceleyecek şekilde iki ayrı anket formu hazırlanarak yapılmıştır.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde tanım olarak şiddet, okul ve şiddetle ilgili çalışmalar, yaklaşımlar, şiddetin boyutları, kaynağı ve şiddete yönelik düzenlemeler; ikinci bölümde araştırmanın yöntemi, Tuzla ilçesi ilköğretim okullarında şiddet ve bu konudaki öğrenci, öğretmen, yönetici yaklaşımlarının incelenmesi amacıyla yapılan uygulama ve araştırma verilerinin değerlendirilmesi, araştırmanın sonuçları tedbirler ve sonuçlar açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim okulu, şiddet, şiddete ilişkin yaklaşım, yönetici, öğretmen, öğrenci.

VIOLENCE IN ELEMENTARY SCHOOLS
(APPROACH OF STUDENTS, TEACHERS AND ADMINISTRATORS)

By: Yasemin CAN

Abstract

This study was carried out to investigate the violence in elementary schools and the approach of students, teachers and administrators towards it.

This study of mine composes of two independent universe and includes two independent sample spaces taken from respective universes. The first universe is composed of the sixth, seventh and eight grade students in Istanbul province whereas the second one is composed of the teachers and administrators working in the province of Istanbul. The sample space is composed of 269 students who studies in nine elementary schools randomly chosen in Tuzla district, together with 81 teachers and administrators working in these schools.

The study was carried out by using descriptive scanning method. Both the references on violence and the sources of violence and on violent events in elementary schools have been scanned. The data was collected by the application of two questionnaires investigating the approaches of students and, teachers and administrators.

This study has two parts. In the first part, the definitions of violence was given and the studies on schools and violence, approaches to this problems, the scope and source of violence and the regulations against violence are investigated. In the second part, the method of this research is explained and moreover an application about the violence in Tuzla district elementary schools and the approach of students, teachers and administrators is carried out. Also, the evaluation of the research data and the results of the research, precautions and conclusion are given in the second part.

Key Words: Elementary school, violence, approaches to violence, administrator, teacher, student.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	viii
GİRİŞ	12

1. BÖLÜM:

ŞİDDET

1.1. Tanım Olarak Şiddet	14
1.2. Okul ve Şiddetle İlgili Çalışmalar	16
1.3. Şiddetle İlgili Teorik Yaklaşımlar	19
1.3.1. Yves Michaud'a Göre Şiddet	19
1.3.2. Erich Fromm'a Göre Şiddet	20
1.3.3. David Riches'a Göre Şiddet	21
1.3.4. C.A.J. Coady'e Göre Şiddet	22
1.3.5. John Keane'e Göre Şiddet	23
1.3.6. Hannah Arendt 'e Göre Şiddet	24
1.4. Şiddetin Boyutları	25
1.5. Şiddetin Kaynağı	26
1.5.1. Aile	28
1.5.2. Medya	30
1.5.3. Ergenlik Dönemi	35
1.5.4. Sosyal Çevre ve Ekonomik Düzey	36
1.5.5. Okul ve Arkadaş Ortamı	41
1.5.6. Akademik Başarı	44
1.5.7. Madde Bağımlılığı	45
1.6. Şiddete Yönelik Düzenlemeler	46

II. BÖLÜM:

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA ŞİDDET(ÖĞRENCİ, ÖĞRETMEN VE YÖNETİCİ YAKLAŞIMLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA)

2.1.Araştırmanın Yöntemi	49
2.1.1. Problem Cümlesi	49
2.1.2. Alt Problemler	49
2.1.3. Sayıtlar	50
2.1.4. Araştırmanın Sınırları	50
2.1.5. Araştırmanın Amacı	50
2.1.6. Araştırmanın Önemi	51
2.1.7. İzlenen Yöntem	51
2.1.8. Evren ve Örneklem	51
2.1.9. Veri Toplama Teknikleri	52
2.1.10. Verilerin Çözümlemesi	52
2.2.Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi	54
2.2.1. Öğrencilere İlişkin Bulgular	54
2.2.2. Öğrencilerin Demografik Özellikleri	54
2.2.3. Öğrencilerin Şiddete Karşı Yaklaşımlarına İlişkin Bulgular	58
2.2.3.1. Disiplin Cezaları ve Şiddet	59
2.2.3.2. Okul İçi Şiddet Olayları	60
2.2.3.3. Yöneticiler ve Şiddet	63
2.2.3.4. Okulda Tehdit ve Şiddet	65
2.2.3.5. Şiddet ve Disiplin Cezaları	67
2.2.3.6. Okul Sevgisi ve Şiddet	68
2.2.3.7. Şiddet ve Sosyal Faaliyetler	69
2.2.3.8. Şiddet ve Tutarlılık	70
2.2.3.9. Şiddet ve Aile	71
2.2.3.10.Şiddet ve Çevre	74
2.2.3.11.Kişisel Özellikler ve Şiddet	75
2.2.4. Yönetici ve Öğretmenlere İlişkin Bulgular	77

2.2.5. Yönetici ve Öğretmenlerin Demografik Bilgileri	77
2.2.5.1. Okul- Aile İlişkisi	80
2.2.5.2. Okul Güvenliği	82
2.2.5.3. Okul İçi Şiddete Yönelik Tutum	83
2.2.5.4. Şiddet ve İletişim	86
2.2.5.5. Tehlikeli Maddeler ve Okul	87
2.2.5.6. Disiplin Yönetmeliği ve Uygulanma Sıklığı	88
2.2.5.7. Geçmiş Eğitim Yaşantısı ve Şiddet	89
2.2.5.8. Şiddete Dair Görüşler	90
2.2.5.9. Meslektaşlar Arası İletişim ve Şiddet	91
2.2.5.10.Çevre ve Şiddet	92
2.2.5.11.Spor Aktiviteleri ve Şiddet	93
2.2.5.12.Akademik Başarı ve Şiddet	94
2.3. Araştırmanın Sonuçları	95
2.4. Tedbirler	96
2.4.1. Ailede Şiddet İle İlgili Alınacak Tedbirler	96
2.4.2.Basın Yayın ve Medyanın Olumsuz Etkilerine Karşı Alınacak Tedbirler	97
2.4.3. Sosyal ÇevreninOlumsuz Etkilerine Karşı Alınacak Tedbirler	98
2.4.4. Okul ve Arkadaş Ortamına Yönelik Tedbirler	99
SONUÇ	100
KAYNAKÇA	103
EKLER	108
EK 1 ÖĞRENCİ TANIMA ANKETİ	108
EK 2 ÖĞRENCİLER İÇİN ŞİDDETE DUYARLILIK ÖLÇEĞİ	110
EK 3 YÖNETİCİ VE ÖĞRETMENLER İÇİN ŞİDDETE DUYARLILIK ÖLÇEĞİ	112
EK4 ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ	114
EK5 ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞME-MADDE12	116
ÖZGEÇMİŞ	116

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1:Okullardan katılan öğrenci sayıları	55
---	----

3.1.2.Öğrencilerin demografik özellikleri 55

Tablo 2. Öğrencilerin cinsiyetlere göre dağılımları	55
---	----

Tablo 3. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre dağılımları	55
---	----

Tablo 4. Öğrencilerin sınıflara göre dağılımları	56
--	----

Tablo 5. Anne eğitim durumları	56
--------------------------------	----

Tablo 6. Baba eğitim durumları	57
--------------------------------	----

Tablo 7.A okulunda baba meslekleri	57
------------------------------------	----

Tablo 8.B okulunda baba meslekleri	58
------------------------------------	----

Tablo 9.A okulunda gelir durumları	58
------------------------------------	----

Tablo 10:B okulunda gelir durumları	59
-------------------------------------	----

3.1.3.1. Disiplin Cezaları ve Şiddet 59

Tablo 11. Disiplin cezası alma durumu	59
---------------------------------------	----

3.1.3.2. Okul İçi Şiddet Olayları 60

Tablo 12. Öğrencilerin şiddet görme sıklıkları	60
--	----

Tablo 13. Kadın öğretmenlerden şiddet görme sıklıkları	61
--	----

Tablo 14. Erkek öğretmenlerden şiddet görme sıklıkları	61
--	----

Tablo 15. Yöneticilerden şiddet görme sıklıkları	62
--	----

Tablo 16. Öğrencilerin üst sınıflardan şiddet görme sıklıkları	62
--	----

3.1.3.3. İdareciler ve Şiddet 63

Tablo 17. Öğrencilerin şiddet olayları ile karşılaştıklarında idarelere bildirme sıklıkları	63
---	----

Tablo 18. Öğrencilerin Aile İçi Şiddete Maruz Kalırlarsa Rehber Öğretmen, Diğer Öğretmen Ya da Okul İdaresinden Yardım İsteme Durumu	64
--	----

3.1.3.4. Okulda Tehdit ve Şiddet	65
Tablo 19: Öğrencilerin Okul İçinde Diğer Öğrenciler Tarafından Tehdit Edilme Durumu	65
Tablo 20: Öğrencilerin Öğretmen Ya da Yöneticiler Tarafından Sözlü Hakaret ya da Tehdite Maruz Kalma Durumu	66
3.1.3.5. Şiddet ve Disiplin Cezaları	67
Tablo 21. Okuldaki Disiplin Cezalarının Şiddeti Önlemede Etkili Olma Durumu Değişkenine Göre Dağılımı	67
3.1.3.6. Okul Sevgisi ve Şiddet	68
Tablo 22. Her Gün Okula İstekle Gelme Durumu Değişkenine Göre Dağılımı	68
3.1.3.7.Şiddet ve Sosyal Faaliyetler	69
Tablo 23. Okul Yönetiminin, Öğrencilerin Sosyal Faaliyetlerle İlgilenmesine Fırsat Vermemesi Durumu	69
3.1.3.8. Şiddet ve Tutarlılık	70
Tablo 24. Öğretmenlerin Söylediklerinde Tutarlı Olmamasından Rahatsız Olma Durumu	70
3.1.3.9.Şiddet ve Aile	71
Tablo 25. Aile İçindeki Sorunların Çözümünde Şiddet Kullanma Durumu	71
Tablo 26. Ailenin Okulla İlgili Sorular Sorması Değişkenine Göre Dağılımı	72
Tablo 27. Öğrencilerin Okulda Şiddete Maruz Kaldığında Aileye Bildirme Değişkenine Göre Dağılımı	72
Tablo 28: Öğrencilerin Evinde Şiddet İçerikli TV Programları (Dizi,Film Vs.) İzlenme Durumu	73
3.1.3.10. Şiddet ve Çevre	74
Tablo 29. Öğrencilerin Oturduğu Çevrede Şiddet Olaylarıyla Karşılaşma Durumu	74

3.1.3.11.Kişisel Özellikler ve Şiddet	75
Tablo 30. Öğrencilerin Etraflarındaki Kişilere Güvenme Durumu	75
Tablo 31. Öğrencilerin, Onları Kızdıran Kişilerle Alay Etme, Küçük Düşürücü Sözler Söyleme Durumu	76
3.1.5.Yöneticilerle Öğretmenlerin Demografik Özellikleri	77
Tablo 32. Katılımcıların okullara dağılımı	77
Tablo 33. Katılımcıların görevleri	78
Tablo 34. Katılımcıların cinsiyetleri	78
Tablo 35. Katılımcıların yaş aralıkları	78
Tablo 36.Katılımcıların görev süreleri	79
Tablo 37. Katılımcıların buldukları kurumlardaki görev süreleri	79
3.1.5.1.Okul- Aile İlişkisi	80
Tablo 38. Katılımcıların Öğrencilerin ailevi problemleri ileİlgilenme Durumları	80
Tablo 39. Yöneticilerin , öğrencilerin ailevi problemleriyle ilgilenme durumları	80
Tablo 40. Öğretmenlerin öğrencilerin ailevi problemleriyle ilgilenme durumları	81
Tablo 41. Katılımcıların Sakıncalı ve şiddet içerikli programlar konusunda aileleri uyarma durumları	81
3.1.5.2. Okul Yolu Güvenliği	82
Tablo 42. Katılımcıların Öğrencilerin Okul-Ev Arasında Gidiş Gelişlerinin Güvenli Olmasına Önem Verme Durumları	82
3.1.5.3. Okul İçi Şiddete Yönelik Tutum	83
Tablo 43. Yöneticilerin okul içindeki şiddet olaylarına müdahale durumu	83
Tablo 44. Öğretmenlerin okul içindeki şiddet olaylarına müdahale durumu	83
Tablo 45. Yönetici ve öğretmenlerin okul içi şiddet olaylarına müdahale durumu	84
Tablo 46. Yöneticilerin şiddet uygulayan öğretmen, öğrenci veya yöneticiyi uyarma durumları	84
Tablo 47. Öğretmenlerin şiddet uygulayan öğretmen, öğrenci veya yöneticiyi uyarma durumları	85

3.1.5.4. Şiddet ve İletişim	86
Tablo 48. Yöneticilerin görüşlerini öğrencilerle paylaşma sıklıkları	86
Tablo 49. Yöneticilerin okul disiplin yönetmeliğinden öğretmen ve öğrencileri haberdar etme sıklıkları	86
3.1.5.5.Tehlikeli Maddeler ve Okul	87
Tablo 50. Katılımcıların Okulda kesici,delici,yanııcı,patlayıcı vb. alet taşıyan öğrenci ile karşılaşma sıklıkları	87
3.1.5.6. Disiplin Yönetmeliği ve Uygulanma Sıklığı	88
Tablo 51. Katılımcıların Okulda, şiddet içeren olaylarla karşılaştığında disiplin yönetmeliğini uygulama sıklığı	88
3.1.5.7. Geçmiş Eğitim Yaşantısı ve Şiddet	89
Tablo 52. Katılımcıların kendi eğitimleri sırasında öğretmenlerinden şiddet görme sıklıkları	89
3.1.5.8. Şiddete Dair Görüşler	90
Tablo 53. Katılımcıların eğitim kurumlarında şiddetin son çare olduğuna dair görüşleri	90
3.1.5.9.Meslektaşlar Arası İletişim ve Şiddet	91
Tablo 54. Katılımcıların şiddet ve neden olduğu sorunlar hakkında meslektaşlarıyla konuşma sıklıkları	91
3.1.5.10. Çevre ve Şiddet	92
Tablo 55. Katılımcıların ailelerinde ya da yaşadıkları çevrede şiddete maruz kalma sıklıkları	92

3.1.5.11. Spor Aktiviteleri ve Şiddet

93

Tablo 56. Katılımcıların şiddet uygulayan öğrencilerden spor aktivitelerinde başarılı olanlarla karşılaşma sıklıkları 93

3.1.5.12. Akademik Başarı ve Şiddet

94

Tablo 57. Katılımcıların şiddet uygulayan veya şiddete maruz kalan öğrencilerden derslerinde başarılı olanlarla karşılaşma sıklıkları 94

GİRİŞ

Günümüzde olumsuz yönde değişen çevresel koşullar, değişen kültürel ve ahlaki değerler, teknolojinin ucuz ve kolay erişilebilir olmasının getirdiği bilgi kirliliği tüm toplum mekanizmalarını etkilemektedir. Varoluşundan bu yana keşfetme, riske girme, tahmin yürütme gibi eylemler ve ileri görüşlülükle yeni yaratılar ortaya koyma isteği gibi özellikleri bünyesinde taşıyan insan, irade gücüyle karar verme mercii olarak, yanlış yönde farklılaşan ortak yaşam birliklerini, olguları ve bireyleri doğruya yöneltme gücüne sahiptir.

Dünya, binlerce yıldır büyük dahilerin öğretileriyle aydınlanırken, eğitim sadece yüksek mevkilere gelebilmek, asalet simgesi sayılabilmek için ihtiyaç duyulan bir olgu ve içerisinde büyük oranlarda şiddet içeren bir sisteme sahipti. Fakat yıllar geçtikçe ortaya bir şeyler çıkarabilmek için daha önce öne sürülen tezlerin incelenmesi, anlaşılması, yorumlanması gereksinimi ortaya çıktı. Bilgi bir hammadde haline dönüştü. Hammaddenin işlenmesi ve yeni bir şeyler ortaya koyulmak üzere şekillendirilmesi gerekmektedir. Böylelikle eğitim, kurumsal bir yapıya büründü. İnsanoğlunun ileriye gitmedeki doyumsuzluğu eğitim sistemini, ayırım gözetmeksizin, istekli olan herkese bu yetileri kazandırabilecek şekilde kendini yenilemeye ve mensuplarına geniş bir bakış açısı sağlayacak bir serbesti içerisinde işlemeye mecbur kılmıştır.

Bu sebepten eğitim kurumlarındaki etkinliklerin çok büyük bir kısmı önceden hazırlanmış, çağımız gereksinimlerine uygun programlar çerçevesinde yürütülmekte ve derlenmiş olan bilgiler yapılandırılmış ortamlarda bireylere kazandırılmaktadır.

İlköğretim kurumlarında, dönemin istek ve beklentilerine cevap verebilen, eleştirci, yaratıcı, üretici düşünen, kendini yansıtan ve geliştirebilen, bilgiyi üretip ve ihraç ederek küreselleşme sürecine katkıda bulunurken, kendi milli ve yerel değerlerini korumayı başarabilmiş, öğrenme alışkanlıklarını kazanarak, kalıcı hale getirebilen bireyler yetiştirme amacı güdülmüştür. Şüphesiz böyle bir amaca hizmet eden kurumlarda tek amaç kuramsal bilgilerin kazandırılması değildir.

Okullar günümüzde, aile ve yaşamsal çevreden sonra bilinçli ya da bilinçsizce, toplumsal yaşam düzeylerindeki farklılıkların fark edildiği, değişik özelliklerde, değişik sosyokültürel yapılardaki aileler tarafından yetiştirilmiş insanların tanındığı ilk sosyal ortamdır. Öğrencilerin bireysel farklılıkları da göz önünde bulundurulduğunda kendi beklenti ve ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırken okul yönetimleriyle, öğretmenleriyle, birbirleriyle ve kendi aralarında çatışma yaşamaları kaçınılmazdır. Bu durumun her ne kadar istenmese de şiddet ile sonuçlandığı durumlar da mevcuttur.

Yapılan çalışmadan, tespit edilen şiddet kaynakları üzerine çözümlerle gidilmesi ve bunlar ışığında yöneticilerle öğretmenlerin şiddete karşı yaklaşım ve davranışlarını geliştirmesine yardımcı olmak amaç edinilmektedir.

Araştırmanın oluşturulmasında belgesel tarama yöntemi uygulanmıştır. Bu sebepten şiddet ve şiddetin sebepleri üzerinde duran genel kaynaklar ve ilköğretim kurumlarında şiddet olaylarını inceleyen kaynaklar taranmıştır. Diğer taraftan ilköğretim kurumlarında öğrenim gören 6. , 7. ve 8. sınıflardaki öğrencilerin şiddet ile olan alakaları ve öğretmenler ile yöneticilerin bu duruma karşı uyguladıkları metotları incelemek üzere iki ayrı anket formu hazırlanmıştır. Araştırma ile öğrenci, öğretmen ve idarecilerin önerileri alınmış, şiddetin kaynaklarına inilmiştir. Bu yönüyle araştırma betimsel bir nitelik taşımaktadır.

İlköğretim okullarında şiddet ve şiddete ilişkin öğrenci, öğretmen, yönetici yaklaşımlarının incelendiği bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde tanım olarak şiddet, okul ve şiddetle ilgili çalışmalar, yaklaşımlar, şiddetin boyutları, kaynağı ve şiddete yönelik düzenlemeler; ikinci bölümde araştırmanın yöntemi, Tuzla ilçesi ilköğretim okullarında şiddet ve bu konudaki öğrenci, öğretmen, yönetici yaklaşımlarının incelenmesi amacıyla yapılan uygulama ve araştırma verilerinin değerlendirilmesi, araştırmanın sonuçları tedbirler ve sonuçlar açıklanmıştır.

I.BÖLÜM:

ŞİDDET

1.1. TANIM OLARAK ŞİDDET

Etimolojik olarak ele alındığında şiddetin kökeni, dilimizde Arapça' ya, İngilizce' de ise Latince' ye dayanır.

Arapça' da 'şiddet' sözcüğü, 'sertlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma' anlamındayken, Latince kökenli 'violence' sözcüğü ise 'sert ya da acımasız kişilik, güç' anlamında kullanılmaktaydı.

Çağdaş Fransızca sözlükler şiddeti; bir kişiye, güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şeyi yapmak veya yaptırmak, şiddet uygulama eylemi, duyguların kabaca ifade edilmesine doğal eğilim, bir şeyin karşı konulmaz gücü, bir eylemin hoyrat yapısı olarak tanımlamaktadır¹.

Günümüzde ise bu tanımların kapsamı genişleyerek; 'fiziksel güç kullanımı sonucu, buna maruz kalanın rahatsız olması, alıkonması, kabaca ya da sertçe müdahaleye uğraması, dokunulmazlığının bozulması, onurunun kırılması, aşağılanması ya da kirletilmesi'²; 'bir karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan birinin veya birkaçının bedensel bütünlüğüne doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık olarak, diğerlerinin veya birkaçının bedensel bütünlüğüne veya törel, ahlaki, moral ve manevi bütünlüğüne veya mallarına veya simgesel ve kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranması.' şekline dönüşmüştür.

Şiddet, bir kişiye güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak veya yaptırmak; şiddet uygulama eylemi ise zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma, yaralama olarak da tanımlanabilir.³

¹ Michaud, Y., Şiddet, (Çeviren Cem Muhtaroglu), İstanbul, 1986, S.7

² Keane J., Şiddetin Uzun Yüzyılı, Bülent Peker, Ankara, 1996; s.68

³ Uysal M., 'Eğitimde Demokratikleşme' Eğitim Yönetimi ve Üniversitelerde Demokratik Yapılanma, Sempozyum, 2003, s.9

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre şiddet, ‘karşıt görüşte olanlara, inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma, duygu veya davranışta aşırılık’ olarak tanımlanmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütünün tanımına göre şiddet, ‘kişinin kendisine, bir başkasına veya bir gruba karşı yaralama, ölüm, psikolojik zarar, gelişme geriliği ya da ihmal ile sonuçlanan (ya da sonuçlanma olasılığı yüksek olan) kasıtlı güç kullanımı tehdididir.

Öğrencilerin eğitim ve öğretimlerinin yapıldığı yer olarak tanımlanan eğitim kurumlarında ise şiddet, öğrenci ya da öğretmenlere yönelik fiziksel, psikolojik ya da sosyal olarak kasten saldırı ya da müdahale olup, bireylerde fiziksel ya da ruhsal acı yaşanmasına neden olur⁴.

Şiddet kavramının tam olarak anlaşılabilmesi için, başka birtakım kavramların da açılanması gerekir. Bunların başında gelen saldırganlık, hakim olmak, yenmek, yönetmek amacı ile güçlü, şiddetli, etkili bir hareket, fiil, işlem; bir işi bozma, engelleme, boşa çıkarmaya karşı düşmanca, yaralayıcı, hırpalayıcı veya tahrip edici(yıkıcı, yok edici) amaç taşıyan bir davranıştır. Şiddet ve terör saldırganlığın çeşitli dereceleridir.⁵ Diğer bir kavram olan çatışma, bireylerin ya da grupların içinde ya da arasında uyumsuzluk biçiminde kendi gösteren bir etkileşim durumudur. ⁶ Çatışmalar farkedilip, zamanında müdahale edilmediği takdirde daha da büyüyerek şiddete dönüşebilir. Bu nedenle hangi durumların çatışma tanımına uyduğunu iyi saptamak gerekir.

‘Zorba olma durumu; zorbaca davranış, müstebitlik’ olarak tanımlanan zorbalık da, şiddetle ilintili olarak, istenmeyen davranışlar arasında sayılabilir. Çevremizde zorbalık yapan kişilere rastlayabileceğimiz gibi, okullarda da, zorba öğrenciler, şiddet olaylarına yol açabilecek davranışlar sergileyebilirler. Fiziksel, sözel ya da duygusal şiddet uyulayacakları kurbanı seçerek, belli aralıklarla ona şiddet uygulayabilirler. Bunu da diğer öğrencilerin önünde yapacakları için, onlara kötü örnek teşkil etme, onları sindirme, hatta ilerki yaşamlarında iz bırakacak şekilde duygusal boyutta etkileme gibi olumsuz davranışlara sebep olabilirler.

⁴ Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı, M.EB. Yayınları, 2006, S.9.

⁵ Erten Y.-Ardalı C., Psikanalizden Dinamik Psikoterapilere, İstanbul,1999

⁶ Gümüşeli A.İ., Öz-kur Birliği Liderlik Konulu Sempozyum, 1994, s.27

Kriz, çözüm üretilmezse, şiddeti doğuran bir başka kavramdır. Şiddet olayları da, gelişimsel ve bireysel krizler gibi kriz türlerindedir. Bu nedenle, kriz tanımının da açıklanmasında fayda görülmektedir. Kriz, bir organda birdenbire ortaya çıkan fizyolojik bozukluk, akse; bir toplumun, bir kuruluşun veya bir kimsenin yaşamında görülen güç dönem, bunalım, buhrandır. Bir kamu kuruluşu olan okullarda da, kriz tanımına uyacak olaylarla karşılaşılabilmesi için, krizi iyi tanımının okul çalışanlarınca bilinmesi gerekmektedir.

1.2. OKUL VE ŞİDDETLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre okul, ‘Her türlü eğitim ve öğretimin toplu olarak yapıldığı yer, mektep, ; bir okuldaki öğrenci ve görevlilerin bütünü’ dür. İlköğretim ise, birkaç öğretim basamağından oluşan örgün eğitim sisteminin okumayazmayı, matematiği, iyi bir yurttaş olmak için gerekli olan temel bilgiver becerileri kazandıran sekiz yıllık ilk basamağı, ilköğrenim olarak tanımlanmaktadır.⁷

Okulda eğitim- öğretim işlerinin aksamaması için, çeşitli kural ve yaptırımlar vardır. Bunların başında disiplin yönetmeliği gelmektedir. Purkey ve Smith (1982) ‘e göre de, öğretme ve öğretim faaliyetlerinde başarıyı hedef alan bir okul, disiplin sorunlarından da uzak bir okuldur. Başka bir ifadeyle öğrenci başarısı için yüksek beklentiler içeren bir okul kültürü, disiplin sorunlarını da en aza indiren bir okul ortamı oluşturur.

Öğretmen, öğrencilerin, milli eğitimin amaçlarına uygun planlanmış yaşantılar hazırlayarak, onların yaşantıları yoluyla davranışlarında değişimler oluşturmak, öğrencilerin önceden saptadıkları amaçlarına ulaşması için yardım eden kişidir.⁸ İdareci ise, yöneten, idare eden, hoşgörülü kişi anlamındadır. Öğretmenlerin ve okul idaresinin zorba ve şiddet uygulayan öğrenciler üzerinde yaptırım olmasıyla ilgili olarak, uygulanan disiplinin niteliği ile ilgili de araştırmalar yapılmıştır. Davranışlara yönelik beklentilerin açık olmaması, tutarsız disiplin metotlarının uygulanması, çocukların kimlik gelişimlerine yeterli önem verilmemesi gibi

⁷<http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx> (18.06.2007)

⁸ Başaran İ.E, Eğitime Giriş, Ankara, 1994, s.15

sebepler, okulda zorbalığı pekiştiren etmenlerdir.⁹ Bu nedenle, şiddeti, zorbalığı, krize yol açmalarını beklemeden, farketmek gerekmektedir. Farkındalık artırılmalı, teşhis koymalı, öncülleri tanımlamak için ‘okul zorbalığı’ denen, şiddetin okullardaki fiziksel, duygusal ve psikolojik boyutlarını bilmelidir. Zorbalık kavramının bilinmesi, okulları bu gibi şiddet içeren olaylardan uzak tutmamıza yardımcı olacaktır.

Okullarda şiddet ve zorbalığın önlenmesi için geliştirilen programlarda, Heinrichs, mağdur ve zorbalılar için sosyal beceri programlarının geliştirilmesi ve her iki grupta da düzenli konuşmalar yapılmasının üzerinde önemle durmuştur. Öğrencilerin kişisel gelişimleri için, sosyal becerilerinin gelişmesi önem taşımaktadır. Sosyal beceriler karşımızdaki bireylerle olan iletişim dilimizi belirler. Kişiler arası ilişkilerde uygun bir iletişim dili geliştiren çocuklar, iletişim dili olarak akranlarına şiddet uygulamayı seçmeyeceklerdir.¹⁰

Bu konuda Tobin ve Sprague şiddeti önlemek için geliştirdikleri alternatif bir eğitimle, öğrencilerin şiddete yönelmemeleri için, onlara yeteneklerini ve olumlu yönlerini vurgulayarak sosyal becerilerin kazandırılmasının önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

Grossman’ ın yapmış olduğu bir çalışma, kızgınlık yönetimi, dürtü kontrolü, problem çözme ve empati gibi becerileri içine alan sosyal ve duygusal becerileri öğrencilere kazandırarak, onların hem ekonomik, hem akademik hem de sosyal alanlarda desteklenerek şiddete karşı korunmalarını sağlayan bir program önermektedir. Program uygulandığında şiddetin % 41 oranında azaldığı görülmüştür.¹¹

Okul, yalnızca bilgiye ulaştırıcı bir yol değildir; bireyin kişisel gelişiminde de önemli bir rol oynar. Tsey ve arkadaşlarının yapmış olduğu bir çalışmada’ Family Wellbeing’ adlı bir kişisel gelişim pilot programının, öğrencilerin daha iyi analitik ve yansıtma, kendisi üzerine düşünme ve kendine hedefler koyma becerilerini

⁹ Martin M. , Greenwood C.W., Çocuğunuzun Okulla İlgili Problemlerini Çözebilirsiniz Amerikan Okul Psikologları Birliği, 2000, s. 89

¹⁰ Heinrichs, R.R., ‘ A Whole-School Approach to Bullying: Special Consideration for Children with Exceptionalities’ Intervention in School and Clinic, New York, 2003,S. 38-195

¹¹ Grossman, D.C., ‘Effectiveness of a Violence Prevention Curriculum Among Children in Elementary School’, JAMA, New York , 1997 ,S. 277, 1605

geliştirmesine, okulda zorbalık ve alaya almayı azaltmasına, arkadaşlık, sosyal ilişkiler ve kimlik duygusunun gelişimine katkıda bulunduğu ortaya koyulmuştur.¹²

Öğretmenlerin, öğrencilerle doğru ve anlaşılır iletişim yolları izlemelerinin yanısıra, birbirleri, yöneticiler ve diğer okul görevlileriyle de işbirliği ve iletişim içinde olmalarının önemi büyüktür. Pashiardis'e göre okulda olumlu iletişim ve işbirliği arttıkça, öğrencilerde görülen olumlu davranışlarda da artış gözlenecektir.¹³ Ayrıca Stockard ve Mayberry de öğrencilerin olumlu gelişmelerine verilen önemin, okuldaki şiddet olaylarını azaltacağını belirtmişlerdir.¹⁴

Verdugo' a göre, çocukların çeşitli suçlara ilişkin davranışlarının en önemli sebepleri, okulla ilgili olanlarıdır. Öğrencilerin düşük başarı performansları ve düşük başarı beklentileri suça, ilişkin davranışların en önemli sebebidir.¹⁵

Stockard ve Mayberry, okul başarısı konusundaki yüksek beklentiler arttıkça, öğrenciler arasında görülen olumsuz davranışların da azalacağını belirtmiştir.¹⁶ Nansel ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmaya göre, düşük akademik başarı ile zorbalığa maruz kalma arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Tobin ve Sprague şiddeti önlemek için alternatif bir eğitim programı geliştirmişlerdir.¹⁷ Bu eğitim sistemiyle davranışsal sınıf yönetimi benimsenmiş ve yüksek nitelikle akademik öğretimin vurgulanmasının akranlar arası şiddeti azalttığı vurgulanmıştır.

¹² Tsey K., Whiteside M., Daly S., Deemal A., Gibson T., 'Adapting The 'Family Wellbeing' Empowerment Program to the Needs of Remote Indigenous School Children'' Australian and New Zealand Journal of Public Health, Australia, 2005, S.29- 112

¹³ Pashiardis G., 'School Climate in Elementary and Secondary Schools: Views of Cypriot Principals and Teachers' The International Journal of Educational Management, 2000, S. 24, 224 ,

¹⁴ Hernandez T.J., Seem S.R, A Safe School Climate: A Systematic Approach And Counselor Professionals School Counseling, 2004, s. 256-262

¹⁵ Verdugo R. R., 'Safe Schools: Theory, Data and Practises', Education and Urban Society, Washington D.C., 1999, S.31, 267,

¹⁶ Hernandez T.J., Seem S.R, a.g.e., s. 256-262

¹⁷ Tobin T., Sprague J., ' Alternative Education Strategies: Reducing Violence in School and the Community' Journal of Emotional and Behavioral Disorders, 2000, S. 8, 177,

1.3.ŞİDDETLE İLGİLİ TEORİK YAKLAŞIMLAR

1.3.1. Yves Michaud'a Göre Şiddet

Yves Michaud'a göre; bir karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya birkaçı, doğrudan veya dolaylı, dağınık veya toplu olarak diğerlerinin veya birkaçının bedensel bütünlüğüne veya törel/ahlaki/ moral/ manevi bütünlüğüne veya mallarına veya simgesel ve sembolik kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranırsa orada şiddet vardır.

Aslında şiddetin ölçütlerden ve görüş açıklarından soyutlanarak irdelenebileceğini sanmak yanlış olur. Ölçütlerle görüşler hukuksal, toplumsal hatta bazen insanın bedensel güçsüzlük ile ruhsal zayıflık derecesi ile ilintili olarak kişisel dahi olabilirler.

Hukukçular şiddet içeren eylemler için, 'insanın benzerlerine karşı giriştiği, onlarda önemli ya da önemsiz hasarlar veya yaralar oluşturan, saldırganlık ve hoyratlık ifade eden hareketlerdir' açıklamasında bulunmaktadırlar. Medeni hukukta ise şiddet eylemi, 'bir insanın istemi dışında onu geri adım atmaya zorlayacak baskı uygulaması' olarak geçer.¹⁸

Konu, nesnel bir yaklaşımla ele alınmak isteniyorsa, bütün normların araç içine alınmaya çalışılması veya kişinin bedensel bütünlüğüne dayanılması gerekir. Böylece şiddet kavramının kuralcı yapısı gözden kaçırılır.¹⁹

Gerçekten de zihnimizde belirlediğimiz olgunun kapsamına, 'kargaşa' , işlerin çığrından çıkması ve düzenin bozulması da girmektedir. (...) Böylece şiddet olacakları önceden kestiremem, kuralsızlık, mutlak dengesizlik ile özdeşleşmiş olmaktadır. Kargaşa, toplu karışıklık, başkaldırı gibi şiddet kavramı da, normlardan; doğal, olağan ya da yasal olarak nitelendirilen durumlarda uygulanan yönetim kurallarından uzaklaşma anlamını içerir.

Şiddet ortamındaki 'olacakları önceden kestiremem' olgusunu, 'güvensizlik' ortamında da görürüz. Şiddetin tırmanması tartışmalarının özünde bulunan güvensizlik duygusunun, doğrudan doğruya şiddetle ilgili olduğu durumlar oldukça ender görülür. Güvensizlik ile ilintili kavramlar, daha çok herşeyin olabileceği,

¹⁸ Merle R.- Vitu A., Traite de Droit Criminel, Droit Penal Special, Paris, 1982, cilt2, s.1395

¹⁹ Michaud, Y., a.g.e., S.9

beklenebileceği, günlük yaşamda artık hiçbir şeyden emin olunamayacağı kavramlarıdır. Bir başka deyişle kargaşa ve şiddet burada bir kez daha birbirleriyle bağlantılı olmaktadır.

Şiddet eylemi herşeyden önce bedensel bir saldırdır fakat normlara bağlıdır ve görecelidir. Özellikle bu bağlamda insanın kişisel bütünlük normlarına bağlıdır. Norm değişince, eylem, şiddet eylemi niteliğini yitirebilir. Şiddetin iki görünümü belirmiştir: biri sonuçları ile tanımlanabilen, bedensel güç unsuru, diğeri de kuralcı (normatif) bir düzene saldırı ile somutlaşan çığneme (ihlal) olgusu ki bu daha özdeksizdir.²⁰

Herhangi bir şeyi- hareket, davranış, tutum- şiddet olarak nitelemek, onu ciddiye alıp, harekete geçmek demektir. Şiddet kavramı başkaldırı kavramına bağlı olduğu için, sözkonusu başkaldırıya karşı beslenen olumlu veyta olumsuz duyguları da yüklenir. Onun yardımıyla bit tehdit canlı tutulabilir veya bir felaket önlenir.

Şiddet, kaynakça grubun önem verdiği değerlere tanımlanır ve dizginlenir. İnsan toplulukları çok farklıdır. Bazı değerler büyük kitleler tarafından önemsenir; fakat yine de fikirler ve kanıların çeşitliliğiyle benzeşmezliği ortadan kalkmaz. Şiddet kavramı bu çeşitliliklerle, bu benzeşmezlikleri o kadar açık bir şekilde ortaya çıkarır ki, bazen olayların denetiminin ele alınması için şiddete başvurulması , önemli değerlerin yitirmek üzere olduğunun en kesin göstergesi haline gelir. Bu da tam bir karşıtlıkla karşı karşıya kalınması sonucunu doğurur.

1.3.2. Erich Fromm'a Göre Şiddet

Sevginin ve Şiddetin Kaynağı adlı çalışmasında, insan eğilimlerinin en kötü ve en tehlikeli temelini oluşturan üç olgudan bahseden Fromm, bu olguların; ölüm sevgisi, hastalıklı narsisizm ve birlikte yaşayan insanlar arasındaki kandaşla cinsel ilişki saplantısı olduğunu belirtir. Ona göre bu üç eğilim birleşerek insanı yıkmak için yıkmaya, nefret etmek için nefret etmeye götüren “çürüme belirtisi”ni oluşturur. Bu eğilimler insanlar tarafından değişik biçimlerde kullanılarak şiddete dönüşür. Şiddetin tehlikesiz belirtilerinin hastalıklı ve tehlikeli yıkıcılık biçimlerini anlamakta yardımcı olacağına inan Fromm, şiddetin değişik türleri arasındaki ayrımın, değişik bilinçsiz dürtüler arasındaki ayırmadan doğduğunu; çünkü bir davranışın kendisini,

²⁰ Michaud, Y., a.g.e., S.10-14

kökenini, izleyeceği yolu ve yüklendiği enerjiyi ancak o davranışın bilinçaltı dinamiklerinin açıklanmasıyla anlaşılabilceğini savunur ve ortaya çıktığı alanlar bakımından sekiz çeşit şiddetten bahseder.

- 1- Oyunda ortaya çıkan şiddet,
- 2- Tepkisel şiddet,
- 3- Engellemelerden doğan gerginlikle ortaya çıkan şiddet,
- 4- Gıpta ve kıskançlıktan doğan düşmanlık,
- 5- Öç alıcı şiddet,
- 6- İnancın yıkılmasından doğan yıkıcılık,
- 7- Ödünleyici şiddet ve
- 8- Kana susamışlık.

Görüleceği üzere, Fromm'un bahsettiği bu şiddet biçimleri, yaşam sevgisi ile ölüm sevgisi arasında kişisel ya da toplumsal tercihlerle belirlenen şiddet eylemleri olmaktadır. Bu noktada, yaşama sevgisinin ağır bastığı kişiliklerde şiddet, kendini ya da başka bir deyişle yaşamı koruma davranışı şeklinde ortaya çıkıp yaşama hizmet ederken, güçsüz, zayıf ve üretken olmayan kişiliklerde yaşamı aşmanın ve kendini doğrulamanın tek yolu olarak ölüm sevgisine hizmet eder.²¹

1.3.3.David Riches'a Göre Şiddet

Şiddetin farklı şekillerde tanımlanması, değişik coğrafyalarda şiddete karşı değişik tutumların oluşturulmasında da etkindir. Bunun nedeni, şiddet olarak nitelenen olaya, hangi perspektiften bakıldığıdır. Bu bakış açısı farklılığı iki yönde olabilmektedir. Birincisi vatandaşı olunan milletin, üyesi bulunulan grubun, cemaatin, halkın şiddet olarak tanımlanmasından ileri gelen bir farklılıktır. Bu farklılık daha çok kültürlerarası farklılıklara dayanmaktadır. İkincisi, aynı kültür ve aynı koşullar içinde görülebilen ve bakış açısına, yani şiddete nereden bakıldığına bağlı olarak ortaya çıkan farklılıktır. Diğer bir deyişle şiddet, 'belirli eylemleri yapanlardan çok onların tanıdığı ya da kurbanı olanlara ait bir kelimedir'.²² Dolayısıyla

²¹ Fromm E., Sevginin ve Şiddetin Kaynağı (Çeviren Y. Salman-N. İçten) , İstanbul,1990, s.20.

²² Riches D., Antropolojik Açından Şiddet, (Çeviren Dilek Hattatoğlu), Ankara, 1989, s. 12

şiddet terimi kullanıldığında, 'verili bir eylemi bu terimle adlandıranın kim olduğuna ve bulunduğu sosyal konuma'²³ özellikle dikkat etmek gerekir.

David Riches'a göre, şiddetin tanımlanması ve tanınması konusunda iki temel ayrım ortaya çıkmaktadır:

- a. Tanık Perspektifi
- b. Aktörün (şiddeti uygulayanın) Perspektifi.

Tanık perspektifinden bakılacak olursa, şiddet olarak tanımlanabilecek olguların sınırı birden bire genişleyebilmekteyken, aktörün perspektifinden bakıldığında bu sınır şaşırtıcı biçimde daralabilmektedir; çünkü aktör, sözkonusu edimlerinin şiddet olarak adlandırılmasına karşı çıkacaktır. Hangi kültürde ve tarihin hangi diliminde olursa olsun şiddet olarak nitelendirilen eylemler hep gayri meşru olagelmüşlerdir ve aktörün edimlerinin şiddet olarak adlandırılmasına karşı çıkmaması, onların, dolayısıyla da kendisinin gayri meşruluğunu onaylaması anlamına gelecektir.

1.3.4. C.A.J. Coady'e Göre Şiddet

Şiddet konusuyla ilgilenenlerin büyük bir kısmı şiddete maruz kalan tarafın , daha fazla şiddet görmekten kaçınmak amacıyla 'karşı şiddet' uygulamasını veya belli birtakım önemli amaçlar için, araç olarak kullanılan şiddeti, diğer şiddet uygulamalarından ayırmış ve bir dereceye kadar haklılaştırmış olsalar da şiddet, özünde gayri ahlakidir. C.A.J. Coady, 'Terörün Ahlakı' adlı makalesinde bu konuya şöyle açıklık getirmektedir: '... Arzu edilen politik hedefler doğrultusunda etkili olabilecek bazı araçların ahlaki açıdan uygun görülemez ya da en azından kuşku lu olduğunu pek çok insan anlamıştır; düşman birliklerinin yenilgisini kolaylaştırmak için, sivillerin de kullandığı suya öldürücü zehir katmak buna bir örnektir. Benim gördüğüm kadarıyla insanların çoğu, haklı nedenlere dayansa da, yok etmek amacıyla düşman kentlerini kitlesel ölümlere yol açacak şekilde bombardıman etmenin de aynı derecede kınanacak bir eylem olduğuna inanır. Buradaki en önemli nokta inanıldığı söylenen şiddet, belli birtakım amaçlar için araç olarak görüldüğünde, bu şiddetin ahlakını değerlendirmenin geniş anlamda üç yolunun

²³ Riches D., A.g.e. s. 13

olmasıdır. Birincisinde , iyi hedefler adına şiddet kullanmanın ahlaki açıdan asla uygun olamayacağına dayanarak, şiddet, kategorik olarak tümünden reddedilir; bu barışçı bir tutumdur. İkincisinde, iyi hedeflere ulaşma konusunda etkili bir katkıda bulunacağı şiddet uygulaması meşru görülür, ki bu da faydacı bir tutumdur. Üçüncüsü ise kısmen etkili olması açısından ama daha önemlisi, özellikle ahlaki açıdan uygun hedeflere yönelip yönelmediği, ayrıca barbarca , gaddarca veya adilce olması gibi şiddetin türleri açısından bakarak şiddet uygulamaktır.²⁴

Tüm bu görüşler ışığında denilebilir ki, şiddete yaklaşımda tarafsız kalmamaz, yani şiddete nesnel bir açıdan bakılamaz; çünkü şiddet sözcüğü, tanık veya şiddete maruz kalan tarafa ait bir sözcüktür. Bir durum, ‘şiddet’ olarak nitelendirildiği sürece, terimi kullanan kişi tarafını belirlemiş demektir.

1.3.5. John Keane’e Göre Şiddet

John Keane, şiddeti kurumsal etkenlere dayalı olarak iki şekilde açıklamıştır:

- a- Orta düzey rejim kuramları
- b- Makro düzey jeopolitik kuramlar

Bunlardan ilki, orta düzey rejim kuramları, sınırlı veya orta çapta ortaya çıkan şiddetin, temelde bir devletin veya bir sosyo ekonomik sistemin tekil, tarihsel örgütlenme ilkelerinden kaynaklandığında ısrar eder. Başka bir deyişle, şiddetin kökenleri monarşide, despotizmde, kapitalizmde, kapitalizm öncesi değerlerle yapılandırılmış devletlerle veya totaliter diktatörlüklerde aranmalıdır.

Makro düzey jeopolitik kuramlarda ise, şiddetin nihai kökenlerinin, uluslararası sistemin sürekli olarak merkezi olmayan yapısında aranması gerektiği ısrarla belirtilmiştir.²⁵

Şiddete yol açan etmenlerin hemen hepsinde ortak özellik olarak bir çatışma göze çarpar. Bu, bireylerin iç dünyasında yaşadığı bir çatışma (hayal kırıklığı, gereksinimlerin karşılanamaması, başarısızlık korkusu, kararsızlık) olabileceği gibi; bireyler arasında (iletişimsizlik, kişilik uyuşmazlığı, karşılıklı istek ve beklentilerin tatmin edilememesi) veya gruplar arasındaki (gelenek farklılıkları, iktidar mücadeleleri, politik rekabet gibi) bir çatışma da olabilir. Çatışma normal yollardan

²⁴ Coady, C.A.J., ‘Terörün Ahlakı’, Cogito 6-7 Kış-Bahar, İstanbul, 2005, s.263-4

²⁵ Keane J., a.g.e.; s.106

giderilmediğinde, çatışmanın büyüklüğüyle orantılı bir gerilim ortaya çıkmakta ve bu gerilim çeşitli yollarla boşalmaktadır. Şiddet bu yollardan , en kolay, en kısa yoldan çözüme kavuşturan birisi olduğundan, en sık başvurulanıdır. Şiddet bu sebeple, amaç değil araçtır.

1.3.6. Hannah Arendt 'e Göre Şiddet

Hannah Arendt'e göre, doğası gereği araçsal olan şiddet, kendini haklılaştırması beklenen amaçlara ulaşmakta etkin olduğu ölçüde akılcıdır. Eyleme giriştiğimizde yaptığımızın nihai sonuçlarını kesin olarak bilemeyeceğimize göre şiddet ancak kısa vadeli amaçlar güttüğümüz zaman rasyonel kalabilir.²⁶

Bir araç olarak şiddet, politik bir amaca hizmet eder. Dolayısıyla şiddetin kendisi de politiktir; çünkü şiddet aralarında güç ilişkisi bulunan taraflar arasındaki politik bir iletişim biçimidir. Eşit koşullar altında eşit güçlere sahip taraflar arasında veya denge durumunda şiddetten söz edilemez; ancak denge bozulmak istendiğinde şiddet devreye girer. Şiddetin her türlü biçiminde şiddeti uygulayan / şiddet uygulanan, etken / edilgen, üst/ ast, güçlü / zayıf, yöneten / yönetilen.. ilişkileri görülür. Bu özelliğiyle politika, gizil ya da etkin şiddet içermektedir.

İktidar ile şiddet arasında yakın bir ilişki söz konusudur. Arendt:' İktidar gerçekten de devletin özüne ilişkindir, ama şiddet değildir. Şiddet doğası gereği araçsaldır, diğer tüm araçlar gibi daima amacın rehberliğinde ve onunla meşrulaşmaya gereksinir. Başka bir şeyle meşrulaştırılma ihtiyacındaki hiçbir şey, başka hiçbir şeyin esası olamaz.²⁷

Arendt'in tanımında iktidar ile şiddet arasındaki ilişki ters orantılıdır. Yani iktidar, zayıfladığında, saldırı tehdidi altındayken veya saldırıya uğradığında şiddete başvurur. Keane ise, Arendt'in 'Şiddet iktidarı yıkabilir ama hiçbir şekilde yaratamaz' savına karşılık, ' Şiddet ve iktidar arasında pozitif bir ilişki olduğu olaylara gereken önemi vermeyen Arendt, üstelik en az bunun kadar önemli başka bir yanılgıya daha düşer: Uyum içinde hareket eden silahlı grupların şiddetli çarpışmalarının sonucunun, çoğu zaman yalnızca yüksek bir moralle değil, aynı

²⁶ Arendt H., Şiddet Üzerine Seçme Eserler 6, (Çeviren, Bülent Peker) , İstanbul, 1997, s.88

²⁷ Arendt, a.g.e. s.17-57

ölçüde zamanlama , şans, cesaret ve yetenek gibi her an birbirine çevrilebilecek silahlarla da belirlendiği gerçeğini yeterince görmez. (...) ama şiddet, silah namlularından, daha önce hiçbir yerde varolmamış dayanışma ve – Arendt'in kastettiği anlamda- iktidar ilişkilerini de yaratabilir.²⁸

Bedensel saldırı olarak şiddet kolaylıkla tanımlanabilir. Kuralların çiğnenmesi bağlamında ise hemen hemen herşey şiddet olarak algılanabilir.

Şiddet, tamamıyla farklı görüş açılarını yansıtmaya yüzünden net bir tanıma sahip değilmiş gibi gözükse de Micheud bu görüşleri şu şekilde değerlendirmiştir:

a- Nesnel tanımların en yararlı tanımlar olduklarını, fakat önyargılardan sıyrılmadıklarını ve fenomenlerin tamamını da kapsamadıklarını kabuletmek gerekir.

b- Şiddetin dizginlenmesinde kullanılan hukuksal, kurumsal, grupsal veya alt grupsal ve hatta kişisel ölçütlere göre değişen öznel bir bileşeni vardır.

c- Görüş açıları arasında sağlam bir denge oluşturmak olası değildir.

Yapılacak tek şey, değişik açılardan bakmayı unutmadan, onları birbirleri ile tamamlamak olmalıdır.

d- Şiddet konusunda söylenmiş evrensel bir söz, belirlenmiş evrensel bir bilgi yoktur: Her toplumun kendine özgü şiddet sorunları vardır. Bunlar özgün normlarla belirlenir ve az ya da çok başarılı biçimlerde ele alınır. Felsefenin görkemli sorularının ve çözümlerinin yerini artık toplumların kendilerini ve idare etkinlikleri almıştır ve almaktadır.

1.4. ŞİDDETİN BOYUTLARI

Şiddet her şeyden önce vurma ve kötü davranma eylemidir, bu yüzden her zaman iz bırakır. Tek bir neden şiddeti doğurmaz.

Şiddet, nedenleri, failleri ve yöneldiği kesimlerle türü açısından çok boyutlu olup, niteliği, görünümü ve algısı giderek değişmektedir. Şiddeti sadece fiziksel boyutuyla algılama eğilimi yaygın olsa da sözel, duygusal, ekonomik ve cinsel boyutları da bulunmaktadır.

²⁸ Keane J., a.g.e.; s.79

Şiddetin eğitim ortamlarında görülen boyutları, Türkiye' nin çeşitli illerinde (Adana, Ankara, Diyarbakır, İstanbul, Karaman, Kars ve Sivas'ta) yapılan araştırmalara göre sırasıyla sözel şiddet, duygusal şiddet, fiziksel şiddet ve cinsel şiddet şeklindedir.

Sözel şiddet, ad takma, alay etme, iğneleyici söz söyleme, takılma, laf atma, hakaret- küfür etme, tehdit etme, kızma, dedikodu yayma bulunmaktadır.

Duygusal şiddet kapsamında, gruptan dışlama, görmezden gelme, küçük düşürme, ayrımcılık yapma, baskı yapma, fazladan ev ödevi verme, eşyasında zarar verme davranışları gerçekleştirilir.

Fiziksel şiddet kapsamında, itme, tekmeleme, tokatlama, tehlikeli aletle saldırma, tebeşir fırlatma, saç- kulak çekme, ayakta tutma, bedene kaba şaka yapma gibi davranışlar yer alırken; cinsel şiddet olarak da cinsellik içeren sözler söyleme, sarkıntılık etme, elle rahatsız etme, sıkıştırma vb gibi davranışlar sergilenmektedir²⁹.

Genel olarak, fiziksel ve sözsel şiddet için risk oluşturduğu tahmin edilen faktörler, şiddet uygulayanın uyuşturucu bağımlılığı, cinsel tacize başvurusu, kadının veya eşinin sosyo-ekonomik seviyesinin düşük olması olarak tanımlanmaktadır.³⁰

1.5. ŞİDDETİN KAYNAĞI

Şiddetin nereden kaynaklandığı veya insanların neden şiddete başvurduğu konusunda yapılan sayısız araştırma ve yazılan yazılar, iki ana kategori altında toplanmaktadır. Birincisi şiddetin insanın doğasında zaten varolduğu, şiddet duygusunun kalıtsal olarak kuşaktan kuşağa aktarıldığını savunan içgüdücü veya dürtücü görüş. Yani, Hristiyan – Batı dünyasının ‘insan doğuştan kötüdür’ inancında temelleri atılmış, daha sonra Charles Darwin'in Evrim Kuramıyla ilk bilimsel kaynaklarına kavuşan, Freud' la birlikte zirveye varan görüş. İnsan topluluklarında ortaya çıkan şiddetin, hayvan topluluklarındaki saldırganlık, şiddet davranışlarıyla

²⁹ Eğitim ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı, M.E.B. Yayınları, Ankara, 2006, S.10.

³⁰ Demir S., ‘Aile İçi Şiddetin Çocuk Açısından Değerlendirilmesi’, Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1997,s.10

büyük benzerlik sergilediğini gözlemleyen antropologlar ve diğer bilimcilerin yanısıra, yalnızca insana özgü olduğu sanılan bazı şiddet davranışlarının bazı gelişmiş türlerde de olduğu(örneğin, yalnızca insana özgü olduğu sanılan ‘gruba karşı grup şiddet anlayışı’ şempanzelerde de görülmüştür.) şaşkınlıkla gözlemleyenler tarafından desteklenmiştir.³¹

İkinci kategori ise, şiddetin insan doğasında içkin bulunmadığını, şiddet içeren davranışların sonradan, toplumsal ilişkilerden (bireyin diğer bireylerle, bireyin çevresiyle, bireyin otoriteleriyle vs.) kaynaklandığını savunan çevreci ve davranışçı görüştür³². Bu görüşte, insandaki saldırganlık davranışı, hayvanlarınkinden tamamen farklıdır. Hayvanlardaki yüksek oranlardaki saldırganlık ve şiddet davranışı, türün devamına ve kendi soyunu koruyucu işleve sahiptir. Saldırganlıkta sadece öldürmek, rastgele veya şehvet için şiddetten çok, bir koalisyon kurmak, uyum içinde yaşamak stratejisi yatmaktadır.³³ Hiçbir hayvan karnı tokken ya da varlığı tehlikede değilken başka bir hayvanı, hele kendi türünden bir canlıyı öfkeden gözü dönmüş bir biçimde öldürmez. Cinayet, toplu katliamlar, zarar verici saldırganlık insana özgü davranışlardır ve doğuştan öğrenilmiş değildir.

İnsanın iyi ve kötüyü ayırd edebilip, arasında tercih yapabilecek bir akılla dünyaya geldiğini savunan Aydınlanma Çağı fikir adamlarının etkisiyle gelişen ikinci görüş, içgüdücülerin ileri sürdüğü ‘şiddetin biyolojik kaynakları’ yani insanın doğuştan sahip olduğu veya birtakım biyolojik, fizyolojik olaylar sonucu sonradan ortaya çıkan etkenlerin yatıyor olabileceği görüşüne kısmen katılmaktadır. Diğer bir deyişle, insanın hala karanlıkta kalan barbar bir yönü olduğunu kabullenmekle birlikte, insan davranışlarını toplumsal, kültürel ve çevresel etkenlerin belirlediğini savunmaktadır.³⁴

Şiddet sorununun çözüme ulaştırılması konusunda iki farklı bakış açısı dikkat çekmektedir: Birinci grup, biraz karamsar bir şekilde, şiddetin insanlık tarihi boyunca varolageldiğini ve bundan sonra da varolacağını söylemektedir. İkinci grup ise, iyi toplumun, iyi insanı yaratacağına, insanın vahşi ve kana susamış bir karakteri olduğunu kabul etmekle birlikte, bu karakterin gelecekte farklı kurumsal koşullar

³¹ Erten Y.- Ardalı C., ‘Psikanalizden Dinamik Psikoterapilere’, Cogito Sayı:9, İstanbul, 1999,s.121

³² Fromm E., a.g.e., s.20.

³³ Erten Y.- Ardalı C., Cogito sayı 6-7 Kış-Bahar, İstanbul, 2005,s.144

³⁴ Fromm E., a.g.e., s. 65

altında değiştirilebileceğine veya epeyce farklı, daha barışçıl bir biçim alabileceğine inanmaktadır.³⁵

Çocukların şiddete yönelmede, içinde buldukları psikososyal ve fiziksel gelişimlerinin etkisi büyüktür. Bu yüzden eğitim kurumlarındaki şiddet olaylarının kaynağının yukarıda açıklanan ikinci görüşte belirtilen çevresel ve toplumsal etmenler olduğunu kabul edeceğiz.

1.5.1. Aile

Aile, bireyin içerisinde bulunduğu ilk sosyal ortam olarak karakterinde ve sosyal hayatında çok önemli bir yere sahiptir.

6-12 yaş gurubu çocukların sosyalleşmesinde, kişiliğinin oluşmasında, şekillenmesinde, benlik saygısının gelişmesinde ebeveynlerin davranışları temeldir. Anne- babanın davranışlarını kendine model alan çocuk böylelikle istenen ve istenmeyen davranışları onlardan öğrenir ve kendini bu yönde geliştirir. Bu dönem çocuğunun (6-12 yaş) öğrenme potansiyeli oldukça yüksektir.

Aile içi ilişkilerde ebeveynlerinin; ortaya çıkan sorunların çözümünde, stresle başetmede, öfke ifadesinde ya da ailede kontrolü sağlamada ve çocukları disipline etmede şiddete başvurduğunu gören çocuk, gelecekteki ilişkilerinde aynı şekilde davranacaktır.³⁶

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığının aile içi şiddetin sebep ve sonuçları ile ilgili yaptığı bir araştırmada şiddeti ortaya çıkaran faktörler aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- 1.Çocuğa ait nedenler (sakatlık,kronik hastalıklar, davranışsal sorunlar)
- 2.Ana-babaya ait nedenler (bilgi eksikliği,yetersiz iletişim,madde bağımlılığı)
- 3.Ailenin sosyal yapısına ait nedenler (yoksulluk,işsizlik,hiyerarşik aile yapısı)
- 4.Toplumsal nedenler (şiddete göz yumma,yasaların yetersizliği)

³⁵ Keane J., a.g.e.; s.106

³⁶ Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları , T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Sayı: Aralık1993- Aralık1994, Aralık, 2000, s.19

Bu deęişkenlere baęımlı olsun veya olmasın, Őiddet uygulayan kiřilerin tarihçelerinde Őiddete rastlama olasılıęının yüksek olduęu beklenmektedir. Ailenin, dūzenin korunması yūnūnde iřleyen sosyolizasyon sūreçleri içine Őiddet girdięi andan itibaren, çocukluktan itibaren Őiddetle aradaki mesafenin kapandıęı ve kolayca bařvurulan bir yūntem olduęu da bu çerçevede sūylenebilir.

Aile bağlarının zayıf olması, aile tarafından yeterli gūzetim ve denetim yapılmaması; aile içinde Őiddete tanık olunması, Őiddete maruz kalınması ve Őiddetin pekiştirilmesi ile Őiddet kullanmayı destekleyen veya hoř gūren beklentilerin, tutumların, inanışların ve duyuşların bulunması gibi ailedeki ilk Őęrenme deneyimleri Őiddetin temel nedenleri arasında sayılabilir³⁷.

Gūlhuma Savař'ın 'Medyadaki Őiddetin ocuklar Őzerindeki Etki ve Sonuçlarının Medya Etięinin de Ele Alınarak Deęerlendirilmesi' adlı tez çalıřmasında da, 85 Őęrenci Őzerinde yapılan anketle, %44.70 bir oranda Őęrencinin ailelerinden Őiddet gūrmekte olduęu tespit edilmiřtir.

Çocuğun etrafa zarar vermesinin yani sadistliğin de nedenlerine bakarsak:

- a. Anne- baba sevgisi, Őefkati ve ilgisinden yoksun būyūme,
- b. Ařırı ceza ve eziyet gūrme,
- c. Aile bireylerinin ilişkilerinin bozuk olması,
- d. Būyūklerin hayvanlara ve bařkalarına eziyet vererek kōtū Őrnek olmaları,
- e. Vahşet dolu kitaplar okumak, film seyretmek ve hikaye dinlemek gelir.

Bu sebeplerden Őtūrū ocuk zamanla, sūrekli i içe olduęu Őeylerden ekinmemeye, hatta onlardan zevk almaya bařlamaktadır. ³⁸Bu konuda aynı fikirde olduęu gūrūlen Dodson' a gūre çocuklar řu Őekillerde Őiddete yūnelebilirler:

- a. Anne- baba çocuğun psikolojik ihtiyaçlarını yerine getiremez ve çocukta nefret, Öfke, Şiddet duygularını uyandırır,
- b. Çocukların Şiddete başvuran anne- babalarını taklit etmeleriyle,
- c. Anne- baba, çocuęun gūstereceęi Őiddet hareketlerine, Őrneęin bir bařka çocuęu dōvmelerine, karřı çıkmadıkları sūrece,

³⁷ Eğitim ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı, a.g.e., S.11.

³⁸ Peker, H., ocuk ve Suç(ocuk Vakfı Yayınları, 1994), S. 107-108

d. Genel olarak çocuklar şiddet duygularını boşaltma olanağı bulamadıkları zaman.³⁹

Şiddetin ortaya çıkmasıyla şiddet uygulayıcısı arasında görülen bir ilişki faktörü olarak, şiddet uygulayan erkeğin, çocukluk döneminde fiziksel şiddet görmüş olması durumu üzerinde yaygınlıkla durulmaktadır.⁴⁰

Ayrıca, ana-babanın eğitim düzeyinin düşük olması, çocuk istismarını ve ihmali artırarak etmenlerden biri olmaktadır. İstismar, çocuğun bakımından sorumlu olan yetişkin bireylerin onun fiziksel, gelişimsel ve psikososyal açıdan iyi olma halini olumsuz yönde etkileyen tutum ve davranışlarıdır.⁴¹

Bilir ve arkadaşlarının yaptığı bir araştırmada, annelerin ve babaların eğitim düzeyleri yükseldikçe çocuklarını istismar etme oranlarının düştüğü gözlenmiştir. Hiçbir eğitim almamış annelerin çocuklarını % 36.7, sadece okur-yazar ve ilköğretim mezunu annelerin çocuklarını % 35.5, ortaokul ve lise mezunu olan annelerin % 19.8 ve yüksek eğitimli annelerinde % 11.6 oranında çocuklarını istismar ettikleri saptanmıştır. Babaların eğitim düzeylerinde de aynı durum gözlenmiş, hiçbir eğitim almayan babaların % 40.7, sadece okur-yazar ya da ilköğretim mezunu olanların % 36.1, orta ve lise mezunu olanların % 30.4 ve yükseköğretim mezunu babalarında % 16.9'unun çocuklarını istismar ettikleri belirlenmiştir. Zeytinoğlu ve Kozcu'nun, 441 istismar olayını inceledikleri bir araştırmadan elde ettikleri veriler ise, istismar edenlerin eğitim düzeylerinin oldukça düşük olduğu, bu kişilerden yalnızca % 24'ünün ortaokul düzeyinin ötesinde eğitim görmüş oldukları tespit edilmiştir.⁴²

1.5.2. Medya

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte ucuzlaması, medyanın yayılmasındaki en önemli araçlardan biri olan televizyonu lüks olmaktan çıkarmış, gelir seviyesi ne olursa olsun her evin vazgeçilmez bir eşyası haline getirmiştir. Aile içerisinde televizyonda yayınlanan programlara dikkat edilmemesi, televizyonun gün içinde daima açık kalması çocuğun üzerinde kalıcı etkiler bırakabilecek programları

³⁹ Dodson, F. Çocuk Yaşken Eğilir(Çeviren Selvi S.), İstanbul,1993, s.195

⁴⁰ Demir S., a.g.e., s.9

⁴¹ Polat O., Şiddet ve Saldırganlık, İstanbul, 2004, s.84

⁴² [http://www.toplumvesiyaset.com/yaziOku.php?id=191\(27.07.2007\)](http://www.toplumvesiyaset.com/yaziOku.php?id=191(27.07.2007))

izlemesine yol açabilmektedir. Bu programların çocuk üzerindeki etkileri aile bağlarının güçlü olması, moral değerlerinin ve kurallarının etkili biçimde öğretilmesi ve etkili davranış gözetimi gibi etmenlerin varlığına göre farklılık göstermektedir.

Şiddet bireysel ve toplumsal bir olgu olarak psikolojik, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik boyutlar ile kitle iletişim araçlarında yer alırken söz konusu araçlarda yer verilen şiddet unsuru da toplumsal yaşamda yansımaları bulmakta ve toplumsal yaşamı etkilemektedir. Bu kapsamda realiteden medyaya karşılıklı bir etkileşim söz konusu olmaktadır.

Önceleri düz şiddetin izleyici/ seyircileri, şiddete yöneltmeyeceği söyleneğelse de, şiddetin reel dünyamızdaki görünümünü çocuk dizilerine varıncaya kadar yaygınlaştırmasından kaynaklanan olumsuz etkilerinin olduğu belirlenmiştir.⁴³ Özellikle okul öncesi yaş grubunun yazılı basın araçlarını kullanabilirlikleri çok az olduğuna göre (sadece üzerlerindeki fotoğraflara bakarak anlamaya çalışarak, kafalarında ne olduğu konusunda sayısız sorular belirecektir) görsel medyanın bir aracı olan televizyonda yer alan şiddet gösterimleri en çok onları etkileyecektir.⁴⁴ Çocuğun televizyon ve medyadan öğrendiği şiddet, zamanla onu şiddete karşı duyarsız hale getirmekte, şiddeti kanıksamasına, suç sayılan davranışları olağanlaştırmasına ve rasyonalize etmesine de neden olmaktadır.⁴⁵

Televizyon, en yıkıcı etkisini, çocuklar ve gençler üzerinde göstermektedir. Şiddet onların davranışlarına, sözlerine, oyunlarına yansımaktadır. Çocukların 3-4 yaşından başlayarak 12-13 yaşına kadar günde ortalama 1-2 saat çizgi film izledikleri, ayrıca çocukların ve gençlerin erişkinler için hazırlanan televizyon programlarını da seyrettikleri düşünüldüğünde, yoğun şiddet bombardımanı altında kaldıkları görülür. Yapılan araştırmalar sonucunda da çocuğun saldırgan davranışları taklit ettiği belirlenmiştir.⁴⁶

Çocuk zihinsel süreçlerindeki özelliklerinden dolayı izlediklerini yetişkinler gibi algılayamamakta ve yetişkinlerden farklı bir biçimde etkilenmektedir. Televizyon kullanım nedenlerine bakıldığında da çocuklar ile yetişkinler arasında farklılıklar görülmektedir. Yetişkinlerin çoğu televizyonu eğlenmek amacıyla

⁴³ Oskay, Ü., Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri, İstanbul: Der Yayınları, 1993, s. 355

⁴⁴ Savaş, T. G., Medyadaki Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Etki ve Sonuçlarının Medya Etiğinin de Ele Alınarak Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2001

⁴⁵ Oksay, Ü., İletişimin ABC 'si, İstanbul, 1994, s.58-59

⁴⁶ Akarcalı, S., "Televizyon ve Şiddet", Yeni Türkiye, Eylül-Ekim 1996, sayı 11, yıl 2, s.553-560

izlerken, çocuklar ise eğlendirici buldukları televizyonu dünyayı tanımak ve anlamak için izlemektedirler. Çocuklar kurmaca ve gerçek arasındaki farkı çoğu kez yetişkinler kadar kolay bir biçimde algılayamamaktadırlar. Birçok açıdan çocuklar televizyon karşısında yetişkinlere oranla daha korunmasız durumdadırlar. Olaya bu açıdan bakıldığında zararlı çıkanlar çocuklar gibi görülmektedir. Çocuklar toplumda kendi yerlerini öğrenmek amacıyla içinde yaşadıkları toplumu gözlemlemektedirler. Çocuklar bu gözleme eylemini gerçekleştirirken yetişkinlerden yeterince yardım almamakta bunun yerine televizyona yönelmektedirler. Ancak bu yönelme televizyonun çocuk davranışları üzerinde doğrudan etkili olduğunu göstermez.⁴⁷

Televizyonun şiddet eylemini dolaysız gösterme imkanı nedeniyle ABD’de 1950’lerden itibaren başlayan televizyondaki şiddet gösterimine ilişkin yapılan araştırmalarda ele alınan soru medyadaki şiddet ile toplumdaki saldırgan davranışlar arasında nedensel bir ilişki olup-olmadığıdır. Bu araştırmalar iki yönlü gelişmiştir: İlki televizyonda şiddet içeren sahnelerin miktarı ve sıklığının saptanması amacıyla yapılan içerik çözümlenmeleri, ikincisi de televizyondaki şiddetin çeşitli toplum kesimleri (özellikle yaş ön planda tutularak) üzerindeki davranışsal etkisi. J.L Singer ile D.S. Singer etki ile ilgili İngiltere’de yaptıkları bir araştırmada (1980) yatılı okulda kalan 13-16 yaş grubu çocuklar ikiye ayrılmış. Bir gruba 15 gün süreyle yalnızca komik ve sosyal programlar izlettirilmiştir. İkinci gruba ise bu şiddet içeren filmler, programlar gösterilmiştir. Yapılan testler sonucunda birinci grupta hoşgörü, tartışma, iletişim ve gülme düzeyi; ikinci grupta ise sözel ve fiziksel saldırganlık düzeyinin yüksek olduğu saptanmıştır.

Eron ve Heusmann’ın ABD, Finlandiya ve Polonya’da çocuklar üzerinde yaptığı karşılaştırmalı araştırmada ise (1982) yine çocukların davranışları ile televizyondaki şiddet arasında olumlu bir ilişki görülüyor. Ama bu araştırmada ilginç olan, saldırgan davranışların sadece erkek çocuklar için değil, kız çocuklar için de geçerli olduğudur. Yine buradaki önemli bir değişken televizyon izleme sıklığıdır. Günlük hayatta görülen olaylar, araştırma sonuçlarını doğrular biçimindedir⁴⁸:

İngiltere’de iki buçuk yaşındaki James Bulger’i 11 yaşındaki iki çocuğun şiddet filmlerinin etkisinde kalarak öldürdüğü ortaya çıktı. Bir süre önce Norveç’te 5 yaşındaki bir kız çocuğu öldürüldü. Çocuğun

⁴⁷ Çaplı, B., “Çocuk ve Televizyon”, Yeni Türkiye, Kasım-Aralık 1996, sayı 12, s.1334-1337

⁴⁸ Turan, E. , Ekranaltı Çocukları, İrfan Yayıncılık, İstanbul, 1996, s.48

televizyondan etkilenen 6 yaşlarındaki arkadaşları tarafından taşlandığı, dövüldüğü ve kar üzerinde ölüme terk edildiği anlaşıldı.

Türkiye’de de benzer olaylar vardır:

Inferno adlı korku filmi seyreden bir genç kız intihar etti. Üsküdar’da televizyondan etkilenen 8 yaşındaki bir ilköğrencisi kendini kravatla gardroba astı.

Ailesiyle Fransa’da yaşayan 9 yaşındaki Volkan da bir Türk televizyonundan etkilenerek intiharı seçti. Ancak etki yalnız ölümlere neden olmakla kalmıyor; şiddet uygulayıcısı fakat kahraman olan karakteri özellikle çocukların ve gençlerin örnek aldığı ve bu nedenle toplumda şiddetin yayıldığı biliniyor. Bu tip programlar suçun nasıl işleneceğinin tekniğini de öğretiyor ve yayıyor. Bazı hukukçulara göre 5 yaşındaki bir çocuk her gün programları seyrederek 15 yaşına geldiğinde 18000 cinsel taciz, saldırı, kavga ve işkence yolu öğrenmiş oluyor.⁴⁹

Davranış Bilimleri Enstitüsü klinik psikologu Şeniz Pamuk’un açıklamasında “Çocukların ve gençlerin bu programların etkisi altında şiddeti bir problemi çözme aracı” olarak gördüklerine ve gittikçe daha normal karşılamaya başladıklarına işaret eder.

Çocuk güce özendiği, kuvvet aradığı için yapımcı onun bu ihtiyacından yola çıkarak güçlü saldırgan problemlerine kaba kuvvetle çözen sempatik, sihirli ve tükenmez güçleriyle her şeyin üstesinden gelen medya kahramanlarını yaratmaktadır. Bu kahramanların kötülükle savaşıyor olması ile sadece saldırgan davranışı rasyonalize etmek, haklı hale getirmek için bir bahanedir. Önemi olan güçlü, silahlı olmaları ve problemleri şiddet yoluyla çözmeleridir. Bu tarz mesajların sıklığı, kahramanların sevimlilikleri ile birleşince bir de iyi kalpli oldukları vurgulanınca çocuğun bunlara öykünmemesi için bir sebep yoktur.⁵⁰ Erkek çocuklara yönelik bu filmlerde bu tür kahramanların kullandığı araç ve gereçlerin ağır metallere donanımlı silahlar olduğu dikkat çekmektedir. Kız çocuklarına yönelik filmlerde de moda, pop, müzik ve gösterişin ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Ancak kızların da ‘güç’lü olabilecekleri imgesinin işlendiği bazı çizgi filmler de mevcuttur. Bunlardan biri de “She Ra”dır. She Ra He-Man’ın bir bakıma ‘kız’ versiyonudur.

Çizgi filmleri neden bu kadar izlendiği konusunda Katherine Wolf ve Majorie

⁴⁹ Turan E., a.g.e., s.45

⁵⁰ Çetin, Z., “Kitle İletişim Araçları ve Şiddet”, Marmara İletişim Dergisi, Ekim 1999, s.21

Fiske'nin düşünceleri şöyledir: Normal bir çocuk genelde egosunu güçlendirme aracı olarak çizgi hikayelerini okur, filmleri seyrederek. Çocuk çizgi kahramanlarda ego deneyimini bir takım yansımalarla genişletmeye çalışır. Daha sonra maceracılık aşamasında yenilemeyen bir kahramanda egosunu tatmin eder. Son olarak kendi ayakları üzerinde durur ve hayatın kendisi demek olan gerçek maceranın hakiki çizgi kahramanlarını benimser. Yetişkinler de çizgi kahramanları aynen çocuklar gibi tutku ile seyretmelerindeki tek neden, onları bir rahatlatma ve gevşeme aracı olarak kullanmalarındır.⁵¹

Sağlıklı ruhsal yapıya sahip çocuklar için, çizgi filmler egolarını güçlendirme ve eğlenme aracıdır. Bazı çocuklar ise hayatın gerçekleri için kendilerini güçlendirme isteği duymazlar. Herhangi bir sorumluluk üstlenmeye hem yeteneksiz hem de isteksizdirler. Onlar için çizgi kahramanlar bir kaçış mekanıdır. Pek çok içinden çıkılmaz sorunu çözmek amacıyla güçlerini kullanan çizgi kahramanlar, çocukların günlük hayatlarında endişeye kapılmadan problemlerin üstesinden gelmelerine yardım ederler.

Çizgi kahramanlar öylesine bizlerle iç içedirler ki. Örneğin Süperman'ın öldürüleceğiyle ilgili haberler üzerine ABD halkı büyük panik yaşamıştı. 1979 yılından bu yana her yıl "Superman" günlerinin düzenlendiği çizgi kahramanın doğduğu kent yasa bürünmektedir. Yapımcı De Comics şirketinin "Süperman öldürülecek" kararına karşı çıkan halk "Biz onu hep canlı ve güçlü görmek istiyoruz" demişlerdi. Bu çizgi kahramanlarının yaşanan gerçekle ilgisi yok. Çizilen mekanlar ve tipler gerçekliğin algılanmasını değil, yaşanan zamandan kaçışı sağlıyor. Bununla beraber televizyon insanları, özellikle de çocukları kendine bağlamaktadır.⁵²

Şiddet ile kitle iletişim araçlarının şiddeti özendirme olgusu arasında zorunlu bir bağıntı en azından henüz kanıtlanmış değildir. Bu araçlar şiddet konusu davranışların tek nedeni değil, olsa olsa bunların doğmasına katkıda bulunan etmenlerden biridir. Ancak, çocuklar; sokakta, okulda, evde şu ya da bu şekilde şiddet ortamının tam ortasındadırlar. En güvenli yerlerinde, evlerinde bile televizyon karşısında şiddeti edilgen olarak sürekli tüketmektedirler.

Şiddet konusunda ve şiddetin televizyonların yaşam gerçeği olma konusunda tüm toplum olarak düşünmeye başlamalı, televizyonları bu konudaki özdenetim

⁵¹ Turan E., a.g.e., s.47

⁵² [http://www.toplumvesiyaset.com/yaziOku.php?id=191\(25.07.2007\)](http://www.toplumvesiyaset.com/yaziOku.php?id=191(25.07.2007))

anlayışına itmek için kampanyalar başlatmalı ve RTÜK'ü adı geçen yetkileri kullanması bakımından göreve davet edilmelidir. Şiddet içerikli filmler çocukların yattığı saatlerin sonrasına, geç vakitlere kaydırılmalı, izleyiciler ikaz edilmelidir.

1.5.3. Ergenlik Dönemi

Gençlik dönemi, fiziksel, cinsel ve zihinsel açıdan kendine has özellikleri ile ergeni zorlayan bir dönemdir. Çünkü çocukluktan gençliğe geçiş dönemi olan ergenlikte, bedende, duygularda, davranışlarda ve değerlerde, düşüncelerde, ebeveyn akran grupları ile ilişkilerde, özgürlük ve sorumluluk hissetmekte hızlı değişmelerin stres ve şaşkınlığın yaşandığı görülür ve bu dönemde ergenin en büyük ihtiyacı çevreden göreceği destek olmaktadır.

Erikson (1965) tarafından, kişiliğin oluştuğu dönem olarak tanımlanan ergenlik; çalışma alanının belirlendiği, sosyal konum ve görüşler ile duygusal bağımsızlığın kazanıldığı ve cinsel rolün biçimlendiği aşamadır. Ancak, ergen tüm bu alanlardaki seçimine hemen değil, meslekler, karşı cinsten eşler ve ideolojiler üzerine deneyimler kazanıp, değişik gruplara ya da eylemlere katıldıktan sonra karar vermektedir. Böylece yeterli bir ergenlik, birey kimliğini sağlam bir yapıya oturttuğunda ve yaptığı seçimlerle doyuma ulaştığında oluşmaktadır. Gençlik çağı aynı zamanda, fiziksel, cinsel ve zihinsel gelişmelere bağlı olarak, bunalımlar, öfkeler, çatışmalar ve kaygılarla birlikte yanlıgıların, bencilliğin, başkaldırmanın sık görüldüğü, bocalama, çelişkiler ve kararsızlıkların yaşandığı, kısacası olumlu olumsuz tüm duyguların yoğun, bütün tepkilerin aşırı olduğu bir dönemdir. Ancak, ergendeki belirli eğilimlerin oluşumunda onun çocukluk döneminde kazandığı duygusal, toplumsal ve zihinsel uyarılmalarla ilgili yaşantılarının önemi büyüktür. Bu nedenle aile ortamı içinde yeterli destek ve deneyim fırsatı elde eden ergenler için, bu dönem daha sakin ve başarılı geçebilirken, çocukluk döneminde kusurlu gelişim ve benlik yapısının yetersizliğine neden olacak olumsuzluklar yaşamış ergenlerde, yukarıda sıralanan olumsuzlukların yaşanması daha şiddetli ve ergeni zorlayıcı biçimde gerçekleşmektedir. Bu olumsuzluklara neden olan gelişmelerin başında ise, ergenin yanlış ya da eksik sosyalleşmesi, çocukken istismar ya da ihmale maruz kalması ve bozuk aile yapıları sayılabilir.

Sosyal hayatı karakterize eden kültürel değerlerin ergene eksik veya yanlış aktarımı, toplumsal yapıdan sapan, yabancılaşmış ve çevresine uyum zorluğu çeken gençlerin yetişmesinde etkili olmaktadır. Daha çok alt ve üst gelir grubundan gelen gençlerde gözlemlenen bu tür yabancılaşmanın etkileri, bu gençlerin alt kültür gruplarını oluşturarak topluma baş kaldıran bireyler haline gelmeleri şeklinde izlenmektedir. Bu tür yabancılaşmanın yanında, istismar ve ihmale maruz kalma ve sağlıklı olmayan aile ortamlarında yetişmenin gençler üzerindeki olumsuz etkileri ise gençlerin, kendilerini ihmal ya da istismar eden ebeveynlerini model alarak onları taklit etmesi şeklinde belirmektedir. Yapılan birçok çalışma, çocukluğunda şiddete uğrayan bireylerin yetişkinlikte şiddet uygulayıcısı olma olasılığının yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle toplumda suça itilmiş bireylerin geçmiş aile yaşantıları incelendiğinde bu kişilerin çocukluğunda ya da gençliğinde aile içinde özellikle de aile üyeleri tarafından şiddete uğradıklarına dair pek çok kanıt elde edilmiştir.

Kısaca, sağlıklı bir kişilik gelişiminde ergenin biyolojik özellikleri kadar içinde bulunduğu ortamın sosyo-ekonomik ve kültürel koşulları da etkili olabilmekte ve geniş anlamda bireyin etkileştiği ve etkilendiği kişi, kurum ve kuruluşlar bu süreçte önemli rol oynamaktadır. Aile, okul, arkadaş grupları, kitle iletişim araçları vb. bunların başında gelenlerdir. Tüm bu kurum ve kuruluşlara düşen görev ise toplumsal değerlerin doğru bir şekilde bireye aktarılmasında rehber olabilmek ve böylece toplumsal yapıya uyumlu bireyler yetiştirmeye hizmet etmektir.

1.5.4. Sosyal Çevre ve Sosyo- Ekonomik Düzey

Sosyal çevre, çocuk ve gencin şiddeti öğrenmesinde ve uygulamasında etkili olan diğer bir etmendir.

İnsan sosyal bir varlıktır. Sosyal bir çevrede doğar, çevre şartlarıyla şekillenir. Topluluk içinde yaşar, topluma etki eder, toplumdan etkilenir. Dolayısıyla, sosyal çevresinde çeteler, zararlı madde kullanan ya da satanların bulunan çocuk ve genç, bir yandan şiddeti deneyimlerken, bir yandan da pekiştirmektedirler. Boşanmış ailelerin çokluğu, etkili anne- baba modellerinin olmayışı, okulda yaygın şiddet, okula devamsızlık, ergen hamileliği, madde kullanımı, yüksek işsizlik, zayıf

komşuluk ilişkileri, yoksulluk gibi değişkenler bu tür sosyal çevrelerin tipik özellikleri arasındadır.⁵³

Şiddet daha çok düşük sosyo-ekonomik düzeyde yer alan insanlar arasında kullanılan bir sorun çözme yöntemi olarak karşımıza çıksa da toplumun her kesiminde yaygın bir olgu...⁵⁴

Şiddetin nedenleri ile şiddetin ortaya çıktığı ortamların özellikleri arasında sıkı bir ilişki vardır. Yapılan araştırmalar düşük sosyo-ekonomik ve kültürel düzey ile şiddet eylemleri arasında doğrudan bir ilişki olduğunu göstermekte, gelir düzeyi, işsizlik, eğitimsizlik ve şiddete kaynaklık eden sosyal kültürel değerlerin varlığı ile bu özelliklere sahip kişilerden oluşan toplumsal grupların şiddete daha yatkın olduğunu göstermektedir.

Şiddete kaynaklık ettiği düşünülen iki olgu, engellenme ve eksik ya da yeterince sosyalleşememe olguları bu yargıyı doğrulamaktadır. Şöyle ki, özellikle temel ihtiyaçlarını karşılamada sosyo-ekonomik imkanlardan yeterince yararlanamayan, başka bir deyişle bu imkanlara ulaşmada bir takım engellerle karşılaşan bireyler, ihtiyaçlarını gidermede şiddeti bir araç olarak kullanma yoluna gidebilmektedir. Hırsızlık, gasp yaralama, cinayet, darp gibi bireysel düzeyde bireyi hedef alan şiddet eylemleri bunlar arasında sayılabilir. Bunların yanında etnik köken, mezhep ya da inanç farklılıklarından dolayı karşılaşılan sosyo-ekonomik, siyasal ve kültürel engellemeler ise kolektif şiddet eylemlerinin nedenini oluşturmaktadır.

Öte yandan, sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerle bağlantılı olarak şiddet eylemlerine yol açan durumlardan biri de eksik ya da yeterince sosyalleşememe durumu olmaktadır. Bu iki yönlü bir süreçtir. Yetersiz sosyo-ekonomik koşullar kadar standartların üstünde sosyo-ekonomik koşullara sahip olmanın yaratacağı dezavantajlardan biri de mevcut sisteme aykırı davranışlar sergileyen alt kültür gruplarının ortaya çıkmasıdır. Normalden sapan davranışlarla mevcut sisteme aykırı tutumlar geliştiren bu grupların elinde de şiddet, sistemi sorgulamanın ya da sisteme aykırı davranmanın bir aracı olarak kullanılabilir. Kısaca şiddet ve şiddet eylemleri normalden sapan davranışların ortaya çıkmasında rol oynayan etkenlerce belirmektedir. Bu durumda, sosyo-ekonomik imkanların yetersizliği kadar, sosyo-ekonomik anlamda refah içinde olma da bireysel ya da

⁵³ Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı, a.g.e., S.12

⁵⁴ [http://www.toplumvesiyaset.com/yaziOku.php?id=191\(25.07.2007\)](http://www.toplumvesiyaset.com/yaziOku.php?id=191(25.07.2007))

toplumsal düzeyde yaşanan şiddet eylemlerinin nedeni olabilmektedir. Ancak, tüm bu yetersizliklerin temel kaynağı, başka bir deyişle sosyo-ekonomik ve kültürel yetersizliklerin yol açtığı düşünülen nitelikteki sorunların kaynağı siyasi istikrarsızlıklardır. Türkiye’de siyasi otorite boşluğunun yarattığı bu sorunların, ancak, ülkeyi yönetenlerin devlet otoritesini yeniden güçlendirerek ve toplumsal bütünlüğü sağlamada, sosyo-ekonomik koşulları her kesimden insan için eşit derece de ulaşılabilir yeterli imkanlara kavuşturarak çözümlenebilir.

Çocuğa yönelik şiddete gelince, çeşitli araştırma bulgularına göre örselenmiş çocuk oranının işsiz ve ekonomik durumu elverişsiz olan ailelerde daha yüksek olduğu bilinmektedir. Dünya Sağlık Örgütü’nün 2003 yılı raporunda belirtildiği üzere, çocukların kötü muameleye maruz kaldığı toplumlarda, yoksulluk oranı yüksektir ve bu toplumlarda çocukların korunmasına yönelik çevresel destek sistemleri bulunmamaktadır.

Ferguson ve arkadaşları (1984), Gorborino (1986) ve Chun (1989) aile içindeki işsizlik ve maddi sıkıntılar gibi stresli yaşantıların anne ve babaların çocuklarına kötü muamele etmelerine yol açabileceğini belirtmişlerdir.

Krugman, Lenher, Betz ve Freyer işsizlik oranının artmasıyla istismarın şiddetin ve istismar edilen çocuk sayısının arttığını belirtmişlerdir. 1970-1985 yılları arasında istismarcı babaların % 45’inin işsiz olduğu belirlenmiştir. Morgolis Foran da işsiz babaların çalışan babalara göre üç kez daha çocuklarını istismar ettikleri sonucuna varmışlardır. Nedeninin de işsiz ya da ekonomik yetersizlik içinde olan ebeveynlerin streslerini çocuklarını örseleyebilecek kadar onlara yansıtmış olmalarından kaynaklandığı belirtilmektedir. Bu durumda ekonomik yetersizlik aile için en önemli stres faktörü olup, yoksulluk, işsizlik ve borçlanma gibi nedenlerle ortaya çıkabilmektedir. Çoğu zaman iyi beslenememe, yetersiz ev koşulları, sağlıksızlık gibi sorunları da beraberinde getirebilmekte, tüm bu olumsuzluklar, başka bir deyişle, ekonomik ve sosyal stres faktörleri, ana babanın dayanıklılığı ve sabrı üzerinde olumsuz etkiler yaratarak çocuk istismarına neden olabilmektedir. Ancak, Polat’ın da belirttiği gibi konuyla ilişkin çalışmalar, hep düşük sosyo-ekonomik sınıftan hasta gruplarıyla olduğundan, hatalı olarak istismar grubunun bu gruptan olduğu sonucu çıkarılmıştır. Aynı zamanda daha yüksek gelir grubundan gelenler problemlerini özel hekimler aracılığıyla, daha gizli yollardan çözebilmektedirler. İstismar sorunu belirli bir sosyal düzeyde bulunanlara ilişkin bir sorun olmayıp tüm toplumda kişilerin sosyo-ekonomik düzeyi ne olursa olsun

görülebilir bir problemdir. Ancak düşük düzeyde eğitim alan, sık iş değiştiren, sosyal yardım alan ve standart altı evlerde yaşayan anne babalarda daha sık

rastlanmaktadır. Böylece, düşük sosyo-ekonomik sınıftan ebeveynler çocuklarını cezalandırmada daha sıklıkla fiziksel yöntemlere başvurmakta, bu istismanın doğrudan bir kanıtı olmamakla birlikte, çoğunlukla bu ikisi birlikte görülmektedir.⁵⁵

Yapılan araştırmalarda, genel olarak, şiddetin var olduğu ailelerde sosyo-ekonomik seviyenin düşük olduğu, alt sosyo-ekonomik seviyedeki ailelerin orta sosyo-ekonomik düzeydeki ailelere göre, beş misli daha fazla şiddet içeren davranışlar gösterdikleri tespit edilmiştir.

Türkiye çapında yapılan ve aile içi şiddeti, şiddete uğradığı tespit edilen mağdur ve failerin özellikleri açısından inceleyen Sokullu ve Akıncı'nın araştırmasından elde edilen bulgular, ailenin sosyo-ekonomik özellikleri ile ailede şiddete uğrama oranı arasındaki ilişkiyi şöyle yansıtmaktadır. Bu araştırmada özellikle, aile içi şiddetin mali durum ile doğrudan bağlantılı olduğu ve mali durumun iyileşmesine göre aile içi şiddetin bariz bir şekilde azalma gösterdiği saptanmıştır. Araştırmaya göre; mali durumu yoksulluk derecesinde olan ailelerde şiddet % 46.4; orta derecede olan ailelerde % 11.9; iyi derecede olan ailelerde % 21.3 ve çok iyi derecede olan ailelerde ise % 4.5 olarak saptanmıştır. Ancak üzücü olan durum, ülkemizde her mali seviyedeki aile içinde şiddetin uygulanıyor olmasıdır. Aynı araştırmada, failerin öğrenim durumlarına göre ortaya çıkan sonuçlar ilginçtir. Buna göre lisans-üstü eğitim hariç okur-yazarlık seviyesi yükseldikçe şiddet eylemleri de artış göstermektedir. Okur yazar olmayanların % 2.6'sı, okur-yazar olmakla birlikte herhangi bir okul bitirmeyenlerin % 1.5'i, İlkokul mezunlarının %24.4'ü, ortaokul mezunlarının % 12.6'sı, lise mezunlarının % 30'u, üniversite mezunlarının % 27.8'i ve lisansüstü eğitim alanların da % 0.7'si fail (şiddet uygulayıcısı) olarak tespit edilmiştir. Bunlardan ise % 17.8'i kadın iken, % 82.2'sinin erkek olduğu bildirilmektedir. Bu araştırmada aile içinde şiddete uğrayanların özellikleri ise şöyledir: Aile içi şiddete maruz kalanların yerleşim yerlerine göre dağılımına bakıldığında, en yüksek oranı gecekonduda yaşayanlar ile kırsal alanlarda yaşayanların oluşturduğu gözlenmektedir. Buna göre, metropolde yaşayan ve şiddete uğradığı tespit edilenlerin oranı % 23.2, şehir ilçe merkezinde yaşayanların oranı %

⁵⁵ http://www.yatml.k12.tr/rehberlik/siddet_sorun_2.htm(25.07.2007)

22.5, köy merkezinde yaşayanların oranı % 18.2, kırsal alanda yaşayanların oranı % 33.3 ve gecekonduda yaşayan ve şiddete uğradığı tespit edilenlerin oranı da % 70 olarak belirlenmiştir. Bu kişilerin öğrenim durumlarına göre dağılımı ise, okur yazar

olmayanlar % 60, okur yazar olmakla birlikte bir okul bitirmeyenler % 56.5, ilkokul mezunları % 33.3, ortaokul mezunları % 31.6, lise mezunları % 22.8, üniversite mezunları % 17.8 ve lisans üstü eğitim yapan mağdurlarının oranı ise % 9.3 olarak tespit edilmiştir. Sonuçlar, tıpkı ailenin ekonomik düzeyinin ölçülmesinden elde edilen bulgulara paralellik gösterir biçimde, okur-yazar olmayanlar ile okur-yazar olup ta bir okul bitirmemiş olan düşük eğitim düzeyi almış kişiler arasında şiddete uğrama oranının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bu araştırmada boşanmış kişilerin % 63.6 ile aile içi de en fazla istismara uğrayan kişiler olduğu saptanmış, mağdurların % 23.6 ile çok çocuklu ailelerden geldiği tespit edilmiştir.⁵⁶

Osofsky'e göre, çocukları korumak ve gelişimlerini kolaylaştırmak bir ailenin en temel fonksiyonudur. Aileler, kompozisyonlarına bakılmaksızın, büyümek ve gelişmek zorunda olan çocuklarına dikkat, şefkat ve güvenlik sağlamak zorunda olan kurumlardır. Yoksulluk, işsizlik gibi stabilizeyi bozan durumlar bu süreci tehlikeye sokan risklerdir. İstatistikler, bakıma muhtaç çocukların yaş ortalamasının giderek küçüldüğünü göstermektedir. ABD'de 2002 yılında yuvalarda bakılan 600 bin çocuktan 1/5'i yaşamlarının ilk yıllarında bakımevlerine girdiğini göstermektedir. Bu çocuklar genellikle fakir ortamlardan, aile içi şiddet ve kötü muameleye maruz kalarak gelmişlerdir. Bu veriler, aile içi şiddet ve kötü muameleye uğrama riskinin yeni doğan ve küçük çocukluk döneminden itibaren, bu en savunmasız dönemde bile önemli bir risk haline geldiğinin alarımını vermektedir.

Sonuç olarak, ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin düşük veya kötü oluşuyla çocukların şiddete hatta suça eğilimli olmaları arasındaki ilişki incelendiğinde, bu süreçte daha çok çocuk yetiştirme değerlerinin ve disiplin yöntemlerinin etkili olduğu gözlenmektedir. Ancak, sosyo-ekonomik düzeyin düşük ya da kötü olması tek başına çocuğa yönelik şiddetin nedeni olmamaktadır. Bu yüzden çocuğa şiddet uygulayanların sosyo-ekonomik özelliklerinin diğer özellikleri ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

⁵⁶ http://www.yatml.k12.tr/rehberlik/siddet_sorun_2.htm(25.07.2007)

1.5.5. Okul ve Arkadaş Ortamı

Okul ve arkadaş ortamı şiddetin nedenleri arasında dikkate alınması gereken en önemli etmenlerden biridir.

Akranlarıyla iletişim kurmakta zorlanan genç, kendisine uygun başka arkadaşlar armaya başlar. Bunlar kimi zaman kendisinden yaşça büyükler olabilir. Tüm ergenler gibi ebeveynlerinden uzaklaşır ve arkadaş ilişkileri önem kazanır. Kurduğu arkadaşlıklar genelde kurallara uymayan suça eğilimli gruplar olup, çeteleşme eğilimi yüksektir. Yaşı büyüdüğü ve çevresi geliştiği için, kendisi gibi ergenleri bulmakta zorlanmaz. Aile ise, artık ondan ümidi kesmiştir. Bir dönem uyguladıkları başarılı yöntemleri bile uygulamaktan vazgeçerler. Bir nevi teslim olmuşlardır. Onu izlemekten vazgeçer ve kendi haline bırakırlar. Bu da sorunun giderek çözümsüz hale gelmesine yol açar. En iyi çözüm çocuğun bir an önce okuldan uzaklaşmasıdır düşüncesi hakim olmaya başlar.⁵⁷

Aile içinde uyumlu ve şiddetten uzak bir geçmişe sahip olmak, okul ve akran ortamında böyle bir yaşamı destekler ancak garanti etmez. Akademik başarı, akranlarından onay görme, kişisel yetkinlik ve bağımsızlık, kişiler arası ilişkilerde yakınlık kurma ve bunları sürdürme kapasitesi gibi beklentiler, okul ve arkadaş ortamının çocuk ve gençten gerçekleştirmesini istediği etmenlerdir. Bu beklentiler, çocuk ve gencin, kendisini baskı altında hissetmesine, hatta çatışmalara neden olabilir. Yakın çevresindeki denetim ve gözetimin azalması, yeni çatışma kaynaklarını besleyerek şiddet olasılığını artırır. Bir araştırmaya göre,⁵⁸ okul güvenliğiyle ilgili bulgular şöyle sıranabilir:

1. Okuldaki suç ve şiddet olayları okulun içinde bulunduğu çevrenin bir yansımasıdır.
2. Okul büyüklüğü ve şiddet olaylarının sıklığı doğru orantılıdır.⁵⁹

Bunun yanında, klasik(geleneksel) eğitim anlayışının şiddeti disiplin aracı olarak görmesi, sınıf mevcutlarının kalabalık olması, yönetim ve öğretmenler

⁵⁷ http://www.yatml.k12.tr/rehberlik/siddet_sorun_2.htm(25.07.2007)

⁵⁸ Verdugo, R.R., Safe Schools: Theory, Data and Practices. Education and Urban Society, 31, 1999 s. 267-274

⁵⁹ <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/164/isik.htm>, (09.12.2006)

arasındaki çatışma, anlaşmazlık ve uzlaşmazlıklar, yöneticiden kaynaklanan sorunlar, okul- aile işbirliğinin ve iletişiminin yetersizliği, öğrencilerin kendilerini özgürce ve güven içerisinde ifade edebilecekleri ortamların olmaması, olumsuz öğretmen tutumları, disiplin yöntemleri, sınıf yönetimi ve çocuk psikolojisi konusunda öğretmenin yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaması gibi nedenler de şiddet olasılığını artıran faktörlerdendir.

Milli Eğitim Bakanlığının yayınladığı ‘ Öğrencilerimizin Zararlı Madde Kullanımı ve Şiddet Gibi Risklerden Korunması’ konulu 2006/22 sayılı ve 14.03.2006 tarihli genelge de okulda alınması gereken aşağıdaki tedbirleri belirtir:

- a- Çocuklarımızın ve gençlerimizin şiddet eylemlerinden ve zararlı maddelerden korunması amacıyla, 1995/81 sayılı genelge ile illerde ‘İl Eğitim ve Gençlik Komisyonları’, çalışmalarını daha aktif sürdürecektir, yöresel özellikler ve imkanlar dikkate alınarak yerel programlar hazırlayacak, belli periyotlarla toplantılar uygulanmasına takipçi olacaktır.
- b- Yönetici ve öğretmenler, okul dahiline giriş çıkışlarda gerekli kontrolleri titizlikle yapacaklar ve okul çevrelerinde şüphe uyandıran durumların olması halinde okul müdürlüğüne dolayısıyla emniyet birimlerinde zamanında bilgi vereceklerdir.
- c- Öğrencilerin boş zamanlarını, sosyal kültürel ve sportif etkinliklerle yararlı ve olumlu bir biçimde değerlendirmeleri için yöredeki bütüm tesis, araç ve gereçlerden (okul kütüphanesi, bilgisayar laboratuvarları, spor salonları vb.) ortaklaşa yararlanmaları konusunda gerekli planlama yapıp, uygun ortamlar hazırlanacak, yerel yönetimle işbirliğine gidilerek çeşitli faaliyetler düzenlenecektir.

28-30Mart 2006 tarihlerinde İstanbul’da uluslararası katılımı ‘1. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler’ konulu bir sempozyum gerçekleştirilmiştir. Bu sempozyuma göre, okulda şiddeti önlemeye yönelik Milli Eğitim Bakanlığına çeşitli görevler düşmektedir:

- 1- Güvenli okullar oluşturulması amacıyla politikalar belirlemesi, standart ölçütler koyması,
- 2- Kaliteli eğitimi hedefleyen çocuk dostu okul ölçütlerini geliştirerek tüm okullara yaygınlaştırması,

- 3- Okullarda sanat, spor gibi ders dışı etkinliklerin geliştirilmesi için altyapının sağlanması.
- 4- Başta okul müdürleri ve öğretmenler olmak üzere tüm okul çalışanlarına şiddet ve önlenmesine yönelik çatışma çözme, arabuluculuk, olumlu disiplin yöntemleri gibi konularda eğitimler verilmesini sağlaması,
- 5- Etkili ebeveynlik eğitim programlarını yaygınlaştırması,
- 6- Çocukların sorunlarını iletebilecekleri ve çözüm üretebilecek mekanizmaları hayata geçirmesi,
- 7- Öğrencilerin etkili iletişim, karar verme, problem çözme, çatışma yönetimi gibi temel yaşam becerilerini geliştirmesi için gerçekleştirilen yeni eğitim programlarının etkin uygulanmasını sağlaması gerekmektedir.

Okulların ise,

- 1- İnsan haklarına ve onuruna saygı ilkesini benimseyerek hayata geçirmeleri,
- 2- Ev, okul ve toplum arasındaki iletişimi güçlendirmeleri, öğrenciler ve personel için katılımcı yollarla davranış kuralları belirlemeleri
- 3- Bireyin, gelişim dönemlerini dikkate alan disiplin önlemlerini almaları,
- 4- Şiddet olaylarına karşı net ve tutarlı bir tavır sergilemeleri ve bunları görmemezlikten gelmemeleri,
- 5- Öğrencilerin güvenliğini sağlayacak tedbirleri almaları,
- 6- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 12. maddesi doğrultusunda çocukların karar verme süreçlerine aktif katılımlarını sağlamaları gerekmektedir.

1.5.6. Akademik Başarı

Beceri düzeyi ve akademik başarısı düşük öğrenciler, akranlarından dışlanma görürler ve 'bir gruba ait olma' ihtiyaçlarını gideremezler. Bu gençler öfke, reddedilme, yabancılaşma gibi duygular yaşar ve grup içinde bu duyguları pekiştirirler. Suç işleme eğilimi olan gruplarda yer alan gençler, şiddet davranışı sergilemeye en yakın ve yatkın kişilerdir.

Ergenlik döneminde, okula ilgisizlik, okula devamsızlıkla kendini gösterir. Ergen, artık hedeflerini kaybetmeye ve aile ya da toplumsal değerlere yabancılaşmaya başlayabilir. Çocuğun suç işleme eğilimi olan gruplar içinde olması durumu, ileriki yıllarda okul başarısızlığına dönüştür.

Başarısızlık okula karşı ilgi kaybına da yol açar. Akranlarıyla kurdukları ilişkiler oldukça zayıftır. Sorumluluklarını almakta ve üstlenmekte zorlanırlar. Tepkilerinde agresyon hakim olmaya başlayabilir.. Bu durum arkadaş, okul ve aile ilişkilerini de olumsuz etkilemeye devam eder. Önceki yıllarda evde yaşanan çatışmalara okul başarısızlığı gibi yeni bir sorun daha eklenmiştir. Aile çocuğun okul başarısızlığı ile nasıl başa çıkabileceğini bilememektedir. Kendisi bir anlamda teslim olmaya başladığı için, tek çare olarak okulu görmeye başlarlar. Ancak, okuldan beklentileri yüksek olduğu için sıklıkla hayal kırıklığına uğurlarlar. Ya da kabahat okula bulunabilir, böylece ailenin okulla ilişkisi de bozulur. Ebeveynlerin okulu çözüm olarak görmeleri ve evde yaşadıkları başarısızlıkları okula yansıtmaları, okul konusuna evden bir destek gelmemesi de okul çalışanlarıyla aile ilişkisini iyice⁶⁰ bozar.

⁶⁰ http://www.yatml.k12.tr/rehberlik/siddet_sorun_2.htm(26.07.2007)

1.5.7. Madde Bağımlılığı

Alkol ve madde bağımlılığı, gençler arasında hızla yaygınlaşmaktadır. Alkol ve madde bağımlısı bir ebeveynin, çocuğunu ihmal ve istismar etme eğilimi daha yüksektir. ⁶¹ Kendisine idol olarak anne- babasını alan bir çocuk veya genç için, böyle bir ortamda yaşamak, onun alkol ve zararlı madde kullanımı riskini arttırmaktadır. Alkol ve zararlı madde kullanımının şiddetle doğrudan bir ilişkisi yok gibi görünmesine rağmen, bağımlı anne- babının, ihmal ve istismar ettiği çocuk, sevgi ve güven ortamında yetişen bir çocukla kıyaslandığında, fiziksel ve ruhsal yönden şiddet uygulamaya daha eğilimlidir denilebilir. ⁶²

Suç, şiddet, madde kullanımı gibi davranışların ortaya çıktığı ve sorun halinde yaşandığı dönem daha çok 15-17 yaş grubudur. Daha sonraki yaş dönemlerinde bu sorun azalma göstermektedir. Ancak bu tür davranışları gösteren ergenlerin ikiye ayrılmasının gerekliliği öne sürülmektedir.

1.Erken başlayanlar: Çok erken yaşlarda, 6-8 yaşlarında bu tür davranış sorunu gösteren çocuklardır. Bu çocukların yetişkinlik döneminde kriminal olma oranları yüksektir. Ergenlik döneminde yüksek oranda kurallara uymama gözlenir. Erken başlayanlar olarak adlandırılan grup, toplum için daha büyük ve kalıcı sorun oluşturmaktadır.

2.Geç başlayanlar: Bu grupta erken ergenlik döneminde bu sorunlar görülmeye başlar ve daha sonra iş ve evlilik yaşamlarına yansıtılır. Her iki grubun ortak özellikleri, çocuğun belirli dönemlerden geçmesidir. Bu dönemler çocuktan çocuğa farklılık göstermekle birlikte, benzer bir yol izlemekte oldukları söylenebilir. Bu dönemlerin bilinmesinin önemi, ergenin bulunduğu döneme ilişkin müdahalenin yapılması açısından önemlidir. Her döneme uygun bir müdahale yöntemi seçilmelidir. ⁶³

⁶¹ Bekçi ,B. ‘İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Aile İçi Çocuk İstismarı ve Öfke Tetikleyicileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi’, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006,s.13

⁶² Tuzla Rehberlik Araştırma Merkezi,‘Şiddetin Kaynaklarını Belirleme ve Çözüm Önerileri Çalışmaları’, Rapor, M.E.B. Yayınları, İstanbul, 2006, s. 3

⁶³ http://www.yatml.k12.tr/rehberlik/siddet_sorun.htm (25.07.2007)

Yukarıda sıralananlardan başka, çocukluk döneminde fiziksel şiddet (tekrarlanan fiziki sonuçlar doğuran cezalandırma biçimleri olarak) görmüş 31 alkolik erkek, geçmişlerinde şiddet bulunmayan alkolik erkeklerden oluşan bir kontrol grubu ile karşılaştırıldığında, şiddet görmüş alkolik erkeklerin , kontrol grubundakilere oranla evde veya sokakta, suç olarak adlandırılabilir çok daha fazla sorun yaşadıkları, aile içi ve dışında daha fazla şiddet sergiledikleri görülmüştür.⁶⁴

Uyuşturucu kullanılmadığı zaman şiddetin ortadan kalkacağı tezine karşılık, aile içi şiddeti araştıranlar, uyuşturucu olsun olmasın, şiddetin varlığına işaret etmişlerdir.

1.6. ŞİDDETE YÖNELİK DÜZENLEMELER

Ülkemizde çocuk hakları konusundaki ulusal yasal girişimler uluslararası çalışmalarla eş zamanlı olarak gerçekleşmiş olsa da, çocuğa yönelik şiddet olgusu şiddetin bir terbiye biçimi olarak algılanması anlayışından dolayı hiçbir zaman çok fazla tepki almamış bir olgudur. Bu yüzden, Polat'ın da belirttiği gibi, yıllardan beri kabul gören ve hiçte aykırı gelmeyen dayak olgusunun istismar kapsamına alınması ancak 1985'li yıllardan başlayarak gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'nun çocuk haklarına yasal zorunluluk kazandırmak amacıyla yürüttüğü çalışmalarla eş zamanlı gerçekleşir ve 1990'lı yıllarda, soğuk savaşın bitimine paralel, dünyada daha önce silahlanmaya harcanan paranın, "bir barış" getirisi olarak insani kalkınma amaçlarına ayrılacağı yönündeki anlayış ve beklentilerin gelişimi ile de hız kazanır. Bu amaçla 1990'larda "Çocuk Politikası Ulusal Kongresi" adı altında yapılan çalışmalar, daha sonra "Çocuk Hakları Sözleşmesi"nin ülkemizdeki taban çalışmasını oluşturur ve Türkiye Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni 29-30 Eylül 1990 tarihleri arasında yapılan Çocuklar İçin Dünya Zirvesi'nde imzalar.

Ayrıca, Çocuk Hakları Sözleşmesinin kabulünden itibaren, ÇHS'ye yönelik teknik alt yapılanmada en önemli görev, kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu

⁶⁴ Demir S., a.g.e., s.11

sağlama adına Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na verilmiştir. Ülkemizde çocuklarla ilgili kanunlar arasında, başta Medeni Kanun ve Milli Eğitim Kanunu olmak üzere 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun yer almaktadır.⁶⁵

Yukarıda sayılan ve bu gün yürürlükte olan kanunların tümü çocuğun refahını esas alan kanunlardır. Ancak, bunlar arasında, çocuğu şiddetten ve konumuz açısından aile içi şiddetten korumaya yönelik düzenlemelere doğrudan 4721 sayılı Medeni Kanun'da, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nda rastlamaktayız. Bu saydığımız kanunlar yanında 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ise “çocuğun gelişim ve kişilik özelliklerine göre yargılama gerçekleştiren ve rehabilitasyonunu içeren özel bir...” kanundur.

Medyadaki şiddetin önellenmesine yönelik olarak: Gazetecilik meslek ahlakı uluslararası ilkelerinde (ilke9) ,Avrupa Sınır Ötesi Sözleşmesinin 3. bölüm 7 ve 9. maddelerinde, BM Genel Kurulu Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 17. maddesinde, Basın Ahlak Yasasında, Basın Kanununun 31, 32, 33 maddelerinde, Radyo Televizyon Üst Kurumu Yönetmeliğinde 5,11 ve 12. maddelerinde, Radyo ve Televizyonların Kuruluşu ve Yayınları Hakkında 3984 Sayılı Kanun 4. maddesinde ve 2954 sayılı TRT Yasasında belirtilen hükümlerle çocuk, şiddet gösteriminden korunmaktadır.⁶⁶

Ülkemizde çocuk hakları konusunda anayasal düzenlemelere de gidilmiştir. Bunlardan özellikle 1961 Anayasası iki dünya savaşı sonrasında, kimsesiz, yetim çocukların ve parçalanmış ailelerin artışı nedeniyle uluslararası bildirelerin de etkisi ile aile ve çocuk politikalarının temellerini oluşturan hükümler konulan en ileri anayasal düzenlemedir.

1961 Anayasası, 35. maddesi devleti, ailenin, ananın ve çocuğun korunması için gerekli tedbirleri almak ve bunun için kurumlar kurmakla sorumlu tutmuştur. Çocuğun çalışma yaşamında korunması, ilköğretimin kız ve erkek tüm çocuklara zorunlu olması, eğitimin parasız olması, yoksul öğrencilere burslar verilerek okutulmalarının sağlanması gibi “sosyal adalet” ve “sosyal devlet” kavramlarını yaşama geçiren hükümler içermiştir. 1982 Anayasasında da 1961 Anayasasındaki

⁶⁵ <http://www.psikoloji.gen.tr/modules.php?name=News&file=print&sid=147> (27.07.2007)

⁶⁶ Savaş, T.G. , a.g.e., s.49

düzenlemeler aynen benimsenmiştir. Tüm bu yasal ve kurumsal yapılanmalar, diğerlerine göre daha dezavantajlı olan, yoğun olarak istismar ve ihmal edilen veya yüksek riskler taşıyan çocuklar için gerçekleştirilmiştir.⁶⁷

Ülkemizde, çocuk istismarı ve ihmali kapsamına giren sorunlardan bir kısmı (ki bunlar Çocuk Haklarının da gerekçesini oluşturan sorunlardır), Kağıtçıbaşı'nın da belirttiği gibi, Türkiye örneğine özgü olmayıp evrensel olarak düşük sosyo-ekonomik gelişme düzeyi bağlamında benzer niteliklere sahip toplumsal sınıfların ortak sorunlardır. Bunların dışında bir de kültürün geleneksel değerlerinin yarattığı sorunlardan söz edilebilir ki bunlar daha çok bir toplumun çocuk yetiştirmeye yönelik tutum ve davranışları olarak karşımıza çıkar ve bu nedenle de istismar ve ihmal kapsamına alınmaz. Bunlar: otoriter ve koruyucu anne-baba tutumları, ailede itaat kültürü ve özellikle geleneksel aile yapılarında kullanılan fiziksel cezalandırma yöntemleri olup, kültürün geleneksel değerleri kapsamında, çocuk istismar ve ihmali kolaylaştırıcı değerlerdir.

O halde diyebiliriz ki, Türkiye'de, çocuk istismarı ve ihmali kapsamına giren ve evrensel nitelikte olan sorunlar, uluslararası platformda da çocuk sorunları olarak algılanıp, çözümüne ilişkin uluslararası yasal düzenlemelere gidilirken, kültürümüzün geleneksel değerlerinden kaynaklanan istismar ve ihmal türündeki davranışlar, çocuk yetiştirme yöntemleri olarak görüldüğü için, ulusal düzeyde çocuğa yönelik istismar ve ihmali gizli kalmasına neden olmaktadır. Bu durumda yapılması gereken, çağın gereklerine uygun nitelikte çocuk yetiştirme konusunda aileleri bilgilendirici düzenlemelerin yapılmasıdır. Bu görev başta devlet tarafından örgün ve yaygın eğitim kurumları aracılığı ile gerçekleştirilebileceği gibi, aynı zamanda çocuk istismarı ve ihmali konusunda örgütlenmiş sivil toplum kuruluşlarının sayısı da arttırılmalıdır. Diğer taraftan, geniş kitlelere kolayca ulaşabilmenin en uygun yolu olan kitle iletişim araçları özellikle de televizyon kanalları, bir yandan rating kaygılarını tatmin etmeye yönelik şiddet içerikli programlardan vazgeçmeli, çocuk eğitimi konusunda bilgilendirici ve eğitici programlara yönelerek, bu gün toplumumuzda önemli bir sorun alanı olarak kabul edilen aile içi şiddet ve çocuğa yönelik şiddet konusunu kamuyu aydınlatıcı ve çözüm önerileri oluşturacak programlarla izleyicilerinin karşısına çıkmalıdır.⁶⁸

⁶⁷ <http://www.psikoloji.gen.tr/modules.php?name=News&file=print&sid=147> (27.07.2007)

⁶⁸ <http://www.toplumvesiyaset.com/yaziOku.php?id=191>(29.07.2007)

II. BÖLÜM:

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA ŞİDDET(ÖĞRENCİ, ÖĞRETMEN VE YÖNETİCİ YAKLAŞIMLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA)

2.1.Araştırmanın Yöntemi

2.1.1.Problem Cümlesi

İlköğretim okullarında yaşanan şiddet ve şiddete ilişkin öğrenci, öğretmen, yönetici yaklaşımları nelerdir?

2.1.2. Alt Problemler

1. İlköğretim okullarında yaşanan şiddet olayları ile verilen disiplin cezaları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. İlköğretim okullarında öğretmen ve yöneticilerin yaşanan şiddet olaylarındaki rolleri cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
3. İlköğretim okullarında yaşanan şiddet olayları öğrencilerin sınıfına ve yaşına göre farklılık göstermekte midir?
4. İlköğretim okullarında yaşanan şiddet olayları öğretmen ve yöneticilerin öğrencilere karşı yaklaşımlarıyla ilişkili midir?
5. Aile içi şiddet olaylarını, yöneticilere ve öğretmenlere bildirme ile ilköğretim okuluna güven arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. İlköğretim okullarında yaşanan şiddet olayları ile öğrencinin sosyal faaliyetlere katılımı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
7. Öğrencilerin kişilik özellikleriyle şiddet olayları arasında bir ilişki var mıdır?
8. Okul başarısı ve ilköğretim okullarında yaşanan şiddet olayları arasında ne tür bir ilişki vardır ?

2.1.3. Sayıtlar

1. Örneklem evreni temsil edebilecek büyüklükte olduğundan araştırma güveniliridir.
2. Bilgi toplamak için kullanılan anket, uzmanların görüşleri alınarak düzenlenmiştir.
3. Anket uygulamalarına öğretmen, öğrenci ve yöneticiler gönüllü olarak katılmışlardır.

2.1.4. Araştırmanın Sınırları

1. Araştırma, 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Tuzla(İstanbul) ilçesinde bulunan 9 ilköğretim okulunda 6, 7 ve 8inci sınıflarda öğrenim gören öğrenciler, öğretmenler ve yöneticilerden rasgele oluşturulan örneklem gruplarıyla sınırlıdır.
2. Elde edilen bilgiler geliştirilen anket formundaki sorularla sınırlıdır.

2.1.5. Araştırmanın Amacı

Öğrencilerimiz, akademik bilgileri, beceri ve toplum değerlerini özümstedikleri eğitim kurumlarımızda günlerinin büyük bir bölümünü geçirmektedirler. Öğrenciler okul yönetimiyle, öğretmenlerle ve arkadaşlarıyla sürekli bir iletişim ve etkileşim halindedirler. Bu etkileşimin, iletişimin ve toplumsal yaşamın doğal sonucu olarak çatışmalar ortaya çıkmakta, istenmemesine rağmen bu çatışmalar kimi zaman şiddet olaylarına sebep verebilmektedirler.

Araştırmadaki amaç; ilköğretim kurumlarında öğrencilerin yaşadıkları ya da tanık oldukları bu şiddet olaylarının sebepleri ile öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin bu konudaki yaklaşımlarını, uyguladıkları stratejileri öğrenmek ve bu konuda yarar sağlayacak öneriler sunmaktır.

2.1.6. Araştırmanın Önemi

Tüm eğitim kurumları öğrencilerini, zihinsel, bedensel ve kişisel yönleriyle bir bütün olarak geliştirmiş, topluma dönük bireyler olarak yetiştirmeyi hedeflemektedirler. Ne yazık ki; ilköğretim okullarında son yıllarda sıklıkla şiddet olayları ile karşılaşmakta ve öğrencilerimizin bu olaylardan etkilenmelerine mani olamamaktayız.

İlköğretim okullarındaki şiddet ve şiddete ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri alınarak, kullandıkları çözüm stratejileri öğrenilerek, şiddeti ortadan kaldıracak olumlu sonuçlar elde edilebilir.

2.1.7. İzlenen Yöntem

Araştırmanın oluşturulmasında belgesel tarama yöntemi uygulanmıştır. Bu sebepten şiddet ve şiddetin sebepleri üzerinde duran genel kaynaklar ve ilköğretim okullarında şiddet olaylarını inceleyen kaynaklar taranmıştır. Diğer taraftan ilköğretim kurumlarında öğrenim gören 6. , 7. ve 8. sınıflardaki öğrencilerin şiddet ile olan alakaları ve öğretmenler ile yöneticilerin bu duruma karşı uyguladıkları metotları incelemek üzere iki ayrı anket formu hazırlanmıştır. Araştırma ile öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin önerileri alınmış, şiddetin kaynaklarına inilmiştir. Bu yönüyle araştırma betimsel bir nitelik taşımaktadır.

2.1.8. Evren ve Örneklem

Araştırma iki ayrı bağımsız evrenden oluşmakta ve bu evrenlerden alınmış iki bağımsız örneklem içermektedir.

İlköğretim kurumlarında şiddet olaylarının, olayların kaynaklarının ve öğretmenlerle yöneticilerin bu olaylara karşı çözüm stratejilerini ortaya koymak amacı ile oluşturulan birinci evren İstanbul ilindeki ilköğretim kurumlarında öğrenim gören 6. , 7. ve 8. sınıf öğrencilerini; ikinci evren ise İstanbul ilindeki ilköğretim

kurumlarında görev yapan öğretmen ve yöneticileri kapsamaktadır.

Araştırmanın örneklemini İstanbul ilinin Tuzla ilçesinde bulunan rasgele seçilmiş 9 ilköğretim kurumunda (1: Çağrıbey İ.Ö.O., 2: İbni Sina İ.Ö.O., 3: Cahit Arf İ.Ö.O., 4: Halil Türkkan İ.Ö.O., 5: Peyami Safa İ.Ö.O., 6: Atatürk İ.Ö.O., 7: Osman Gazi İ.Ö.O., 8: Aydınlı İ.Ö.O., 9: Evliya Çelebi İ.Ö.O.) öğrenim gören 269 öğrenci ile, bu kurumlarda görev yapan 81 öğretmen ve yönetici oluşturmaktadır.

2.1.9. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmanın veri kaynağını yapılan anketler oluşturmaktadır. Anketlerin oluşturulmasında önce elde edilmek istenen bilgiler oluşturulmuş ve uzman kişilerin görüşleri doğrultusunda sorular oluşturulmuştur.

Verilerin toplanmasında iki tür anket uygulanmıştır. Ekte verilen anketlerin birincisi öğrencilere uygulanmıştır. Anket 3 bölümden oluşmakta olup birinci bölüm öğrencilerin kişisel bilgilerini, ikinci bölüm okul, aile ve diğer ortamlarda şiddet olaylarıyla karşılaşmış ve karşılaşmadıklarını, üçüncü bölüm ise eklemek istedikleri düşüncelerini elde etmek amacıyla hazırlanmıştır.

İkinci anket formu ise ilköğretim kurumlarında görev yapan yönetici ve öğretmenler için hazırlanmıştır. Üç bölümden oluşan bu anketin birinci bölümü öğretmen ve yöneticilerin kişisel bilgileriyle mesleki bilgilerine, ikinci bölümü şiddet olaylarına verdikleri tepkiyi ve olaylara karşı uyguladıkları stratejilere, üçüncü bölümü ise eklemek istedikleri düşüncelere ulaşacak şekilde hazırlanmıştır.

2.1.10. Verilerin Çözümlemesi

Uygulanan anketlerden elde edilen bilgiler kodlanarak bilgisayara yüklenmiştir. Elde edilen verilerin çözümlemesinde, uzman yardımı alınarak, SPSS 13,0 istatistik programı kullanılmıştır.

Verilerin analizinde kullanılan istatistiksel terimler ve basitçe karşılıkları şu şekildedir:

Frekans(N): Örneklem içerisindeki alt örneklemelerin mevcudunu gösterir. Örneğin anket yapılan 5 öğrenciden 2'si erkek 3'ü kız ise kız öğrenciler için N=3, erkek öğrenciler için N=2 dir.

Yüzde(%): Alt örneklemin örnekleme olan oranının yüzde olarak karşılığıdır.

Ortalama(X): Elde edilen değerlerin toplamlarının değer sayısına bölünmesidir. Örneğin 2, 3 ve 7'nin ortalaması $2+3+7=12$ $12/3=4$ dür.

Standart Sapma(ss): Değerlerin ortalamadan olan farklarıdır.

Araştırmada kullanılan ölçeğe uygun olarak elde edilen görüşlerin aritmetik ortalamaları değerlendirilirken şu aralıklar göz önünde bulundurulacaktır.

Verilen Ağırlık	Seçenekler	Sınırlar
1	Hiçbir zaman	1.00-1.49
2	Nadiren	1.50-2.49
3	Bazen	2.50-3.49
4	Çoğunlukla	3.50-4.49
5	Her zaman	4.50-5.00

2.2.Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi

Bu bölümde, araştırmaya dahil edilen ilköğretim kurumlarının, 6.7. ve 8. sınıflarındaki öğrencileri ve bu kurumlarda görev yapan öğretmenler ile yöneticileri hakkında erişilen bulgulara yer verilecektir.

Tabloların daha iyi anlaşılabilmesi için veriler sonucunda elde edilen bulgular, tabloların altında açıklanmıştır.

Bu bölüm iki ana başlıktan oluşmaktadır:

1. Öğrenci deneklere ilişkin bulgular.
2. İdareci ve öğretmen deneklere ilişkin bulgular.

2.2.1. Öğrencilere İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğrencilere ilişkin bulgular açıklanacaktır.

2.2.2. Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Öğrenci deneklerin kişisel bilgileri, öğrenci anketlerinin birinci bölümünde yer alan 10 adet sorudan elde edilmiştir. Anketleri yanıtlayan öğrencilerin profillerini çıkarmak için bu bölümde verilere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Yapılan öğrenci anketlerine dokuz okuldan toplam 269 öğrenci katılmıştır. Anketler genel kapsamda ve okullar bazında olmak üzere iki şekilde analiz edilmiştir. Okullar 1'den 9'a kadar olan numaralar ile temsil edilmiştir.

Tablo 1: Okullardan katılan öğrenci sayıları

Okul numaraları	N	%
1,00	30	11,2
2,00	29	10,8
3,00	31	11,5
4,00	30	11,2
5,00	30	11,2
6,00	29	10,8
7,00	30	11,2
8,00	30	11,2
9,00	30	11,2
Toplam	269	100,0

Tablo1’de her okuldan yaklaşık olarak 30 öğrencinin ankete katıldığı görülmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin cinsiyetlere göre dağılımları.

Cinsiyetler	N	%
Erkek	133	49,4
Kız	136	50,6
Toplam	269	100,0

Tablo2’de, öğrencilerin % 50,6 sı kız, %49,4 ü erkektir. Eşit bir dağılım söz konusudur.

Tablo 3. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre dağılımları.

Yaş aralıkları	N	%
12	74	27,5
13	117	43,5
14	60	22,3
15	14	5,2
16+	4	1,5
Toplam	269	100,0

Tablo3’e göre, öğrencilerin çoğunluğu 13 yaşındadır. Geri kalanlar sırasıyla 12, 14 ve 15 yaşındadır. Öğrencilerin sadece 4ü 16 ve üzeri yaş grubuna dahildir.

Tablo 4. Öğrencilerin sınıflara göre dağılımları

Cevaplar	N	%
6. sınıf	111	41,3
7. sınıf	76	28,3
8. sınıf	82	30,5
Toplam	269	100,0

Tablo 4'te, öğrencilerin çoğunluğunun 6. Sınıf, geri kalanlarının da sırasıyla 8. ve 7. Sınıfta okudukları görülmektedir.

Şiddet olaylarında ailelerin eğitim seviyelerinin önemli bir olgu olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumları ölçülmüştür. Tablo 5 ve tablo 6 da genel olarak anne ve babaların eğitim durumları görülmektedir.

Tablo 5. Anne eğitim durumları

Eğitim düzeyleri	N	%
okur yazar değil	19	7,1
okur yazar	21	7,8
İlköğretim	173	64,3
Lise	49	18,2
yüksek okul ve üzeri	7	2,6
Toplam	269	100,0

Tablo 5'te öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarının sırasıyla ilköğretim, lise, okur- yazar, okur- yazar olmayan, yüksek okul ve üzeri şeklinde dağıldığı görülmektedir.

Tablo 6. Baba eğitim durumları

Eğitim düzeyleri	N	%
okur yazar değil	8	3,0
okur yazar	18	6,7
İlköğretim	155	58,1
Lise	67	25,1
yüksek okul ve üzeri	19	7,1
Toplam	267	100,0
Eksik	2	
Toplam	269	

Tablo6’da öğrencilerin babalarının büyük bir bölümü ilköğretim ve üzeri eğitim seviyesindedir. Buna rağmen azımsanmayacak kadar bir kısım ise ilköğretim seviyesinin altındadır.

Baba Meslekleri

Tablo 7.A okulunda baba meslekleri

Meslekler	N	%
Emekli	4	13,3
İşçi	7	23,3
Serbest meslek	13	43,3
İşsiz	1	3,3
Diğer	5	16,7
Toplam	30	100,0

Tablo7’A’ da, Tuzla ilçesinin ‘merkezindeki’ bir okuldaki öğrencilerin baba mesleklerinin dağılımı, serbest meslek, işçi, diğer, emekli olmak üzere sıralanmıştır. Yalnızca 1 öğrencinin babası işsizdir.

Tablo 8.B okulunda baba meslekleri

Meslekler	N	%
emekli	2	6,7
işçi	15	50,0
serbest meslek	3	10,0
işsiz	3	10,0
diğer	7	23,3
Toplam	30	100,0

Tablo7' 'B' de, Tuzla ilçesinin 'merkezde olmayan' bir okul öğrencilerinin baba mesleklerinin dağılımı, işçi, diğer, serbest meslek, emekli olmak üzere sıralanmıştır. 3 öğrencinin babası işsizdir.

Tablo 9.A okulunda gelir durumları

Gelirler	N	%
450-	5	17,9
451-900	10	35,7
901-1400	8	28,6
1401+	5	17,9
Toplam	28	100,0
Eksik	2	
Toplam	30	

Tablo9' 'A' da, Tuzla ilçesinin 'merkezindeki' bir okuldaki öğrencilerin gelir durumları görülmektedir. Öğrencilerin çoğunluğu 451 ytl ve üzeri gelir grubundadır.

2.2.3. Öğrencilerin Şiddete Karşı Yaklaşımlarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin şiddete karşı yaklaşımlarına ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 10:B okulunda gelir durumları

Gelirler	N	%
450-	14	48,3
451-900	13	44,8
901-1400	2	6,9
Toplam	29	100,0
Eksik	1	
Toplam	30	

Tablo10'B' de, Tuzla ilçesinin 'merkezinde olmayan' bir okuldaki öğrencilerin gelir durumları görülmektedir. Öğrencilerin çoğunluğu 451 ytl ve altında gelir grubundadır.

Tablolarda da görüldüğü üzere merkez okulları ile diğer okullar arasında ailelerin meslek dağılımları ve gelir durumları arasında farklılıklar görülmektedir. Devlet kurumlarında gelir durumuna bakılmadan eşit bir dağılım yapılmaktadır. Doğru olan bu olmakla birlikte, 1. Bölümde de belirtildiği gibi bu durum kimi zaman şiddet olaylarına sebep olabilmektedir.

2.2.3.1. Disiplin Cezaları ve Şiddet

Okullarımızda şiddet olaylarının varolduğu bir gerçektir. Bu olayların disiplin yönetmeliğiyle önlenme çalışmaları, bu araştırmayla ölçülmüştür.

Tablo 11. Disiplin cezası alma durumu

Cevaplar	N	%
Disiplin cezası almadım	194	76,1
Sözlü uyarı aldım	55	21,6
Yazılı uyarı cezası aldım	6	2,4
Toplam	255	100,0
Eksik	14	
Toplam	269	

Tablo 11'de görüldüğü üzere yaklaşık %75'lik bir kısım hiç disiplin cezası almamış, % 2,4'lük bir kısım yazılı uyarı almıştır. Fakat anket sorularından 'eğitim

hayatımda şiddet gördüm' sorusuna %25'lik bir kısım en az bir kez şiddet görmüş oldukları cevabını vermişlerdir(Tablo 12). Şiddet olaylarının sıklığı ile disiplin cezaları karşılaştırıldığında ceza verme konusunda bir zaaf olduğu göze çarpmaktadır. Disiplin cezaları öğrenciler ve öğretmenler için önemli bir yaptırım şeklidir. Ödül, ne kadar daha mantıklı bir yaptırım şekli olsa da kimi durumlarda cezalar uygulanmalıdır. Bu sayede bir disiplin sisteminin işlediği görülecek, herhangi bir olaya karışma durumunda çekinceler meydana çıkacaktır. Dolayısıyla uygun durumlarda, adaletili bir şekilde verilen cezaların şiddet olaylarının azalmasını sağlayacağı tahmin edilmektedir.

2.2.3.2. Okul İçi Şiddet Olayları

Okul içi şiddet olaylarının ne sıklıkla görüldüğü, şiddetin kim tarafından uygulandığı bu bölümde incelenecektir.

Tablo 12. Öğrencilerin şiddet görme sıklıkları

Cevaplar	N	%
her zaman	3	1,1
çoğunlukla	5	1,9
bazen	16	6,0
nadiren	41	15,3
hiç bir zaman	203	75,7
Toplam	268	100,0
Eksik	1	
Toplam	269	

Tablo 12' de öğrencilerin çoğunluğunun şiddetten uzak olduğu; ancak %23'lük bir bölümünün ise şiddet içeren olay yaşadığı görülmektedir.

Tablo 13. Kadın öğretmenlerden şiddet görme sıklıkları.

Cevaplar	N	%
her zaman	3	1,1
Bazen	14	5,2
Nadiren	30	11,2
hiç bir zaman	220	82,4
Toplam	267	100,0
Eksik	2	
Toplam	269	

Tablo 13'e göre öğrencilerin çoğun kadın öğretmenlerden şiddet görmemektedir.

Tablo 14. Erkek öğretmenlerden şiddet görme sıklıkları

Cevaplar	N	%
Her zaman	4	1,5
Çoğunlukla	8	3,0
Bazen	27	10,1
Nadiren	29	10,9
hiç bir zaman	199	74,5
Toplam	267	100,0
Eksik	2	
Toplam	269	

Tablo 14'te görüldüğü üzere erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha fazla şiddet uygulamaktadır. Ne kadar bu durumla karşı karşıya gelinmek istenirse de görüldüğü üzere okullarda öğretmenlerin bir kısmı şiddet uygulamaktadır. Öğrenciler için işleme tavsiye edilen disiplin kurallarının uygulanması, öğretmenler içinde aynı derecede olmalıdır. Ayrıca ailelere ve öğrencilere bu konuda brifingler, paneller gibi etkinlikler vasıtasıyla bilgi verilmeli yaşanan olayların geri dönüşümü okul idarelerine yapılmalıdır. İdarelerin yetersiz kaldığı durumlarda ilçe milli eğitim müdürlüklerine gerekirse sıralı amirlere geri

dönüşüm yapılabilir.

Tablo 15. Yöneticilerden şiddet görme sıklıkları.

Cevaplar	N	%
her zaman	5	1,9
çoğunlukla	3	1,1
bazen	10	3,8
nadiren	28	10,5
hiç bir zaman	220	82,7
Toplam	266	100,0
Eksik	3	
Toplam	269	

Tabloda 15'te öğrencilerin yöneticilerden şiddet görme sıklıkları görülmektedir. Okuldaki disiplin amiri ve yönetici pozisyonundaki yöneticilerin şiddet

uygulamaları gereklidir. Buna rağmen katılımcıların yaklaşık %18'i yöneticilerden şiddet gördüğünü belirtmektedir. Okullara yapılan denetlemelerde bu konunun üzerinde durulması şiddet uygulayan yöneticilerin bu hareketten vazgeçmelerine yardımcı olacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 16. Öğrencilerin üst sınıflardan şiddet görme sıklıkları

Cevaplar	N	%
her zaman	6	2,2
çoğunlukla	12	4,5
bazen	27	10,1
nadiren	35	13,1
hiç bir zaman	188	70,1
Toplam	268	100,0
Eksik	1	
Toplam	269	

Tablo 16’da görüldüğü üzere öğrencilerin %30’luk bir kısmı değişik sıklıklarda üst sınıfları tarafından şiddete maruz kaldıklarını ifade etmektedirler. Tablo 10’dan itibaren gözler önüne serilen bir gerçek vardır ki o da okullarımızda şiddetin ve buna bağlı olayların var olduğudur. Araştırmamız bu saptamanın sebepleri ve çözümleri üzerine gitmek üzere ortaya konulmaktadır.

Öğrencilerin diğer öğrencilerden şiddet görmesi sık karşılaşılan olaylardandır. Bu olaylara müdahale edecek yetkili kurum ise öğretmenler ve okul idareleridir. İdareler okul giriş çıkışlarının kontrolünü sağlamalı, kesici ve yaralayıcı aletlerin okullara getirilmesine mani olmalı, yaşanan olayları disiplin cezaları ve yanlış olanı teşhir etme gibi yöntemlerle azaltma yoluna gittiklerinde şiddet olaylarında azalma görüleceği tahmin edilmektedir.

2.2.3.3. Yöneticiler ve Şiddet

İdarecilerin, öğrencilerin, sorunlarını rahatlıkla anlatabileceği, despot olmayan, okulda karşılıklı güven, saygı, sevgi ortamı yaratabilen kişiler olmasının yanında, karşılaşılan olumsuz durumlara da kesin ve kalıcı çözümler getirmesi beklenir. Bu bölümde idare ve şiddet ilişkisi incelenmiştir.

Tablo 17. Öğrencilerin şiddet olayları ile karşılaştıklarında idarelere bildirme sıklıkları

Cevaplar	N	%
her zaman	124	46,6
çoğunlukla	37	13,9
bazen	49	18,4
nadiren	18	6,8
hiç bir zaman	38	14,3
Toplam	266	100,0
Eksik	3	
Toplam	269	

Tablo 17’de öğrencilerin şiddet olayları ile karşılaştığında okul idaresine bildirme sıklıkları ölçülmüştür.

Tabloda da görüldüğü üzere öğrencilerin yaklaşık %47’si şiddet olaylarıyla

her karşılaşmalarında okul idaresinde gidiyor ya da gideceğini düşünüyor. Yüzde 14'lük bir kısım ise hiçbir zaman gitmediğini ya da gitmeyeceğini belirtiyor. Bu durum öğrencilerin olduğu kadar idarelerin de problemidir. Öğrenci maruz kaldığı olayı rahatlıkla gerekli mercilere bildirebilecek özgüveni ve cesareti kendisinde görmelidir. İdarelerin bu şekilde gelen raporları değerlendirmesi, şiddete maruz kalan öğrencilerin kendilerine olan güvenini yerine getirecektir. Elbette okul yöneticileri okulun her yerinde ya da okul dışında olan ya da olacak şiddet olaylarına müdahale edemeyecektir. Bu yüzden öğretmen ve öğrencilerin gözlemleri, olan olayları olduğu gibi yöneticilere yansıtılması okul idarelerinin şiddete karşı koyma faaliyetlerinde onlara yardımcı olacaktır.

Tablo 18. Öğrenci Deneklerin Aile İçi Şiddete Maruz Kalırlarsa Rehber Öğretmen, Diğer Öğretmen Ya da Okul İdaresinden Yardım İsteme Durumu

Cevaplar	N	%
her zaman	52	19,7
çoğunlukla	24	9,1
bazen	44	16,7
nadiren	26	9,8
hiç bir zaman	118	44,7
Toplam	264	100,0
Eksik	5	
Toplam	269	

Tablo 18'de öğrencilerin aile içerisinde şiddete maruz kaldığı zaman rehberlik servislerinden, öğretmenlerinden ya da yöneticilerinden yardım isteme sıklıkları görülmektedir. Tablo 18, çok acı bir gerçeği gözler önüne sermektedir: Öğrencilerin yarısı kadarı şiddete maruz kaldıklarında ya da kalmaları durumunda öğretmen ya da yöneticilerden yardım istemeyeceklerini belirtmektedir. Ülkemizde aile içinde şiddeti takip eden bir kurumun olmaması bu görevi okullara bırakmaktadır. Öğrencinin şiddete maruz kalması durumunda yardım isteyeceği ilk kurum ailesidir. Eğer şiddet bu kurum içerisinde baş gösteriyorsa öğrencinin yardımına sadece okullar koşabilir. Eğer öğrenci bulunduğu durumu öğretmenleri ile

paylaşamıyorsa kaçış yolu kalmayacak, ciddi psikolojik ve fiziksel bozulmalar vuku bulabilecektir. Ayrıca okul içinde şiddete olan yakınlığı arttıracak diğer öğrencileri de olayın içine çekecektir. Bu yüzden öğretmen ve yöneticilerimiz bu konuda yardım istenecek kurumlar olduklarını göstermelidirler. Öğrenci ile konuşulan, yaşanan olayların, elde edilen bilgilerin gizlilik altında işlem görmesi önemli bir husustur. Öğrencinin derdini rahatlıkla anlatabileceği güvenli bir ortam gerekmektedir. Bununla birlikte okuldaki tüm personelin, aile içinde veya başka bir yerde şiddete maruz kaldığını tahmin ettikleri öğrencileri idarelere bildirmeleri halinde idareler rehberlik servisleri aracılığıyla duruma netlik kazandırabileceklerdir. Bu sayede okullarda şiddet olaylarının azalacağı tahmin edilmektedir.

2.2.3.4. Okulda Tehdit ve Şiddet

Göz korkutma çabası, gözdağı anlamlarına gelen tehdit, okullarımızda da zaman zaman görülmektedir. Bu bölümde okul içi tehdit ve şiddet ilişkisi araştırılmıştır.

Tablo 19: Öğrenci Deneklerin Okul İçinde Diğer Öğrenciler Tarafından Tehdit Edilme Durumu

Cevaplar	N	%
her zaman	6	2,3
çoğunlukla	7	2,6
bazen	27	10,2
nadiren	15	5,6
hiç bir zaman	211	79,3
Toplam	266	100,0
Eksik	3	
Toplam	269	

Tablo 19’da öğrencilerin okul içindeki diğer öğrenciler tarafından tehdit edilme sıklıkları görülmektedir.

Tablo 19’da görüldüğü üzere, çoğunluk olmamakla birlikte yaklaşık %20’lik bir kısım değişik sıklıklarda diğer öğrenciler tarafından tehdit edildiğini

belirtmektedir. Sözlü ve psikolojik tehdit ne kadar engellenmesi zor olsa da fiziksel şiddet kadar net etkileri olduğu göz önüne alındığında mutlaka önüne geçilmesi gereken bir olaydır. İdarelerin kontrolü sağlamaları, tehdiye maruz kalan öğrencilerin ve idarelerin sağduyulu davranması ile mümkündür. Eğer ki tekerrür eden olaylarda idare herhangi bir tepkide bulunmuyorsa, öğrenci de idareye bilgi vermekten çekinecektir. Bu tür tehditler kimi zaman korkutma amacıyla olabileceği gibi, kimi zaman da gerçeği yansıtabilirler. İdarelerin bu konudaki hassasiyetlerinin, çok büyük ölçeklerde olabilecek şiddet olaylarına mani olacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 20: Öğrenci Deneklerin Öğretmen Ya da Yöneticiler Tarafından Sözlü Hakaret ya da Tehdiye Maruz Kalma Durumu

Cevaplar	N	%
her zaman	6	2,2
çoğunlukla	1	,4
bazen	9	3,4
nadiren	29	10,9
hiç bir zaman	222	83,1
Toplam	267	100,0
Eksik	2	
Toplam	269	

Tablo 20’de öğrencilerin öğretmen ve yöneticiler tarafından tehdit edilme sıklıkları incelenmiştir. Görüldüğü üzere yine çoğunluk olmamakla birlikte öğrencilerin kimi zaman yöneticiler ve öğretmenler tarafından tehdit edildiği görülmektedir. Bu da okullarımızda personel tarafından psikolojik ve sözlü şiddetin yaygın olmamakla birlikte bulunduğunu göstermektedir. Öğrenciler arasında şiddeti önlemeyecek olan yönetici ve öğretmenlerimizin şiddet yoluna başvurmaları istenmeyen bir durumdur. Bu hallerde öğrencinin kendisi ve aileleri devreye

girmektedir. Gerekli bilgilendirmeler okul idarelerine yapılmalı, gerekenin yapılmadığı hallerde bir üst kuruma başvurulmalıdır. Okul idarelerinin bu tür durumlarda öğrencilere ve ailelerine yol gösterici toplantı, bilgilendirmeler , paneller düzenlemeleri halinde bu tür olayların sıklığında azalmalar olacağı tahmin edilmektedir.

2.2.3.5. Şiddet ve Disiplin Cezaları

Okuldaki disiplin cezalarının şiddeti önlemede etkili olması beklenir. Tablo21’ de buna ilişkin görüşler görülmektedir.

Tablo 21. Okuldaki Disiplin Cezalarının Şiddeti Önlemede Etkili Olma Durumu

Cevaplar	N	%
her zaman	64	24,8
çoğunlukla	63	24,4
bazen	54	20,9
nadiren	25	9,7
hiç bir zaman	52	20,2
Toplam	258	100,0
Eksik	11	
Toplam	269	

Tablo21 ‘de öğrencilerin disiplin cezalarının yeterliliği konusundaki fikirleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Öğrenim ortamında disiplinin gerektiği kadar varlığını göstermesi önemli bir gerekliliktir. Öğretmen, öğrenci ve yöneticiler disiplin kurallarının işlediğinden emin oldukları zaman kendilerini daha güvende hissedecekler, şiddetin çözüm tekniği olduğu fikrinden uzaklaşacaklardır. Tablo 21e göre, öğrencilerin bu konudaki fikirlerinin değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Elbette her okulda disiplin sistemi aynı şekilde uygulanmamaktadır. Öğrencilerin çoğunluğunun disiplin cezalarının yeterliliğine inanması işlenen suçların cezasız kalamayacağını bilmeleri açısından önemlidir. Okul yöneticilerinin disiplin kurallarını gerektiği gibi uygulamalarının şiddet olaylarını azaltacağı tahmin edilmektedir.

2.2.3.6. Okul Sevgisi ve Şiddet

Öğrencilerin okulu ikinci bir ev olarak benimsemeleri, okulu sahiplenmeleri, okulda olabilecek olayların kendilerine ve okul hayatlarına yansıtacaklarını bilmeleri istem dışı bir oto-kontrol ve güçlü bir bilgi aktarım sistemi oluşturacaktır. Öğrenci okulunu benimsediğinde herhangi bir olaya karışmayacak, kendisini ve başkalarını zor durumda bırakmayacak, yanlış gördüğü şeyleri düzeltme gayreti içerisinde olacaktır. Tüm bunlar göz önüne alındığında yöneticilerin ve öğretmenlerin okulu öğrenciler için zorunlu bir kurum değil, isteyerek, severek geldikleri bir kurum haline getirmelidirler. Tablo 22’de bu durum ölçülmüştür.

Tablo 22. Her Gün Okula İstekle Gelme Durumu

Cevaplar	N	%
her zaman	183	70,4
çoğunlukla	51	19,6
bazen	15	5,8
nadiren	3	1,2
Hiç bir zaman	8	3,1
Toplam	260	100,0
Eksik	9	
Toplam	269	

Tablo 22’de görüldüğü üzere öğrencilerin büyük bir kısmı her gün okula istekle geldiklerini belirtmişlerdir.

2.2.3.7. Şiddet ve Sosyal Faaliyetler

İnsanın sosyalleşmeye başladığı ilk ortam olan okulların sosyal faaliyetlere imkan tanınması, öğrencilere bu faaliyetlerin tanıtılması gerekmektedir. Aksi takdirde öğrenci bilmediği bir şey için talep de bulunmayacaktır. Tiyatro, piyes ve konser gibi faaliyetler öğrencinin diğer öğrencilerle kaynaşması, kendinin farkına varması açısından önemli faaliyetlerdir. Bu sayede öğrenci şiddete meyiletmeyecek, içinde şiddet eğilimi varsa bile bu şekilde bastırabilecektir.

Tablo23'te öğrencilerin sosyal faaliyetlere olan ilgisi ile birlikte okul yönetiminin verdiği kararlara ne kadar tepki gösterip göstermedikleri de sınılanmaktadır.

Tablo 23. Okul Yönetiminin, Öğrencilerin Sosyal Faaliyetlerle İlgilenmesine Fırsat Vermemesi Durumu

Cevaplar	N	%
her zaman	39	15,4
çoğunlukla	26	10,3
bazen	57	22,5
nadiren	22	8,7
Hiç bir zaman	109	43,1
Toplam	253	100,0
Eksik	16	
Toplam	269	

Tabloda görüldüğü üzere öğrencilerin yarısına yakın bir kısmı idarelerin kendilerine sosyal faaliyetler için imkan vermemesinden rahatsız olmadıklarını belirtmektedirler. Bu da demektir ki öğrencilerin yarısına yakın bir kısmı sosyal faaliyetlere katılma ihtiyacı duymamaktadır. Bu mutlaka kişinin zevkleriyle, yaşadığı kültüre göre değişkenlik gösterecek olan bir durumdur.

2.2.3.8. Şiddet ve Tutarlılık

Kişilerin eylemlerinde tutarlı olmaları, güven ortamı yaratmaktadır ve böylelikle şiddet olaylarının azalması beklenmektedir. Tablo 24’te öğrencilerin, öğretmenlerinsöylediklerinde tutarlı olmamasından rahatsız olma durumu incelenmiştir.

Tablo 24. Öğrencilerin, Öğretmenlerin Söylediklerinde Tutarlı Olmamasından Rahatsız Olma Durumu

Cevaplar	N	%
her zaman	24	9,8
çoğunlukla	14	5,7
bazen	46	18,8
nadiren	49	20,0
hiç bir zaman	112	45,7
Toplam	245	100,0
Eksik	24	
Toplam	269	

Tablo 24’e göre öğrencilerin çoğunluğu, öğretmenlerinin söylediklerinde tutarlı olmamasından rahatsız değildir. Bu durum, şiddetin kaynaklarından ‘güvensizlik’ ortamını yaratan nedenlerden biri olan tutarsızlığa karşı bir kayıtsızlık olduğunu gözler önüne sermektedir. Ancak bu, beklendik bir tepki değildir.

2.2.3.9.Şiddet ve Aile

Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik; karı, koca ve çocuklardan oluşan topluluk olan ailede, istenirse de çeşitli şiddet olayları yaşanabilmektedir.

Tablo 25. Aile İçindeki Sorunların Çözümünde Şiddet Kullanma Durumu

Cevaplar	N	%
her zaman	2	0,8
çoğunlukla	2	0,8
bazen	10	3,8
nadiren	19	7,3
hiç bir zaman	227	87,3
Toplam	260	100,0
Eksik	9	
Toplam	269	

Tablo 25'te görüldüğü üzere öğrencilerin %13'lük bir kısmı değişik sıklıklarda aile içinde şiddete maruz kalmış ya da tanık olmuştur. Bu rakam yüzde olarak küçük görünse de genele vurulduğunda ciddi rakamlara tekabül etmektedir. Rakamlarla ifade etmek gerekirse; 1000 kişilik bir okulda ortalama 130 kişinin aile içinde şiddete tanık olduğu anlamına gelmektedir.

Aile içerisindeki şiddet olayları çocuğun tüm yaşamına etki etmektedir. Daha önceden de bahsettiğimiz gibi şiddete maruz kalan çocukların şikayetlerini ortaya koymadıkları takdirde koruyucusu olan hiçbir kurum yoktur. Bu durumda yine daha önce belirttiğimiz gibi okul personeli ve öğrencinin arkadaşları devreye girmektedir. Öğrencinin arkadaşlarının ve öğretmenlerinin duyarlılığı sayesinde gerekli kurumlarla irtibata geçilerek yardım edilebileceği tahmin edilmektedir.

Tablo 26. Ailenin Okulla İlgili Sorular Sorması Durumu

Cevaplar	n	%
her zaman	121	47,3
çoğunlukla	62	24,2
bazen	52	20,3
nadiren	14	5,5
hiç bir zaman	7	2,7
Toplam	256	100,0
Eksik	13	
Toplam	269	

Tablo 26’da görüldüğü üzere ailelerin yaklaşık yarısı çocuklarına hemen hemen her gün okul ile ilgili sorular sormaktadırlar. Geri kalan kısmı ise değişik sıklıklarda günlük olayları takip etmektedir. Burada elde edilen sonuçlarla ailelerin çocukları ile ilgilenmediği ya da önem vermediği sonucuna varamayız. Fakat şu unutulmamalıdır ki çocuğun okulda yaşadığı bir olayı anlatmak istemediği durumlarda, okulda olan şey okulda kalacaktır. Tablo 26 daki sonuçlar da, bu teze destek çıkmaktadır.

Tablo 27. Öğrencilerin Okulda Şiddete Maruz Kaldığında Aileye Bildirme Durumu

Cevaplar	N	%
her zaman	132	50,8
çoğunlukla	29	11,2
bazen	32	12,3
nadiren	24	9,2
hiç bir zaman	43	16,5
Toplam	260	100,0
Eksik	9	
Toplam	269	

Tablo 27’de öğrencilerden ‘Okulda şiddete maruz kalırsam derhal aileme bildiririm’ sorusuna yanıt istenmiştir. Görüldüğü üzere böyle bir durumda

öğrencilerin %50'lik bir kısmı her zaman ailelerine haber verirken % 16,5'lik bir kısmı hiçbir zaman ailelerine haber vermeyeceklerini söylemektedir. Bu durumda okulunda olaydan haberi yoksa öğrenci yaşadığı olayla baş başa kalacak, belki de ciddi psikolojik sorunlara temel oluşacaktır. Bu yüzden ailelerin çocuklarının yaşadığı olayları paylaşması, dinlemesi gerekmektedir. Bu takdirde öğrenci iyi kötü her şeyi ailesi ile paylaşacak, istenmeyen durumlarla karşılaşılması halinde aileler gerek kendi çocuklarına uyarıda bulunabilecek gerekse idarelere şikayette bulunabileceklerdir.

Tablo 28: Öğrencilerin Evinde Şiddet İçerikli TV Programları (Dizi,Film Vs.) İzlenme Durumu

Cevaplar	N	%
her zaman	18	6,9
çoğunlukla	22	8,4
bazen	57	21,8
nadiren	69	26,4
hiç bir zaman	95	36,4
Toplam	261	100,0
Eksik	8	
Toplam	269	

Tablo 28'de çocukları şiddete yönlendirmede önemli bir etkisi olan şiddet içerikli programların izlenme sıklıkları incelenmiştir. Tabloda görüldüğü üzere öğrencilerin %36,4'lük bir kısmı bu tür programların evlerinde hiç izlenmediğini söylerken geri kalan %63,6'lık kısım değişik sıklıklarda bu tür programların izlendiğini belirtmektedir. Çalışmanın ilk kısmında özellikle üzerinde durduğumuz medyanın çocuk psikolojisine olan negatif etkisi, bu konuya olan özen sayılara döküldüğünde kaçınılmaz bir hale gelmektedir. Ailelerin televizyonu sürekli çalışan bir alet olma modundan çıkarmaları, çocuğun izleyip izlemeyeceği şeylere karar verilmesi ve bir program dahilinde televizyon izlemesine izin verilmesi çocuğun psikolojik sağlığıyla birlikte fiziksel sağlığının da korumasına katkıda bulunulacaktır. Okul yönetimlerinin ve öğretmenlerin toplantılarda ve düzenlenecek brifinglerde bu konu üzerinde yapılmış bilimsel gerçekleri ortaya dökerek velileri bu konuda daha bilinçli bir hale getirmeye çalışmalıdırlar.

2.2.3.10. Şiddet ve Çevre

Çevre, kişinin içinde bulunduğu toplumu oluşturan ortam; bir kimse ile ilişkisi bulunanlar, muhit; hayatın gelişmesinde etkili olan doğal, toplumsal, kültürel dış faktörlerin bütünlüğüdür. Burada, güvende olduğunu hisseden, olumlu örnekler gören bireyin, olumsuz davranışlardan da uzak olması beklenir.

Tablo 29. Öğrencilerin Oturduğu Çevrede Şiddet Olaylarıyla Karşılaşma Durumu

Cevaplar	N	%
her zaman	16	6,2
Çoğunlukla	20	7,7
Bazen	48	18,5
Nadiren	68	26,2
hiç bir zaman	108	41,5
Toplam	260	100,0
Eksik	9	
Toplam	269	

Tablo 29’da öğrencilerin okul dışında, yaşadıkları semt, site ya da mahallede şiddet olayları ile karşılaşma sıklıkları görülmektedir. Tabloya göre öğrencilerin %41,5’lik bir kısmı hiçbir zaman karşılaşmadıklarını belirtirken geri kalan %48,5’lik kısım değişik sıklıklarla şiddet olaylarına tanık olduklarını belirtmişlerdir. Bu durum elbette genel olarak toplumun bir problemidir. İnsanların şiddete olan yatkınlığı daha önceki yıllara nazaran çok daha fazladır. Bu durum mükemmel işleyen bir sebep sonuç ilişkisi ortaya çıkarmaktadır. Şiddete olan yatkınlık küçük yaşlardaki olaylardan kaynaklanmakta, yeni nesilleri de şiddete yaklaştırmaktadır. Nasıl ki sokaklarda yaşanan şiddet olaylarına polis maksimum müdahalede bulunuyorsa okulda yaşanacak olaylarda da okul yönetimleri maksimum müdahalede bulunmalıdırlar.

2.2.3.11. Kişisel Özellikler ve Şiddet

Şiddetin nedenlerinden biri de kişisel özelliklerdir. Kendimizi güvende hissettiğimiz kişisel özelliklere sahip kişilerin yanında daha rahat oluruz. Ancak, gerek çocuklarımız gerekse bizler artık etrafımızdaki insanlara güvenmiyor, güvenemiyoruz. Yardım etmeye çekindiğimiz gibi, yardım eli uzatanlardan da çekiniyoruz. Çünkü şiddet, aldatma, hırsızlık, darp gibi olaylar tüm medya organları tarafından gerek tüm gerçekliği ile haber olarak, gerekse senaryolar içerisinde içimize işleniyor. Bununla beraber dışarı çıktığımız zaman küçük ya da büyük, mutlaka bir şiddet olayı ile karşılaşmaktayız. Tüm bu etkenler bizi etkilediğinden çok çocuklarımızı, öğrencilerimiz etkilemekte, yeni nesilleri ezilen ya da ezen taraf olma seçimiyle baş başa bırakmaktadır.

Tablo 30. Öğrenci Deneklerin Etraflarındaki Kişilere Güvenme Durumu

Cevaplar	N	%
her zaman	24	9,3
çoğunlukla	41	15,8
bazen	70	27,0
nadiren	71	27,4
hiç bir zaman	53	20,5
Toplam	259	100,0
Eksik	10	
Toplam	269	

Tablo30, öğrencilerin etrafındaki insanlara olan güvenlerinin dağılımını göstermektedir. Tabloda görüldüğü üzere öğrencilerin çoğunluğu etrafındaki insanlara güvenmekte zorlanmaktadır. Bu da, şiddet olaylarının toplum üzerindeki etkisini özetlercesine bir sonuç veriyor.

**Tablo 31. Öğrenci Denekleri Kızdıran Kişilerle Alay Etme,
Onları Küçük Düşürücü Sözler Söyleme Durumu**

Cevaplar	N	%
her zaman	1	0,4
çoğunlukla	6	2,3
bazen	21	8,0
nadiren	62	23,8
hiç bir zaman	171	65,5
Toplam	261	100,0
Eksik	8	
Toplam	269	

Tablo 31’de, öğrencilerin birbirleriyle dalga geçme, küçük düşürme sıklıkları öğrenilmeye çalışılmıştır. Burada, öğrencilerin çoğu bu yola başvurmadıklarını belirtmektedirler. Bu tür hareketlerde bulunanlar için de dalga geçmek, küçük düşürücü sözler söylemek çok anormal hareketler değildir. Bu tür davranışların karşı tarafta psikolojik yıpranmalara, kalıcı çöküntülere neden olacağını bilemezler. Aynı zamanda şiddet olaylarına da neden olabilecek bu davranışlara mani olmak için öncelikle ailelerin çocuklarına verdikleri eğitime dikkat etmeleri gerekmektedir. Çocuklar kendilerinden farklı görünüşte, yaşayışta, giyimde olan arkadaşlarını kabullenmeli sosyal statülerinin dışında hiçbir farklarının olmadığını anlamalıdır. Bu anlayış öncelikle ailede sonra ise okullarımızda kazandırılmalıdır. Bu konuda idareler ve öğretmenler öğrencilerin maddi, fiziksel ve sosyal durumlarına bakmadan, öğrencileri kaynaştıracak faaliyetler düzenleyerek, ortak gruplar içerisinde bulundurarak (örneğin ödev grubu, laboratuvar grubu vs.) birbirleriyle anlaşmalarını, bir farklarının olmadığını anlamalarını sağlamalıdır.

2.2.4. Yönetici ve Öğretmenlere İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde yönetici ve öğretmenlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

2.2.5. Yönetici ve Öğretmenlerin Demografik Bilgileri

İdareci ve öğretmenlerin kişisel bilgileri, öğrenci anketlerinin birinci bölümünde yer alan 6 adet sorudan elde edilmiştir. Anketleri yanıtlayan yönetici ve öğretmenlerin profillerini çıkarmak için bu bölümde verilere ulaşılmaya çalışılmıştır.

İdareci ve öğretmenler için hazırlanan ankete dokuz toplam 81 öğretmen ve yönetici katılmıştır.

Tablo 32. Katılımcıların okullara dağılımı.

Okul numaraları	Frekans	Yüzde
1,00	7	8,6
2,00	10	12,3
3,00	9	11,1
4,00	11	13,6
5,00	10	12,3
6,00	9	11,1
7,00	9	11,1
8,00	6	7,4
10,00	10	12,3
Toplam	81	100,0

Tablo 32de görüldüğü üzere ele alınan okullardan yaklaşık aynı ve örneklem kabul edilebilecek sayıda öğretmen ve yönetici katılmıştır. İdareciler ve öğretmenlere aynı anketler uygulanmakla birlikte analiz karışık ve öğretmenler ile yöneticiler ayrı ayrı olmak üzere 2 şekilde yapılmıştır.

Tablo 33. Katılımcıların görevleri

Görevler	Frekans	Yüzde
İdareci	18	22,2
Öğretmen	63	77,8
Toplam	81	100,0

Tablo 33'e göre, katılımcıların 18'i yönetici, 63'ü öğretmendir.

Tablo 34. Katılımcıların cinsiyetleri

Cinsiyetler	Frekans	Yüzde
Erkek	41	50,6
Kadın	40	49,4
Toplam	81	100,0

Tablo 34'e göre yönetici ve öğretmen katılımcıların 41'i erkek, 40'ı kadındır

Tablo 35. Katılımcıların yaş aralıkları

Yaş aralıkları	Frekans	Yüzde
20-25	10	12,3
26-30	25	30,9
31-35	22	27,2
36-40	11	13,6
41-45	7	8,6
46+	6	7,4
Toplam	81	100,0

Tablo 35' e bakıldığında yönetici ve öğretmenlerden çoğunluğunun 26-35 yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 36. Katılımcıların görev süreleri

Görev süreleri	Frekans	Yüzde
5-	28	34,6
6-10	28	34,6
11-15	14	17,3
16-20	6	7,4
21+	5	6,2
Toplam	81	100,0

Tablo36’da, yönetici ve öğretmen katılımcıların çoğunluğu, 10 yıl ve altında süredir görevdedir.

Tablo 37. Katılımcıların buldukları kurumlardaki görev süreleri

Buldukları kurumlarda görev süreleri	Frekans	Yüzde
5-	66	81,5
6-10	10	12,3
11-15	4	4,9
16-20	1	1,2
Toplam	81	100,0

Tablo 37’de katılımcıların, beş yıl ve altında bir süredir aynı okulda görev yaptıkları görülmektedir. Bu durum, öğretmen ve yöneticinin, okulun bulunduğu çevrenin sosyo ekonomik ve kültürel yapısını, öğrencilerin aileleri ve kişilikleriyle ilgili özelliklerini daha az süre tanımlarından kaynaklanan birtakım sorunlara yol açabilmektedir. Öğretmen ve yöneticiler, buldukları okul ve çevresini ne kadar iyi tanırlarsa, okulda karşılaabilecekleri sorunların kaynaklarını o kadar çabuk ve doğru tanıma ve çözüme gitme imkanına sahiptirler.

Tablolarda da görüldüğü üzere anketler uygulanırken cinsiyet dağılımlarına ortak düşünceleri yansıtması açısından özellikle dikkat edilmiştir. Dikkat çeken bir diğer husus ise eşit bir dağılım yaratılmak istense de öğretmen ve yöneticilerimizin çoğunluğunun genç yaşlarda olmasıdır. Bu durum öğrenci-öğretmen ilişkilerinin

daha kolay kurulması, aynı sistemden yetişen öğretmenlerin problemlere daha yapıcı yaklaşabilmesi ve öğrencinin problemlerini öğretmenlerine rahat kolay açabilmesi açısından büyük önem arz etmektedir.

2.2.5.1.Okul- Aile İlişkisi

Çocukların ikinci ev olarak benimsedikleri okullarda, öğretmen ve yöneticiler, öğrencileri daha iyi anlayabilmek için mutlaka ailelerle devamlı olarak işbirliği ve iletişim içerisinde olmalıdır.

Tablo 38. Katılımcıların öğrencilerin ailevi problemleri ile ilgilenme durumları

Cevaplar	Frekans	Yüzde
her zaman	19	23,5
Çoğunlukla	41	50,6
Bazen	20	24,7
Nadiren	1	1,2
Toplam	81	100,0

Tablo 38'e göre, katılımcıların çoğunluğu öğrencilerin ailevi problemleriyle ilgilenmektedir. Bu, öğrencileri daha yakından tanıma ve onların okuldaki davranışlarının nedenlerini daha iyi anlamaya yardımcı olacaktır.

Tablo 39. Yöneticilerin , Öğrencilerin Ailevi Problemleriyle İlgilenme Durumları

Cevaplar	Frekans	Yüzde
her zaman	6	33,3
çoğunlukla	10	55,6
Bazen	2	11,1
Toplam	18	100,0

Tablo 38'e göre, yöneticilerin çoğunluğu öğrencilerin ailevi problemleriyle ilgilenmektedir.

Tablo 40. Öğretmenlerin öğrencilerin ailevi problemleriyle ilgilenme durumları

Cevaplar	Frekans	Yüzde
her zaman	13	20,6
çoğunlukla	31	49,2
Bazen	18	28,6
nadiren	1	1,6
Toplam	63	100,0

Tablo40'ta, öğretmenlerin de çoğunluğunun, öğrencilerin ailevi problemleriyle ilgilenmekte oldukları görülmektedir. Dikkat çekici kısım ise yöneticilerin öğretmenlere nazaran öğrencilere daha uzak olmasına rağmen problemlere yaklaşım oranları öğretmenlere göre daha yüksektir. Öğretmenlerimiz kurumlarımızda öğrencilere en yakın olan insanlardır. Öğretmenlerin, öğrencilerin ailevi problemlerine olan ilgilerini arttırmaları durumunda öğrenciler için daha sağlıklı bir eğitim ortamı oluşacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 41. Katılımcıların sakıncalı ve şiddet içerikli programlar konusunda aileleri uyarma durumları

Cevaplar	Frekans	Yüzde
her zaman	19	23,5
çoğunlukla	36	44,4
bazen	24	29,6
nadiren	2	2,5
Toplam	81	100,0

Tablo 41'de, şiddet içerikli programlara karşı öğretmen ve yöneticilerin ailelerle olan koordinasyonuyla ilgili dağılımı görülmektedir. Tabloya baktığımızda yönetici ve öğretmenlerin genel olarak bu konuda ailelere uyarıda bulunmaktadır. Konuyla ilgili, öğretmenler kadar yöneticilere de büyük roller

düşmektedir. Öğretmenlerimiz bu konuda ki uyarılarını daha ciddi ortamlarda, daha akılda kalıcı yöntemlerle uyguladığında, yöneticilerimiz ailelere bu ve benzeri konularla ilgili daha geniş ve bilimsel bilgiler verebilecek konferans, seminer gibi aktiviteler düzenlediğinde çocukların şiddete olan yakınlığının azalacağı tahmin edilmektedir.

2.2.5.2. Okul Yolu Güvenliği

Öğrencilerin, okul- ev arası gidiş – gelişlerinin güvenli olması da en az okul güvenliği kadar önemlidir. Okul idaresi ve veliler bu konuyla ilgili gerekli önlemleri almalıdırlar.

Tablo 42. Katılımcıların Öğrencilerin Okul-Ev Arasında Gidiş Gelişlerinin Güvenli Olmasına Önem Verme Durumları

Cevaplar	Frekans	Yüzde
her zaman	30	37,0
çoğunlukla	31	38,3
bazen	17	21,0
nadiren	3	3,7
Toplam	81	100,0

Tablo 42'ye göre yönetici ve öğretmenler, okul-ev arası gidiş gelişlerde öğrencinin güvenliğini sağlamaya önem vermektedirler.

2.2.5.3.Okul İçi Şiddete Yönelik Tutum

Bu bölümde öğretmen ve yöneticilerin okulda meydana gelen şiddet olaylarına yönelik tutum ve görüşleri incelenmektedir.

Tablo 43. Yöneticilerin okul içindeki şiddet olaylarına müdahale durumu

Cevaplar	Frekans	Yüzde
her zaman	12	66,7
çoğunlukla	5	27,8
bazen	1	5,6
Toplam	18	100,0

Tablo 43'te, yöneticilerin okul içindeki şiddet olaylarına çoğunlukla müdahale ettikleri görülmektedir.

Tablo 44. Öğretmenlerin okul içindeki şiddet olaylarına müdahale durumu

Cevaplar	Frekans	Yüzde
Her zaman	18	28,6
çoğunlukla	26	41,3
Bazen	16	25,4
nadiren	3	4,8
Toplam	63	100,0

Tablo 44'te, öğretmenlerin de okul içindeki şiddet olaylarına büyük bir çoğunlukla müdahale ettikleri görülmektedir.

Son yıllarda eğitim kurumlarında şiddet olaylarına çok sık rastlanmaktadır. Bu olaylar okul içinde olduğu gibi okulun bulunduğu ortam nedeniyle okul dışında, öğrenci ve öğretmenlerin okula gidiş gelişleri esnasında da meydana gelebilmektedir. Okul dışındaki güvenliğin sağlanması çocuklarını evden gönderdikleri andan itibaren eğitim kurumlarına emanet eden ailelere bir boyun borcudur. Bu konuda yöneticiler önlem alma konusunda, öğretmenler ise uyarılarda bulunma konusunda daha fazla

önem gösterdikleri takdirde şiddet olaylarına zemin hazırlanmasına mani olacakları tahmin edilmektedir.

Tablo 45. Yönetici ve öğretmenlerin okul içindeki şiddet olaylarına müdahale durumu

Cevaplar	Frekans	Yüzde
her zaman	48	59,3
çoğunlukla	27	33,3
bazen	4	4,9
nadiren	2	2,5
Toplam	81	100,0

Tablo 45'te görüldüğü üzere gerek yöneticilerimiz gerekse öğretmenlerimiz çoğunlukla okul içerisindeki şiddet olaylarına müdahale etmektedirler. Elbette müdahalenin şekli ve derecesi önemlidir fakat en önemli konu bu olayların göz ardı edilmemesidir. Öğretmen ve yöneticilerin müdahalelerinde daha duyarlı davranmalarının öğrencileri şiddete yönelmeden uzaklaştıracağı tahmin edilmektedir.

Tablo 46. Yöneticilerin şiddet uygulayan öğretmen, öğrenci veya yöneticiyi uyarma durumları

Cevaplar	Frekans	Yüzde
Her zaman	12	66,7
çoğunlukla	4	22,2
Bazen	2	11,1
Toplam	18	100,0

Tablo 46'da yöneticilerin genelinin , şiddet uygulayan öğretmen, öğrenci veya yöneticiye kayıtsız kalmayıp, onları uyardıkları görülmektedir.

Tablo 47. Katılımcıların şiddet uygulayan öğretmen, öğrenci veya yöneticiyi uyarma durumları

Cevaplar	Frekans	Yüzde
her zaman	10	15,9
çoğunlukla	18	28,6
Bazen	23	36,5
Nadiren	5	7,9
hiç bir zaman	5	7,9
Toplam	61	96,8
Eksik	2	3,2
Toplam	63	100,0

Tablo 45 ve 47 karşılaştırıldığında 47’de görülen sonuçların, istenmeyen duruma daha yakın olduğu görülmektedir. 45. Tabloda, okuldaki şiddet olaylarına müdahale etme sıklığı ölçülmektedir. Öğretmen, öğrenci ya da yönetici sıfatlarından herhangi biri kullanılmadığı için öğrencilerin içinde bulunduğu şiddet olayları algılanmaktadır. Bu durumda yönetici ve öğretmenlerimiz %100’e yakın oranda müdahale etmektedirler. Tablo 47’de, öğretmen ve yöneticilerin uyarılması söz konusu olduğunda uyarıda bulunma oranı düşmektedir. Bu durum öğretmen ve yöneticilerin yanlış olduğunu düşündükleri davranışlarda meslektaşlarının uyarılmak da çekindiklerini ya da uyarılmak istemediklerini göstermektedir.

Okulda yönetici durumunda olan yöneticilerin, bu gibi durumlarda öğretmenleri uyarılmak, gerektiğinde kanuni işlem yapmak görevidir. İdarecilerin ve öğretmenlerin bu konuda daha duyarlı davranmaları istemeden de olsa şiddet uygulama durumunda kalacak öğretmen, öğrenci ve yöneticilerin hareketlerini kontrol etmelerine yardımcı olacaktır.

2.2.5.4. Şiddet ve İletişim

Şiddeti önlemeyi amaç edinmiş öğretmen ve yöneticilerin farkında olan öğrencilerde onlara karşı bir sempati oluşacak, öğretmen ve yöneticileri bir koruyucu olarak gören öğretmen herhangi bir olaya maruz kaldığında öğretmen ve yöneticilerinden yardım istemekten çekinmeyecektir.

Tablo 48. Yöneticilerin görüşlerini öğrencilerle paylaşma sıklıkları

Cevaplar	Frekans	Yüzde
her zaman	9	50,0
çoğunlukla	7	38,9
bazen	1	5,6
nadiren	1	5,6
Toplam	18	100,0

Tablo 48'e, göre yöneticiler şiddetin önlenmesine yönelik düşüncelerini genelde öğrencileriyle paylaşmaktadırlar. Bu konuda öğrencilerle aynı fikirlerin paylaşılıyor olması tüm okul personelini şiddet olaylarına karşı birleştirecektir.

Tablo 49. Yöneticilerin okul disiplin yönetmeliğinden öğretmen ve öğrencileri haberdar etme sıklıkları

Cevaplar	Frekans	Yüzde
her zaman	9	50,0
çoğunlukla	8	44,4
Bazen	1	5,6
Toplam	18	100,0

Tablo 49da görüldüğü üzere yöneticiler genelde disiplin yönetmeliğinin tebliğine dikkat etmektedirler. Her ne kadar istenirse de cezalar önemli bir yaptırım

yöntemidir. Öğrenci, öğretmen ve yöneticiler bir şiddet olayına karıştıkları halde ne gibi hakları olacağını ya da ne tür cezalar alacağını bildikleri takdirde bu tür olaylara girmemek için özen göstereceklerdir. Bu tebliğlerin bir tehdit havasında değil de, brifinglerde, toplantılarda bilgilendirme adına yapıldığında da daha etkili olacağı tahmin edilmektedir.

2.2.5.5. Tehlikeli Maddeler ve Okul

Okullarımızda her tür gelir grubundan, her yöreden, her bölgeden, her kültürden öğrenci bulunmaktadır. Kendini korumasız, diğerlerinden farklı hisseden öğrencilerin bu tür yaralayıcı aletler taşımaya, kendini bu şekilde korumaya almayı denemesi mümkündür. Bu gibi durumları öğretmenlerimizin, yöneticilerimizin ve rehberlik servislerinin özenle takip etmesi gerekmektedir. Bununla beraber her ne sebeple ve maksatla olursa olsun okul emniyeti açısından bu tür aletlerin okula sokulması engellenmelidir.

Tablo 50. Katılımcıların Okulda kesici,delici,yanıcı,patlayıcı vb. alet taşıyan öğrenci ile karşılaşma sıklıkları

Cevaplar	Frekans	Yüzde
her zaman	1	1,2
çoğunlukla	5	6,2
Bazen	19	23,5
Nadiren	28	34,6
hiç bir zaman	27	33,3
Toplam	80	98,8
Eksik	1	1,2
Toplam	81	100,0

Tablo 50 çok önemli bir gerçeği gözler önüne sermektedir. Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların yaklaşık %70'i, en az bir kere bahsi geçen yaralayıcı aletlerden bir veya bir kaçını taşıyan öğrencilerle karşılaşmışlardır. Bu durum sık sık yaşadığımız, duyduğumuz şiddet olaylarını kaçınılmaz bir hale getirmektedir. Periyodik olmayan, habersiz kontrollerin, giriş çıkışlarda arama yapılmasının ve okuldaki her bireyin bu konuya özen göstermesinin bu gibi olayları engelleyeceği tahmin edilmektedir.

2.2.5.6. Disiplin Yönetmeliği ve Uygulanma Sıklığı

Şiddet içeren olaylarla karşılaşıldığında, yöneticiler ve öğretmenler ciddi önlemler almalı, disiplin kurallarını uygulamalıdır. Devletin en önemli kurumlarından birisi olan okullarda, devletin temsilcileri olan yönetici ve öğretmenlerin kayıtsızlık içerisinde olmamaları gerekmektedir.

Tablo 51. Katılımcıların Okulda, şiddet içeren olaylarla karşılaştığında disiplin yönetmeliğini uygulama sıklığı

Cevaplar	Frekans	Yüzde
her zaman	1	1,2
çoğunlukla	5	6,2
Bazen	19	23,5
Nadiren	28	34,6
hiç bir zaman	27	33,3
Toplam	80	98,8
Eksik	1	1,2
Toplam	81	100,0

Tablo51'e göre yönetici ve öğretmenlerde, yaralayıcı aletlerle karşılaştıkları zaman disiplin kurallarının gereğini uygulamada ciddi bir zaaf vardır. Bu durum bu tür aletleri getiren öğrencilerin yaptıkları işte bir sakınca olmadığına ya da önemli bir şey olmadığına inanmalarına sebep olmaktadır. Ayrıca bu zaafın bir çok şiddet olayının da tetikleyicisi olduğu tahmin edilmektedir.

2.2.5.7. Geçmiş Eğitim Yaşantısı ve Şiddet

Kendi eğitim yaşantısında şiddetle karşılaşan öğretmen ve yöneticilerde iki zıt fikre oluşabilir. Birincisi, eğitimi sırasında şiddet gören eğitimcilerimiz şiddeti normal bir uygulama olarak benimseyebilir. İkincisi ise eğitmen, şiddete ve şiddet olaylarına karşı mücadele eden bir düşünce yapısına sahip olabilir. Elbette ilk durum istenilmeyendir. Fakat karşılaşılması mümkündür. Günümüzde insanlara zorla bir şey öğretilmediği, zorlamanın olduğu ortamda eğitimin mümkün olmadığı aşıkardır. İnsanların psikolojik yapılarının zayıfladığını da hesaba katarsak şiddet gören öğrencinin okuldaki faaliyetlerde uzaklaşması, kendisi için sağlıklı bir gelecek hazırlayamaması muhtemeldir. Bu yüzden eğitimcilerimiz öğrencilik yıllarında karşılaştıkları problemleri yok etmeye yönelik çaba harcamalıdır.

Tablo 52. Katılımcıların kendi eğitimleri sırasında öğretmenlerinden şiddet görme sıklıkları

Cevaplar	Frekans	Yüzde
her zaman	2	2,5
çoğunlukla	10	12,3
bazen	41	50,6
nadiren	24	29,6
hiç bir zaman	4	4,9
Toplam	81	100,0

Tablo 52’de görüldüğü üzere yaklaşık %5’lik bir kısım haricinde çoğu öğretmen ve yöneticimiz, sıklığı değişmekle birlikte, kendi eğitimleri sırasında bir kez dahi olsa şiddet uygulayan öğretmenlerle karşılaşmışlardır.

2.2.5.8. Şiddete Dair Görüşler

Şiddet olayları, pek çok nedenden kaynaklanabilir. Fakat bu nedenlerin hiçbiri şiddet uygulamasıyla düzelemez. Eğitim kurumlarındaki şiddetin önlenmesi için eğitimlerimizin şiddete her ne sebeple olursa olsun başvuramaları gerekmektedir. Tablo 53'te bu konuyla ilgili görüşler görülmektedir.

Tablo 53. Katılımcıların eğitim kurumlarında şiddetin son çare olduğuna dair görüşleri

Cevaplar	Frekans	Yüzde
her zaman	33	40,7
Çoğunlukla	12	14,8
Bazen	7	8,6
Nadiren	10	12,3
hiç bir zaman	19	23,5
Toplam	81	100,0

Tabloya bakıldığında, katılımcıların %80'e yakın bir kısmı, değişik sıklıklarla, şiddetin son çare olduğunu belirtmektedirler. Bu her türlü yol denendikten sonra şiddet uygulanabilir bir yöntemdir anlamına gelmektedir. Şiddete karşı fikirlerini beyan eden eğitimcilerimizin büyük bir kısmı şiddetsiz olmayacağı fikrini savunan cevaplar vermişlerdir.

2.2.5.9.Meslektaşlar Arası İletişim ve Şiddet

Öğretmen ve yöneticiler, meslektaşlarıyla sürekli iletişim içerisinde olmalı, olumlu, olumsuz olayları paylaşmalı ve ortak çözüm yolları oluşturmalıdır. Okul yöneticilerinin düzenleyeceği konferanslar, brifingler ve münazaralar bu fikirlerin medeni bir şekilde tartışılması için uygun ortamlar yaratacaktır.

Tablo 54. Katılımcıların şiddet ve neden olduğu sorunlar hakkında meslektaşlarıyla konuşma sıklıkları

Cevaplar	Frekans	Yüzde
her zaman	20	24,7
çoğunlukla	47	58,0
bazen	12	14,8
nadiren	2	2,5
Toplam	81	100,0

Tablo54 te görüldüğü üzere eğitimcilerimiz şiddeti önlemeye yönelik fikirlerini değişik sıklıklarda paylaşmaktadır. Bu fikirlerin paylaşılması doğru olan fikirlerin yayılması ve yanlış olanların önlenmesi açısından önemlidir.

2.2.5.10. Çevre ve Şiddet

Okullarımızdaki şiddetin en önemli kaynaklarından birisi de öğrencilerin okul dışındaki yaşamlarında şiddet olaylarının sıklığıdır. Eğitimcilerimizin bu durumda olan öğrencilerin aileleri ile temasa geçmesinin, aileleri bu konularda uyarmasının, gerektiği takdirde yasal önlemlere başvurmasının bu durumda olan öğrencilerin sayısının azalmasına yardım edeceği tahmin edilmektedir.

Tablo 55. Katılımcıların ailelerinde ya da yaşadıkları çevrede şiddete maruz kalma sıklıkları

Cevaplar	Frekans	Yüzde
her zaman	8	10,0
Çoğunlukla	21	26,3
Bazen	36	45,0
Nadiren	15	18,7
Toplam	80	98,8
Eksik	1	1,2
Toplam	81	100,0

Tablo55'te de görüldüğü üzere hemen hemen tüm eğitimcilerimiz en az bir kere, ailesinde ya da çevresinde şiddet olaylarına maruz kalmış öğrencilerle karşılaşmışlardır. Bu ülkemizin yok sayılmayacak gerçeklerindedir.

2.2.5.11. Spor Aktiviteleri ve Şiddet

Sportif faaliyetlerle uğraşan öğrencilerden şiddet olaylarına karışanların sayısının az olması beklenmektedir. Tablo 56’da bu konuyla ilgili bulgular verilmiştir.

Tablo 56. Katılımcıların şiddet uygulayan öğrencilerden spor aktivitelerinde başarılı olanlarla karşılaşma sıklıkları

Çoğunlukla	Frekans	Yüzde
her zaman	2	2,5
Çoğunlukla	26	32,1
Bazen	37	45,7
Nadiren	15	18,5
hiç bir zaman	1	1,2
Toplam	81	100,0

Tablo 56, şiddete maruz kalmış öğrencilerin spor faaliyetlerine katılma durumunun az rastlanan bir durum olduğunu gözler önüne sermektedir.

2.2.5.12. Akademik Başarı ve Şiddet

Çalışmanın birinci bölümünde de belirtildiği üzere, akademik başarısı yüksek öğrencilerin, şiddet olaylarına karışma oranı çok düşüktür. Tablo 57' de de yönetici ve öğretmenlerden, şiddet uygulayan veya şiddete maruz kalan öğrencilerden derslerinde başarılı olanlarla karşılaşp karşılaşmadıklarına ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 57. Katılımcıların şiddet uygulayan veya şiddete maruz kalan öğrencilerden derslerinde başarılı olanlarla karşılaşma sıklıkları

	Frekans	Yüzde
her zaman	1	1,2
Çoğunlukla	7	8,7
Bazen	33	41,3
Nadiren	33	41,3
hiç bir zaman	6	7,5
Toplam	80	98,8
Eksik	1	1,2
Toplam	81	100,0

Tabloda da görüldüğü üzere, şiddete maruz kalan öğrencilerin ders durumlarının iyi olması da pek sık rastlanan bir durum değildir.

Tablolarda görülen değerler, şiddetin öğrencinin okul ve sosyal yaşantısına etkisini göstermektedir. Okullarımızdan şiddeti silmediğimiz sürece eğitim kalitemiz hiçbir zaman istenilen seviyede olmayacaktır.

2.3. Araştırmanın Sonuçları

Bu bölümde araştırma sonucuna göre elde edilen bulgulardan yola çıkarak elde edilen genel sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

Araştırmada ilköğretim kurumlarında öğrenim gören 6. , 7. ve 8. sınıflardaki öğrencilerin şiddet ile olan alakaları ve yöneticilerle öğretmenlerin buna karşı geliştirdikleri tutumlar incelenmiştir.

Yapılan anketlerde, şiddet olaylarının sıklığı ile disiplin cezaları karşılaştırıldığında ceza verme konusunda bir zaaf olduğu göze çarpmaktadır.

Yapılan çalışmada, erkek öğretmenler bayan öğretmenlere göre daha fazla şiddet uyguladığı görülmektedir. Bu veriler, 9. denence olan 'ilköğretim kurumlarında öğretmen ve yöneticilerin yaşanan şiddet olaylarındaki rolleri cinsiyete göre farklılık göstermektedir' i doğrular niteliktedir.

Araştırmada, ilköğretim kurumlarında yaşanan şiddet olayları öğrencilerin sınıfına ve yaşına göre farklılık göstermektedir. Öğrenci kişisel gelişim yönüyle geliştikçe, daha iyi sosyal ilişkiler kurabilir; bu yolla çevresindekileri üzebilecek davranışlar sergilemekten uzak kalabilir.

Anket sonuçlarına göre, karşılaşılan şiddet olaylarının öğrencilerce idareye bildirilme sıklığı yüksektir. Bu da idarenin, zorba ve şiddet uygulayan öğrenciler üzerinde yaptırımları olduğuna inandıklarını kanıtlamaktadır.

Öğrencilerin, aile içi şiddete maruz kaldıklarında öğretmen ya da yöneticilerden yardım isteme durumlarını belirleme amaçlı sorulan soruya, öğrencilerin yarısı olumsuz cevap vermiştir. Bu da, öğrencinin, yardım isteyeceği ilk kurum olan ailede yaşadığı güven eksikliğinin, okulda da giderilemediğini ortaya koymaktadır. Kişiliğin oluşma evresinde yalnız olduğunu hisseden bireyin, yaşamının ilerki dönemlerinde ciddi özgüven sorunları görülebilmektedir. Bu sebeple, özellikle sınıf rehber öğretmenlerinin öğrencisi ve onun ailesini iyi tanması, problemlili öğrenci ile problemsizi birbirinden ayırması, kontrollü serbestlik ve disiplin ilkelerinin evde de uygulanması için rehberlik servisiyle işbirliğine gitmesi gerekmektedir. İdarecilere düşen görev ise, şiddet olaylarına karşı net ve

tutarlı bir tavır sergilemeleri ve bunları görmezden gelmemeleri; öğrencilerin güvenliğini sağlayacak tedbirler almaları ve elbette iyi birer dinleyici olduklarını onlara hissettirmeleri gereklidir.

Bu çalışmada, öğrencilerin, idarenin kendilerine sosyal faaliyetler için imkan vermemesinden rahatsız olmadıklarını saptanmıştır. Dolayısıyla, okullarda kültür, sanat, spor, gibi ders dışı, sosyal becerileri geliştirmeye yardımcı etkinlikler düzenlenmelidir.

Anket sonuçlarına göre, öğrencilerin çoğu, kendilerini kızdıran kişilerle alay etmemekte, onları küçük düşürücü sözler söylememektedirler. Karşısındaki kişileri aşağılayıcı ve alay edici sözler söylesin, söylemesin her öğrencinin öfke kontrolüyle ilgili rehberlik servisinin düzenleyeceği seminerlerle bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Bu anlamda, okul kültürünün öğrenci davranışına ve başarı düzeyine etkisinden söz edilebilir. Bu araştırma da, şiddete maruz kalan öğrencilerin ders durumlarının iyi olması ya da spor faaliyetlerine katılmalarının sık rastlanan bir durum olmadığını, şiddete maruz kalındıkça başarının düştüğünü ortaya koymuştur.

2.4. Tedbirler

Araştırma sonucunda anket formlarından elde edilen bilgiler, konuyla ilgili kaynaklarla karşılaştırıldığında şiddetin kaynakları belli başlı başlıklar altında toplanmaktadır. Araştırmanın bu bölümünde ilköğretim kurumlarındaki şiddet olaylarına mani olmak ve şiddete kaynak olan unsurları ortadan kaldırmak için uygulanabilecek stratejiler sıralanmıştır.

2.4.1. Ailede Şiddet ile İlgili Alınacak Tedbirler

Şiddetle ilgili kuramlar ve yapılan araştırma sonuçları dikkate alındığında ailenin önemi kendini göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına dayanılarak, değerlerin çocuğa kazandırılabilmesi, çocuğun anne ve babasından yeterli ilgiyi, sevgiyi görebilmesi için, Aile Eğitim Seminerlerinin sayısının hem okullarda hem de çevrede artırılması, bunun için belediye, sağlık bakanlığı, özel kuruluşlarla işbirliği çalışmalarına gidilmesi, aile içi

iletişimi kuvvetlendirmek ve diğer bağlı kuruluşlarla ortak başlatılması gerekliliği açıktır.

Anne babaların, çocukları için model teşkil ettiklerinin ve çocuklarının okuldaki davranışlarının büyük bir olasılıkla onların evde gördükleri muameleyi yansıtacağına bilincinde olmaları, kabul edilebilir ve kabul edilemez davranışlara net sınırlar koyarak şiddet konusunda, çocukları için yol gösterici ve açık kurallar belirlemeleri, aile içi demokrasiye önem vererek hayata geçirmeleri, çocukları ile güven ilişkisi oluşturarak onların arkadaşlarından, nerede olduklarından ve ne yaptıklarından haberdar olmaları, güvenli bir eğitim ortamının sürdürülmesine ilişkin okul politikalarını ve kurallarını desteklemeleri gerekmektedir.

2.4.2. Basın Yayın ve Medyanın Olumsuz Etkilerine Karşı Alınacak Tedbirler

Gerek anket sonuçlarında gerek yapılan diğer araştırmalarda görüldüğü üzere medyanın aile hayatında vazgeçilmez bir unsur olduğu görülmektedir. Medyada yer alan şiddet içerikli programların, dizilerin, filmlerin ve haber programlarının içeriğinde yer alan öğelerin şiddet içermesi ve bunların çocuklar için örnek teşkil etmesi eğitim kurumlarındaki şiddet olaylarının başlıca nedenlerinden biri olarak kabul görmektedir.

Bu problemle ilgili olarak öncelikli görev elbette medya kuruluşlarına düşmektedir. Yayınlar bilinçli ve ekonomik kaygıdan mutlak surette uzak olmalı, yayın denetim kurumları üzerlerine düşen görevi en iyi şekilde yapmalı, toplumun eğitimine yönelik olan programlar arttırılmalı, halkın geri bildirimleri dikkate alınmalıdır.

Medya- şiddet- çocuk bağlamında basındaki ilkeler ve yasalar, şiddetin her türünü çocukların ruh ve beden sağlıklarını korumak için konulmuştur. İçeriği açısından şiddeti özendirici yayın yapmanın yetişkin ve çocukların ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkiler yapacağına bilindiği belirtilmekte, bu açıdan program ve haberlerde uygulanacak kuralların yasalar tarafından bağlayıcı olarak belirtilmesi zorunlu görülmektedir. Bu yasalar, çalışmanın 2. bölümünde belirtilmiştir.

Medyanın, aile ve çocukların bilinçlendirilmesi konusunda planlanan ve uygulanan çalışmalara destek vermesi, şiddetle mücadele alanındaki olumlu

gelişmeler üzerinde yoğunlaşarak, okullarla ilgili haberlerin yayınlanmasında daha özenli davranması, okulun faaliyetleri ve başarıları ile ilgili bilgileri kamuoyu ile paylaşarak okulu desteklemesi gerekmektedir.

Günümüzde medya kurum ve kuruluşlarının, bahsi geçen konularda yeterli önlemleri almadığını kabul edersek ailelere ve öğretmenlere çok büyük görevler düşmektedir.

Aile, çocuğun öncelikli kontrolörü olarak, medyadaki şiddet içerikli öğelerin çocuk üzerindeki etkilerini en aza indirecek şekilde hareket etmelidir. Televizyon kontrolsüz olarak çalışan bir elektronik alet olmamalı, çocuğun televizyon izleyeceği saatler ve izleyeceği programlar belirlenmelidir.

Öğretmenler bu konuda bir kontrol unsuru oluşturmalı, öğrenci ve veliye yapacakları seçimler konusunda bilgi vererek takip edecekleri programların niteliklerini ayırmada alt yapı oluşturmalı, çocukların henüz duygusal ve düşünsel olgunluğa erişmeden medyanın etkisiyle büyümesine engel olarak velileri bilinçlendirmeli ve oto kontrol geliştirmelerine yardımcı olmalıdırlar.

2.4.3.Sosyal Çevrenin Olumsuz Etkilerine Karşı Alınacak Tedbirler

Okullarda, yoğun göç, çarpık kentleşme, işsizlik, çeteleşme gibi risk sayılabilecek olayların görüldüğü çevrelerden gelen öğrencileri saptanması, bunlarla ilgili çeşitli sorunlar ortaya çıkmadan önlem alınması gerekir. Davranış bozukluğu kabul edilen kavramlarda yeniden yapılandırmaya gitmek, olumlu davranış kazandırmak için, çocuğa yeni alternatifler sunmak, olumsuz davranışların ortadan kalkması için, çocukların yararlanabileceği, boş zamanlarını değerlendirebileceği yerlerin sayısını artırmak (spor, oyun salonları, sosyal faaliyet alanları, kulüp çalışmaları), okulda ve evde manevi ödül sistemiyle çocukta olumsuz davranışı giderme yoluna gidilmesi ve bunu için okullarda aile ile rehberlik servislerinin ortak çalışmaya gitmesi önemlidir.

Göç nedeniyle okula yeni gelen öğrencilerin risk olduğunu düşünerek, öğrenciyle önleme çalışmasına gitmek, belediyelerin de her yöreye özgü sosyal ve kültürel faaliyetleri belirlenen tarihlerde, profiller dahilinde mahallelere götürmesini sağlamak, okuldaki imkanlardan çocukların yararlanması için çalışma başlatmak (internet kullanımında okul dışı saatlerde öğrenciye öğretmen gözetiminde bu

salonları açmak, sportif faaliyetlerin sayısını ve niteliklerini arttırarak geliştirmek, tüm bu etkinlikleri yaşama geçirebilmek için ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliğine gitmek uygun olacaktır.

2.4.4.Okul ve Arkadaş Ortamına Yönelik Tedbirler

Yapılan pek çok araştırmanın da gösterdiği gibi, öğretmen, yönetici ve ebeveynler, çocuğun dünyasında şiddetin yeri olmamalıdır, şiddetin önlenmesi için geliştirilecek stratejilerde çocukların katılımı sağlanmalıdır, okul ve çevresinde şiddetin önlenmesinde toplumun her kesiminin görev ve sorumlulukları olduğuna dair görüşlerde birleşmektedirler.

Milli Eğitim Bakanlığı, okullar, öğretmenler ve velilere, okul ortamında şiddeti önlemeye yönelik olarak, bazı görevler düşmektedir. Milli eğitim bakanlığı ve okullara düşen görevler, çalışmanın birinci bölümünde belirtilmiştir. Bunların yanısıra, sınıf mevcutlarının azaltılması, yönetim ve öğretmenler arasındaki çatışma, anlaşmazlık ve uzlaşmazlıkların çözülmesi, okul aile işbirliğinin ve iletişiminin sağlıklı olarak yürütülmesi, öğrencilerin kendilerini özgürce, güven içerisinde ifade etme olanağı bulduğu eğitim ortamlarının oluşturulması, öğretmenlerin sınıf yönetimi ve çocuk psikolojisi konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olması ve böylelikle olumlu, yapıcı ve tutarlı şekilde disiplin yöntemlerini uygulamaları okulda şiddeti önlemeye yönelik yöntemler olarak sıralanabilir.

SONUÇ

Her geçen gün büyük bir hızla değişen ve gelişen dünyamızda, çağa ayak uydurmak adına ülkelerin eğitime verdiği önem giderek artmaktadır. Her öğretim kurumunda olduğu gibi, ilköğretim kurumlarında da, öğrenciler, diğer bireylerle devamlı olarak etkileşim, iletişim ve paylaşım halindedirler. Kişisel farklılıklardan doğan bir takım anlaşmazlık, uzlaşmazlık ve çatışmaların ortaya çıkması olasıdır. Bu ortamda, eğitimin amaçlarına ulaşması ve toplumsal değerlerle kurallara saygılı birer insan yetiştirmek amacıyla, çoğunlukla kızgınlık, korku ve güvensizlik nedenleriyle yaşanan saldırganlık, zorbalık ve çatışmaların şiddete dönüşmesinin önlenmesi öğrencilerin tanık oldukları ve hatta uyguladıkları şiddetin nedenlerine inilmesi gerekir. Bununla birlikte, öğrencilerin yaşadıkları şiddetin kaynaklarını tespit ederek, şiddet karşısında kararlı, tutarlı ve çözüme giden bir tutum içerisinde olmak, hem idarecilerin hem de öğretmenlerin görevleri arasındadır. Şiddete karşı geliştirilen tutum ve davranışlar, yapıcı, diğer bir deyişle özgüveni zedelemeyecek şekilde olmadığı takdirde, öğrencinin kişisel ve bedensel gelişimini dahi olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Bu çalışmada, disiplin cezalarının, öğrencileri şiddet içeren olaylardan uzak tutma amaçlı yaptırımların oldukça başarılı sonuçlar sağladığı ortaya çıkmıştır. Bu, her ne kadar olumlu bir davranış gibi gözükse de, öğretmen ve yöneticilerin şiddet olaylarına öncelikle bireysel bir sorun olarak bakmaları gerekmektedir. Öğrencilerle güven, saygı ve sevgi çerçevesinde, birebir iletişim kurarak, olayların nedenlerine kişi bazında inmeleri; sonrasında şiddet olayını genel olarak değerlendirmeye almaları uygun bir yaklaşım olarak görülebilir. Araştırmada, erkek öğretmenlerin bayan öğretmenlere göre daha şiddet uyguladığı tespit edilmiştir. Öğrenciler, cinsiyet ayırt etmeksizin, öğretmenleri kendilerine rol modeli olarak almaktadırlar. Bu nedenle öğretmenlerin okulda karşılaştıkları çeşitli olumsuz davranışlara verecekleri tepki, asla şiddet içermemelidir. Şiddet olaylarının görülme sıklığı, öğrencinin yaşına ve sınıfına göre değişmektedir. Öğrenciler, üst sınıflardan şiddet gördüklerini belirtmişlerdir. Bu durum, ilköğretim okullarında 1. sınıftan, 5. sınıfa kadar olan öğrencilerin, 6., 7. ve 8. sınıflardan fiziksel ve sözel şiddet başta olmak üzere şiddet gördükleri şeklinde gözlemlenmiştir. Küçük sınıflar, büyük sınıflardan gördükleri şiddet içeren ve olumsuz örnek teşkil eden davranışları taklit etmekte, bunlar tüm okula hızla yayılmakta ve diğer öğrencilerce kanıksanmaktadır. Şiddet içeren

davranış sergileyen öğrencilerin, arkadaş ilişkilerinde de özellikle fiziksel şiddeti bir sorun çözme yolu gibi algıladıkları ve buna başvurdukları gözlemlenmiştir. Bu bilgiler ışığında, daha önce 'ilkokul' ve 'ortaokul' şeklinde adlandırılan, iki ayrı yaş grubuna ait öğrencilerin, yeniden ayrı okulların ayrı binalarında eğitim görmeleri daha uygun olacaktır.

Araştırma sonuçları, yönetici ve öğretmenlerin, şiddet uygulayan öğrenci, öğretmen ve yöneticiyi uyardıklarını göstermektedir. Bununla beraber, karşılaşılan şiddet olaylarının idareye bildirilme sıklığı da oldukça yüksektir. Bu iki durum da okul yönetimine olan güveni kanıtlar niteliktedir. Kendini okul ortamında güvende hisseden öğrenci, aile içi şiddet olaylarını idareye ve öğretmenlere bildirmektedir. Aile içi şiddetle öğrencinin kendi uyguladığı şiddet ve okulda maruz kaldığı şiddet arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Bu durum, öğrencilerin aile içi sorun çözme modeli olarak şiddetle karşılaşınca, kendisinininkileri de aynı yöntemle çözmeye çalıştıklarını düşündürmektedir. Öğrencilerin, okul yönetiminin kendilerine sosyal faaliyetler için fırsat vermediğinde rahatsız oldukları tespit edilmiştir. Okul yönetimleri, okulda sadece eğitim-öğretim faaliyetlerinin yürütülmesini değil, kültürel, bedensel, sanatsal ve sportif etkinliklerin de düzenlenmesinden sorumludur. Böylelikle okul, bireyin sosyalleşme ve özgüven kazanma sürecine katkı sağlar. Çeşitli takım oyunları ve projeler gibi ortak çalışmalarla, öğrencilerin aidiyet, birliktelik duygusu, yardımlaşma, beraber iş başarma gibi duyguları da geliştirilebilir.

Araştırmada, okul başarısı ve okulda yaşanan şiddet olayları arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda, derslerinde başarılı olan öğrencilerin şiddet olaylarına karışma oranlarının düşük olduğu söylenebilir. Başarılı öğrencilerin, arkadaşlık ilişkilerinde karşılaştıkları sorunları, konuşarak çözme yoluna gittikleri de gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere, tüm diğer yetkili merciler ve sivil toplum örgütleri, ortak bir çalışma yaparak, okullarda şiddetin kaynaklarına inip, şiddet problemini ortadan kaldırma sürecini başlatabilir. Öğrencilerimiz ancak bu yolla, güven, huzur, sevgi ve saygı içinde eğitim görebilir.

KAYNAKÇA

Akarcalı, S.,” Televizyon ve Şiddet”, Yeni Türkiye, Eylül-Ekim 1996, sayı 11, yıl 2

Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları , T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Sayı: Aralık1993- Aralık1994, Aralık, 2000

‘Aile İçi Şiddetin Çocuk Açısından Değerlendirilmesi’, Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Satı Demir, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1997

Ammerman, R.T., Hersen,M., Children At Risk: An Evaluation of Factors Contributing to Child Abuse and Neglect. New York, 1990.

Arendt H., Şiddet Üzerine Seçme Eserler 6, (Çeviren, Bülent Peker) , İstanbul, 1997

Aral, N., Fiziksel İstismar ve Çocuk, Ankara, 1997.

Atan, Y.K.,Lise Öğrencilerine Yönelik Fiziksel Şiddetin Değerlendirmesi: Bir Pilot Çalışma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul,2001.

Bandura, A., Social Learning Theory. Prentice Hall, Englewood Cliffs, N.J.,1986

Başaran, İ. E., Eğitime Giriş , Ankara, 1994

Başaran, İ. E., Eğitim Psikolojisi , Ankara, 1988.

Bekçi, B., İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Aile İçi Çocuk İstismarı ve Öfke Tetikleyicileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul,2006.

1. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler konulu sempozyum, 19 şubat 2006

Coady, C.A.J., ‘Terörün Ahlakı’, Cogito 6-7 kış-bahar, İstanbul, 2005

Çaplı, B., ‘‘Çocuk ve Televizyon’’, Yeni Türkiye, Kasım-Aralık 1996, sayı 12,

Çetin, Z., ‘‘Kitle İletişim Araçları ve Şiddet’’, Marmara İletişim Dergisi, Ekim 1999

Demir, S., Aile İçi Şiddetin Çocuk Açısından Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1997.

Dodson, F., Çocuk Yaşken Eğilir(Çeviren Selvi, S.) , İstanbul, 1993

Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı, M.EB. Yayınları, 2006

Erkman, F., ‘Çocukların Duygusal Ezimi’, Çocuk İstismarı ve İhmali, Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi, Ankara, 1991

Erten Y.- Ardalı C., Cogito Sayı 6-7 Kış-Bahar, İstanbul, 2005

Erten Y .- Ardalı C., Psikanalizden Dinamik Psikoterapilere, İstanbul, 1999

Fromm, E., Sevginin ve Şiddetin Kaynağı (Çeviren Salman Y.- İçten N.) , İstanbul,1990

Grossman, D.C., ‘Effectiveness of a Violence Prevention Curriculum Among Children in Elementary School’, JAMA, New York , 1997

Gülşen, S. ,Mesleki ve Ortaöğretim Kurumlarında Yaşanan Öğrenci Çatışmalarının Nedenleri ve Öğretmenlerin Kullandıkları Çatışma Çözüm Stratejileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2006.

Gümüşeli, A.İ. , Öz-Kur Bir Liderlik Konulu Seminer, 1994

Heinrichs, R.R., ‘ A Whole-School Approach to Bullying: Special Consideration for Children with Exceptionalities’ Intervention in School and Clinic, New York, 2003

Hernandez T.J., Seem S.R., A Safe School Climate: A Systematic Approach And Counselor Professionals School Counseling, 2004

<http://www.psikoloji.gen.tr/modules.php?name=News&file=print&sid=147>
(27.07.2007)

<http://www.sosyalhizmetleruzmani.org/cocukistismariveonlenmesi.doc>
(13.06.2007)

<http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx> (18.06.2007)

<http://www.toplumvesiyaset.com/yaziOku.php?id=191>(25.07.2007)

http://www.yatml.k12.tr/rehberlik/siddet_sorun_2.htm(25.07.2007)

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/164/isik.htm> (09.12.2006)

Karasar, N., Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara, 2005.

Keane J., Şiddetin Uzun Yüzyılı, Ankara, 1996

Kepenekçi K.Y., Okullarda Çocukların Fiziksel İstismarı, Öğretmen Dünyası, Sayı194

Keskinoğlu, M.Ş., Kıvılcım, İstanbul, 2006,

Köknel, Ö., Bireysel Toplum ve Şiddet, İstanbul, 1996

Köknel, Ö. ‘Çocukta Uyumsuzluk’, Aile ve Çocuk: Sayı2, İstanbul, 1982

Kulaksızoğlu, A., Ergen Çatışmaları ile Annenin Tutumları Arasındaki İlişki ve Ergenin Problemleri, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı 1, İstanbul, 1989.

Kulaksızoğlu, A., Gençlik Çağı ve Ülkemizde Gençlik Sorunları, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı 2, İstanbul, 1990

Martin M., Greenwood C.W., Çocuğunuzun Okulla İlgili Sorunlarını Çözebilirsiniz Amerikan Okul Psikologları Birliği, 2000

M.E.B. Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Öğrencilerimizin Zararlı Madde Kullanımı ve Şiddet Gibi Risklerden Korunması, Genelge, 2006/22

Menekşe, Ö., ‘Çocuk ve Şiddet’, Diyanet Aylık Dergi, Sayı 170, İstanbul, 2005

Merle R.- Vitu A., Traite de Droit Criminel, Droit Penal Special, cilt2, Paris, 1982

Michaud, Y., Şiddet(Çeviren Cem Muhtaroglu) İstanbul, 1986

Oskay, G., Dayak Konusunda Anne- Baba ve Ergen Tutumu, Psikoloji Dergisi5 (20)

Oskay, Ü.. Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri, İstanbul: Der Yayınları, 1993

Oksay, Ü., İletişimin ABC ‘si, İstanbul, 1994

Pashiardis G., 'School Climate in Elementary and Secondary Schools: Views of Cypriot Principals and Teachers' The International Journal of Educational Management, 2000

Peker, H., 'Çocuk ve Suç', Çocuk Vakfı Yayınları, Ankara, 1994

Polat, O., 'Vurursan Kırılır', İstanbul, 1997

Polat O., 'Çocuk ve Şiddet', İstanbul, 2001

Riches D., 'Antropolojik Açıdan Şiddet', (Çeviren Dilek Hattatoğlu), Ankara, 1989,

Savaş, T.G. , Medyadaki Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Etki ve Sonuçlarının Medya Etiğinin de Ele Alınarak Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2001

Verdugo, R.R., Safe Schools: Theory, Data and Practices. Education and Urban Society, Washington D.C. , 1999

Terzi, Ç., Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Anlayışlarına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2001.

Tsey K., Whiteside M., Daly S., Deemal A., Gibson T., 'Adapting The 'Family Wellbeing' Empowerment Program to the Needs of Remote Indigenous School Children'' Australian and New Zealand Journal of Public Health, Australia, 2005

Tobin T., Sprague J., ' Alternative Education Strategies: Reducing Violence in School and the Community' Journal of Emotional and Behavioral Disorders, 2000

Turan, E. , Ekranaltı Çocukları, İrfan Yayıncılık, İstanbul, 1996

Tuzla Rehberlik Araştırma Merkezi, 'Şiddetin Kaynaklarını Belirleme ve Çözüm Önerileri Çalışmaları', Rapor, M.E.B. Yayınları, İstanbul, 2006

Tuzla Rehberlik Araştırma Merkezi, 'Şiddetin Kaynaklarını Belirleme ve Çözüm Önerileri Çalışmaları', Rapor, M.E.B. Yayınları, İstanbul, 2006

Uysal M., 'Eğitimde Demokratikleşme' Eğitim Yönetimi ve Üniversitelerde Demokratik Yapılanma, Sempozyum, 2003

Yurdakök, K., Çocuk İstismarı ve İhmali, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, Sayı 42, Ankara, 1999

EKLER

EK 1

ÖĞRENCİ TANIMA ANKETİ

Değerli Öğrenciler,

Bu anket, kişisel bilgilerinizi öğrenme amaçlı yapılmaktadır. Elde edilen bilgiler, bilimsel amaca göre topluca değerlendirilecektir. Bu nedenle ankete **adınızı ve soyadınızı yazmanıza gerek yoktur**.

Araştırmanın geçerliliği açısından lütfen tüm soruları okuyunuz ve mutlaka her soruyu cevaplandırınız. Size uygun olan seçeneği, doğru yere işaretlemeye dikkat ediniz. Gösterdiğiniz ilgi ve işbirliği için teşekkür ederim.

I. BÖLÜM

1.Öğrenim görmekte olduğunuz okul.

.....

2.Cinsiyetiniz

1. () Kız

2. () Erkek

3.Yaşınız

1. () 12

4. () 15

2. () 13

5. () 16 ve üzeri

3. () 14

4.Okumakta olduğunuz sınıf

() 6.sınıf

() 7.sınıf

() 8.sınıf

5. Anne ve babanızın eğitim düzeyi

Anne

1. () Okur- yazar değil

2. () Okur- yazar

3. () İlkokul

4. () Lise

5. () Yüksek okul(2yıllık),
Lisans (4yıllık) ve üzeri

Baba

1. () Okur- yazar değil

2. () Okur- yazar

3. () İlkokul

4. () Lise

5. () Yüksek okul(2yıllık),
Lisans (4yıllık) ve üzeri

6. Anne ve babanızın mesleği

Anne

1. () Öğretmen
2. () Memur
3. () Emekli
4. () İşçi
5. () Ticaret, sanayi, serbest meslek

meslek

6. () İşsiz
7. () Ev hanımı
8. Diğer: (Belirtiniz.).....

Baba

1. () Öğretmen
2. () Memur
3. () Emekli
4. () İşçi
5. () Ticaret, sanayi, serbest

6. () İşsiz

7. Diğer: (Belirtiniz.).....

7. Ailenizin gelir durumu

1. () Asgari ücret (450 YTL)
2. () 451 YTL- 900 YTL
3. () 901 YTL- 1.400 YTL
4. () 1.401 YTL ve üzeri

8. Eğitim yaşamınız boyunca disiplin cezası alma durumunuz

1. () Disiplin cezası almadım.
2. () Sözlü uyarı aldım.
3. () Yazılı uyarı cezası aldım.
4. () Kınama cezası aldım.
5. () Daha üst disiplin cezası aldım.

EK 2

ÖĞRENCİLER İÇİN ŞİDDETE DUYARLILIK ÖLÇEĞİ

II. BÖLÜM

Değerli Öğrenciler,

Aşağıdaki bölümde, eğitim kurumlarında meydana gelen şiddet olaylarıyla ilgili bilgi edinmek için hazırlanmış 20 sorudan oluşan bir ölçek yer almaktadır. Sorular iki çeşit olup ilk bölümde kişisel bilgileri, ikinci bölümde ise konu ile ilgili görüş/önerilerinizi öğrenmemi sağlayacak sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde size sunulan her soruyu okuduktan sonra soruda ifade edilen durumu yaşayıp yaşamadığınızı, yaşadınızsa hangi sıklıkla olduğunu **'her zaman'**, **'çoğunlukla'**, **'bazen'**, **'nadiren'**, **'hiçbir zaman'** seçeneklerinden size uygun olanını işaretleyerek belirtiniz. Bu forma isminizi yazmanız **gerekmemektedir**. Katkılarınız için teşekkür ederim.

Yasemin CAN
Beykent Üniversitesi
Eğitim Yönetim Denetimi
Yüksek Lisans Öğrencisi

1.Eğitim hayatımda şiddete maruz kaldım.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
2.Bayan öğretmenlerden şiddet görürüm.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
3.Erkek öğretmenlerden şiddet görürüm.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
4.Okul yöneticilerinden şiddet görürüm.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
5.Okuldaki büyük sınıflardan şiddet görürüm.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
6.Okulda şiddete maruz kalırsam okul idaresine bildiririm.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
7.Aile içi şiddete maruz kalırsam rehber öğretmen, diğer öğretmen ya da yöneticilerden yardım isterim.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman

8.Okul içinde diğer öğrenciler beni tehdit eder.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
9.Öğretmen veya yöneticiler tarafından sözlü hakaret ya da tehdite maruz kalırım.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
10.Okuldaki disiplin cezaları şiddeti önlemede etkilidir.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
11.Her gün okula istekle gelirim.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
12. Okul yönetiminin sosyal faaliyetlerle ilgilenmeme fırsat vermemesinden rahatsız olurum.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
13. Öğretmenlerin söylediklerinde tutarlı olmamasından rahatsız olurum.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
14.Aile içindeki sorunların çözümünde şiddet kullanılır.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
15. Ailem okulla ilgili sorular sorar.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
16. Okulda şiddete maruz kalırsam derhal aileme bildiririm.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
17. Evimizde şiddet içerikli TV programları (dizi,film vs.) izlenir.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
18.Oturduğumuz çevrede şiddet olayları ile karşılaşırım.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
19.Etrafımdaki kişilere güvenmiyorum.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
20. Beni kızdıran kişilerle alay eder,onları küçük düşürücü sözler söylerim.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman

Şiddet ile ilgili belirtmek istediğiniz başka konular varsa lütfen aşağıdaki bölüme yazınız.

.....

.....

.....

.....

EK 3

İDARECİLER VE ÖĞRETMENLER İÇİN ŞİDDETE DUYARLILIK ÖLÇEĞİ

Değerli katılımcı,

Aşağıda eğitim kurumlarında meydana gelen şiddet olaylarıyla ilgili bilgi edinmek amacıyla hazırlanmış 20 sorudan oluşan bir ölçek yer almaktadır. Sorular iki çeşit olup ilk bölümde kişisel bilgileri, ikinci bölümde ise konu ile ilgili görüş/önerilerinizi öğrenmemi sağlayacak sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde size sunulan her soruyu okuduktan sonra soruda ifade edilen durumu yaşayıp yaşamadığınızı, yaşadınızsa hangi sıklıkla olduğunu ‘ **her zaman**’, ‘**çoğunlukla**’, ‘**bazen**’, ‘**nadiren**’, ‘**hiçbir zaman**’ seçeneklerinden size uygun olanını işaretleyerek belirtiniz. Bu forma isminizi yazmanız **gerekmemektedir**. Katkılarınız için teşekkür ederim.

Yasemin CAN
Beykent Üniversitesi
Eğitim Yönetim Denetimi
Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Bulduğunuz okuldaki göreviniz.

- İdareciyim
 Öğretmenim

2. Cinsiyetiniz.

- Bay
 Bayan

3. Yaşınız

- 20 - 25 36 - 40
 26 - 30 41 - 45
 31 - 35 46 ve üzeri

4. Öğretmen olarak görev yaptığınız süre

- 0 – 5yıl 16 - 20 yıl
 6 -10yıl 21 yıl ve üzeri
 11-15yıl

5. Bulduğunuz okulda görev yaptığınız süre

- () 0 – 5 yıl
() 6 – 10 yıl
() 11 –15 yıl
() 16 - 20 yıl
() 21 yıl ve üzeri

6.Öğrencilerin ailevi problemleri ile ilgilenirim.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
7.Sakıncalı ve şiddet içerikli programlar konusunda aileleri uyarırım.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
8.Öğrencilerin okul-ev arasında gidiş gelişlerinin güvenli olmasına önem veririm.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
9.Okul içindeki şiddet olaylarına her durumda müdahale ederim.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
10.Şiddet uygulayan öğretmen,öğrenci veya yöneticiyi uyarırım.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
11.Şiddetin önlenmesine yönelik görüşlerimi öğrencilerle paylaşıyorum.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
12.Okul disiplin yönetmeliğinden öğretmen ve öğrencileri haberdar ederim.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
13.Okulda kesici,delici,yanıcı,patlayıcı vb. alet taşıyan öğrenci ile karşılaştım.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
14. Okulda, şiddet içeren olaylarla karşılaştığımda disiplin yönetmeliğinin gereğini yaparım.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
15.Kendi eğitimim sırasında şiddet uygulayan öğretmenlerim oldu.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
16.Eğitim kurumlarında şiddetin son çare olduğu kanısındayım.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
17.Şiddet ve neden olduğu sorunlar hakkında meslektaşlarımla konuşurum.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
18.Ailesinde ya da yaşadığı çevrede şiddete maruz kalmış öğrencilerle karşılaşıyorum.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
19.Şiddet uygulayan öğrencilerden spor aktivitelerinde başarılı olanlarla karşılaşıyorum.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
20.Şiddet uygulayan veya şiddete maruz kalan öğrencilerden derslerinde başarılı olanlarla karşılaşıyorum.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman

Şiddeti önlemede kendinize has yöntemleriniz ya da belirtmek istediğiniz başka bir husus varsa lütfen yazınız.

.....
.....
.....

EK 4 ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ

BİRLEŞMİŞ MİLETLER ÇOCUK HAKLARI BİLDİRGESİ

20 Kasım 1959

Birleşmiş milletler hakları Birleşmiş Milletler Antlaşmasında temel insan haklarına ve insan kişiliğinin saygınlık ve değerine olan inançlarını yinelediği ve daha geniş bir özgürlük içinde toplumsal ilerlemeyi ve daha iyi bir yaşam düzeyini sağlayama karar verdiği için,

Birleşmiş Milletler, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde herkesin ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ve başka görüş, ulusal yada toplumsal köken, mülkiyet, doğuş yada benzeri bir statü ayrımı gözetmeksizin bu bildirmede öne sürülen hak ve özgürlüklere yetkili olduğunu ilan ettiği için,

Bedensel ve zihinsel bakımdan henüz olgunlaşmamış olan çocuk, doğumdan önce olduğu gibi doğumdan sonra da uygun yasal korunma dahil özel gözetim ve bakıma gereksinme gösterdiği için,

Bu özel gözetimin gereği, 1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesinde belirtildiği ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde ve çocukların esenliğiyle ilgili uzmanlık kuruluşları ve uluslar arası örgütlerin statüsünde tanındığı için,

İnsanlığın çocuğa verebileceğinin in iyisini vermek gerektiği için, Şimdi bu gerçeklerle Genel Kurul, Çocuğun mutlu bir çocukluk geçirmesi ve kendisinin ve toplumun iyiliği için burada öne sürülen hak ve özgürlüklerden yararlanması amacıyla bu bildirmeyi ila eder ve ana ve babaları, kadın erkek herkesi, gönüllü örgütleri, yerel makamları ve hükümetleri bu hakları tanımaya ve aşağıdaki ilkeler uyarınca alınacak yasal ve başka önlemlerle bu hakları gözetmeye çağırır.

İlke 1

Çocuk, bu bildirmede öne sürülen haklardan yararlanır. Her çocuk, kendisinin ya da ailesinin ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka bir görüş, ulusal yada toplumsal köken, mülkiyet, doğuş ve başka bir statü bakımından herhangi bir ayırım yapılmaksızın bu haklara sahiptir.

İlke 2

Çocuk, özel olarak korunur, yasalar ve başka yollarla sağlıklı ve normal biçimde. Özgürlük ve saygınlık koşullarında bedensel , zihinsel, ahlakı, manevi ve toplumsal olarak gelişmesine olanak sağlayacak fırsat ve kolaylıklardan yararlanır. Bu amaçla çıkarılacak yasalarda, çocuğun çıkarları önde gelir.

İlke 3

Çocuğun doğuştan başlayarak bir isme ve vatandaşlığa hakkı vardır.

İlke 4

Çocuk toplumsal güvenlik olanaklarından yararlanır. Sağlık içinde gelişme ve yetişme hakkı vardır. Bu amaçla kendisine ve annesine özel bakım ve korunma olanakları sağlanır. Bu olanaklar doğum öncesi ve doğum sonrası bakımı da içerir Çocuğun, yeterli beslenme, barınma, eğlenme ve sağlık hizmetlerine hakkı vardır.

İlke 5

Bedensel, zihinsel ve toplumsal bakımdan özürli çocuğa özel durumunun gerektirdiği gibi davranılır ve özel eğitim ve bakım sağlanır.

İlke 6

Çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu gelişmesi için sevgi ve anlayışa gereksinimi vardır. Ana-babanın bakım ve sorumluluğu altında ve her durumda yakınlık, maddi ve manevi güvenlik ortamında elden geldiğince yetiştirilir Ailesiz ve yeterli destekten yoksun çocuklara özel bakım sağlamak, toplum ve kamu makamlarının ödevidir. Çok çocuklu aile çocuklarının korunması amacıyla devletçe ve başka kaynaklardan yardım sağlanır.

İlke 7

Çocuğun, en azından ilköğretim aşamasında ücretsiz ve zorunlu bir eğitim almaya hakkı vardır. Çocuğa genel kültürünü geliştirmeye yarayacak ve eşitlik temeli üzerinde yeteneklerini, yargı gücünü, manevi ve toplumsal sorumluluk duygusunu geliştirmesine ve yararlı bir toplum üyesi olmasına olanak sağlayacak bir eğitim verilir.

Çocuğun eğitiminden ve rehberliğinden sorumlu olanlar için yol gösterici ilke, çocuğun çıkarıdır. Bu sorumluluk her şeyden önce ana babasıdır.

Çocuk, eğitimle aynı amaçlara yönelik oyun ve eğlenme konusunda tüm olanaklarla donatılır; toplum ve kamu makamları çocuğun bu haktan yararlanma olanaklarını artırmaya çaba gösterir.

İlke 8

Çocuk her durumda korunma ve yardımdan ilk yararlanacaklar arasındadır.

İlke 9

Çocuk, her türlü ihmal , zulüm ve sömürüye karşı korunur. Çocuk, her ne biçimde olursa olsun alım satım konusu olamaz.

Çocuğun uygun bir yaş sınırına ulaşmadan önce çalışmasına izin verilemez; hiçbir durumda sağlık ve eğitime zarar verecek ve bedensel, zihinsel ya da ruhsal gelişmesine engel bir işte çalışmasına yol açılıp izin verilemez.

İlke 10

Çocuk ırk, din ve başka herhangi bir ayrımcılığı besleyen uygulamalardan korunur. Anlayış, hoşgörü ve haklar arasında dostluk, barış ve evrensel kardeşlik ruhuyla, güç ve yetkilerini insanlığın hizmetine sunması gerektiği bilinciyle yetiştirilir.

EK 5 ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞME

Madde 12

1. Taraf Devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanırlar.
2. Bu amaçla, çocuğu etkileyen herhangi bir adli veya idari kovuşturmada çocuğun ya doğrudan doğruya veya bir temsilci ya da uygun bir makam yoluyla dinlenilmesi fırsatı, ulusal yasanın usule ilişkin kurallarına uygun olarak çocuğa, özellikle sağlanacaktır.

ÖZGEÇMİŞ

19 Şubat 1981'de Lefkoşa Kıbrıs'ta doğdu. Adapazarı Ahmet Akkoç İlkokulu, Adapazarı Merkez Atatürk Ortaokulu, Edremit Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesinde okudu. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenli bölümünü bitiren Can, halen Tuzla Çağrıbey İlköğretim Okulunda Türkçe öğretmeni olarak görev yapmaktadır.